

MEŞRU SAVUNMA ÜZERİNE

Abdullah ÖCALAN

Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları

İçindekiler

Giriş

Birinci Bölüm: Temel Bir Hak olarak Meşru Savunma

- Katliam Kültürünü Enselerinde His Eden Bir Halkın Savunma Hakkı; Meşru Savunma
- Toplumsal Sorunlarda Kriz'den Çıkış yolu ve Meşru Savunma
- Toplumsal Sorunların Çözüm Aracı Demokrasi'de Meşru Savunma
- Meşru Savunmanın Uygulanma Koşulları Ve Halkın Öz Savunması
- Şiddeti Zorunlu Kılan Devlet Zihniyeti ile Meşru Savunma Çizgisi ve Hakkı Arasındaki Farklar
- Savaş Toplumsal Bir Hastalık Meşru Savunma İse Bir Haktır
- Anayasal Bir Hak olarak Meşru Savunma
- Toplumsal Sorunlar Meşru Savunma Çizgisi İle Aşılır
- Meşru Savunma Stratejisinin Saptırılması
- Meşru Savunma Düzeninin Kurulması

İkinci Bölüm: Halkların Varlıklarını Koruma Stratejisi: Meşru Savunma

- Geri Çekilme Ve Meşru Savunma
- Meşru Savunma Düzeni
- Meşru Savunma Hakkını Kullanabilmek İçin Güçlü Olmak Gerekir
- Meşru Savunma Çizgisi Halkların Anamlı Barış ve Kardeşlik Çözümünü İçerir
- Doğuda da Çözüm Meşru Savunma Stratejisi Olur
- Meşru Savunma Çizgisi İçin Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar
- Meşru Savunma Bir Hesap Sorma Çizgisidir
- Meşru Savunma-Demokratik Siyaset İlişkisi
- Avrupa'nın İki Yüzlülüğü Meşru Savunma Çizgisiyle Açığa Çıkarılacak
- Devlet Komplolarla Meşru Savunma Çizgisini Engelledi
- Meşru Savunma Çizgisi İdeolojik Çizgi Esaslarına Göre Uygulanır
- Uzun Yıllara Yayılan Meşru Savunma Çizgisi Arayışlarını
- Meşru Savunma Taktik ve Hazırlıklarla Yürütülür
- Meşru Savunma Çizgisinin Uygulamamasının İç Nedenleri
- Meşru Savunma Savaşı Dışına Çıkan Her Türlü Savaşa Karşı Sürekli Durdum
- Devlet PKK'nin Meşru Savunma Pozisyonundaki Durumu Görmek İstemedi

Üçüncü Bölüm: Sorunların Çözüm Anahtarı Meşru Savunma

- Meşru Savunma Pozisyonu Herkese Önemli Görevler Yüklemektedir
- Meşru Savunma Çizgisindeki Kararlık Diyalogla Çözüm Aramada Kararlılıktır
- Meşru Savunma Hakların Özgür Birliğinin Stratejisidir
- Meşru Savunma Savaşı Ordusunda Sayı Sınırı Yoktur
- En Sıradan Bir Barış Bile Meşru Savunma Gücü Olmadan Sağlanamaz
- Meşru Savunma Çizgisi Bir İnanç İşidir
- Kürt Halkı Meşru Savunma Düzeni ile Varlığını Koruyacak
- Yaşadığımız Gerçeklik Her Alanda Meşru Savunmayı Zorunlu Kılıyor
- Kürtlerin Demokratik Çıkışı ve Çözümü Ortadoğu Uygurluğunun Kaderini Teşkil Tayin Edecek

Giriş

Toplumsal gerçeklikten kaçmak zannedildiğinden daha zordur. Özellikle bireyi olunan soy toplumu için bu böyledir. Yedi yaş civarında anayla girilen toplumsal yarış süreci, halk tabiriyle yetmişine kadar öyle gider. Ananın toplumsallaşmanın esas gücü olduğu bilimsel olarak da tespit edilen bir doğrudur. Kişiliğim açısından ilk suçum, ananın bu hakkını kuşkulu bulmam ve kendi toplumsallığıma en erkenden kendimin karar vermesidir. Evrenimiz hakkındaki son bilimsel tespitlere göre en azından yirmi milyar yıllık bir zamanın çok özgün bir yaratımı olan insan toplumunu anasız ve efendisiz olarak yalnız yaşamaya cüret etmem başlı başına incelenmesi gereken bir konudur. Ananın büyük uyarılarını, boğma denemelerini ciddiye alsaydım, yaşadığım trajedilerin yolu açılmayabilirdi. Ama anam bin yılların tanrıça kültürünün belki de tükenmekte olan en çözümsüz son kalıntı simgesiydi. Çocuk halimle bu simgeden korkmamak kadar, sevgi ihtiyacını da pek duymamakta kendimi özgür hissetmekten çekinmedim. Fakat yaşamamın tek şartının onun namus ve onuru olduğunu, bunu korumamdan geçtiğini de bir an için de olsa unutmadım. Onurunu koruyacaktım, ama kendimce doğru bulduğum biçimde. Bu dersten sonra anam benim için artık yoktu. O tanrıça artığı ilgimden silinirken, benim için ne duyduğunu hiç sorgulama gereğini duymadım. Zalimce bir ayrılış, ama bir gerçektir. Kehanetleri mi, bedduaları mı desem, söyledikleri ağırlaşan trajik anlarda hep hatırlanır oldu. En değerli bilgenin tespit edemeyeceği doğrulardı

bunlar. Bir büyük doğrusu, “Arkadaşlarına çok güveniyorsun, ama çok yalnız kalacaksın” biçimindeydi. Fakat benim doğrum da arkadaşlarımla toplumsallığı kendim kuracağımı.

Yaşam öykümün kuruluşu böyle başlar. İsteseydi de anamın bana vereceği bir toplumu yoktu. Çoktan dağıtılmıştı. Onun yapmak istediği bir yaşam tutamağıydı. Kendisi elde edemeyip bana vermek istiyordu. Babanın hikâyesi değişik de olsa benzeriydi. Oldum olası aile gerçekliğimi klan kültürünün kalıntısına kendini dayatan, güçten düşmüş, dağılmış, atalardan kalma bir kültürün en iddiasız mirası biçiminde değerlendirdim. Köy toplumunu ve ilkokulla başlayan resmi devlet toplumunu hiç sıcak bulmadım. Pek bir şey de anlayamadım. Görünüşte Türkiye’nin en eski ve tanınmış Siyasal Bilgiler Okulu’nun son sınıfına kadar üstün başarıyla tırmanmıştım. Sonuç, öğrenme yeteneğinin ölümcül bir darbe yemesiydi. Daha sonra seçtiğim devrim okulu yaşamı daha da öğüten acımasız bir değirmen çarkıydı. Dağ tutkumu baştan esas alsaydım, trajediyi belki yırtardım. Ama buna da arkadaş kurtarma, yaratma endişesi asla fırsat vermedi. Uygarlığımızın son temsilcisi Avrupa’nın hem doğu hem batı kapısına kendimi attığımda, buz gibi sermaye-kâr hesapları ortamında kendimi cascavlak bulacaktım. Bu noktada artık beni hiçbir güç yürütmüyordu. Belki de kapılacak bir rüzgârım bile yoktu. Olması da artık ilgimi çekmiyordu. Bu süreçte bazı yoldaşlarım kendilerini cayır cayır yaktılar. Çok sayıda yiğit delikanlı ve kızlar her şeylerini adamaya hazırıldılar. Bunlar asla inkâra gelmez. Çok büyük direnişler sergilediler. İnanılmaz bir bağlılık gösterdiler. Ama tüm bunlar yalnızlığımı şiddetlendirmekten öteye sonuç vermiyordu.

Tüm kıtaların efendi güçleri el birliğiyle sözüm ona komployla beni İmralı adasına derdest ettiklerinde, aklıma gelen bir efsane de Yunan tanrısı Zeus’un yarı-tanrılardan Prometheus’u Kafkas dağlarında kayalıklara bağlayıp her gün ciğerini kartallara yedirerek yenileyen gerçeğini hatırlamak oldu. Hani şu insanlık için tanrılardan ateşi, özgürlüğü çalan Prometheus! Sanki efsane şahsımda gerçeğe dönüşüyordu.

Bu kısa hayat öyküsüyle AİHM Genel Kurulu’na savunma arasında ne tür bir ilişki var diye bir soru akla gelebilir. Bu savunmayla bu ilişkiyi açığa çıkarmak istiyorum. Sermaye-kâr ilişkisinin en değme büyücüden daha büyücü, en zalim tanrı-

hükümdardan daha acımasız olduğunu bu vesileyle kanıtlamak da önemli bir hedefimdir. Hiçbir yüzyıl 20. yüzyıl kadar acımasız ve kanlı geçmemiştir. Ben bu yüzyılın çocuğuydum ve onu çözmem gerekir.

Ama Batı uygarlığının inanılmaz ideolojik ağırlığının yarattığı toz duman içinde bu gerçekliği anlaşılır bir çözümlmeye tabi tutmak zor bir iştir. Büyücünün ağından çıkmak o kadar kolay değildir. Son oyunda Türk denen olguya da kaybettirilecektir. Geriye belki de hiç yaşanmaz tortu bir insanlık bırakılacaktır.

O halde AİHM Genel Kurulu'nu ciddiye almak ve gerçekten bir yargı gücüyle bir savunmayı geliştirmek anlamlı olabilir. Ortadoğu son iki yüz yüzyıldır Avrupa uygarlığının denetim çarkındadır. Günümüzde yaşanan ise tam bir kaos ve günlük trajedilerdir. Yargılayanlar her zaman efendiler olmuştur. Kararları hep tek yanlı olmuştur. Hukuk ellerinde görünüşte adalet terazisinde hak ölçüp dağıtır. Dağıtılan, aslında alınan değer ve kâr karşılığında ceza olmuştur.

Avrupa uygarlığı acımasız ve kendi eseri olan 20. yüzyıl savaşları ve haksızlıklarına karşı AB ve onun yargı gücü AİHS ve AİHM'i teşkil etmiştir. AİHM, sözde kalmak istemiyorsa, şahsımda yargılananın ne olduğunu doğru tespit etmek durumundadır. Başından itibaren bilinmesi gerekir ki, dar bireysel haklar sınırında bir lütuf, ağır tecridin karşılığı olamaz. Böylesi bir yaklaşım hem şahsım, hem de temsil ettiğim halk için gerçek bir ceza olacaktır. Savunmamda bu cezayı sorgulayacağım. Resmi hukukun ve geleneksel savunma mantığının çok uzağında bir yaklaşım geliştirdiğim açıktır. Böyle geliştirmek zorundayım. En azından Avrupa'nın etkisi altında yaşanan halkların trajedisine bir açıklık getirmek, bir nebze de olsa çözüme katkıda bulunmak bunca yaşananların karşılığı olmalıdır. Özellikle de önü açık yeni trajedilere yol açmamak, savunmanın gücü ve karşılığıyla bağlantılı olacaktır. Toplumsal tarih, Ortadoğu ve Kürt olgularına bu amaçla eğilme ihtiyacı duydum. Ciddiye alınması gereken yeni bir aktör olarak PKK Hareketi'ne ve çözümü halinde Ortadoğu'da zincirleme etkiye yol açacak bir Kürt çözümüne yakın tarihten ders almış, özeleştiriyeye dayalı yeni bir yorum getirmek büyük önem taşımaktadır.

İsrail-Arap trajedisinin modern görünümlü olanının temeli de bir nevi o dönemin Ortadoğu Projesi olan 1917 Sykes-Picot Antlaşması'yla atılmıştı. Görünüşte hiç de günümüze doğru olan vahim gelişmeleri amaçlamıyordu. Kurulan diğer siyasi oluşumlar da birer çözüm araçları olarak düşünülmüştü. Aslında yapılan, Ortadoğu despotik devletçi toplum geleneğine bir 'modern' cila çekmekti. Bu cila günümüzde sapır sapır dökülüyor. Ortaya çıkan, en azından beş bin yıllık aşiret-etnisite geleneğinin gücüyle kof despotlukların arttığı olan aşırı çözümsüz devlet geleneğiydi. Dökülen cilayla birlikte sağ-sol, milliyetçilik-İslamcı sözde aydın ve politik akımlarının da bu toplumsal-siyasal gerçeklikten geri kalan bir yanı, farkı yoktu. Küreselleşmenin en güçlü hamlelerinden birini yaşayan kapitalist toplum sisteminin genel krizinde Ortadoğu'nun payına düşen tek kelimeyle 'kaos'tur. Kaos dönemlerinin kendine has özellikleri vardır. Eski yapılanmalara anlam veren yasalar çözülürken, yenilerinin uç vermeye başladığı kritik 'aralığı' temsil ederler. Bu yaratıcı 'aralıktan' neyin çıkacağını yaşam güçlerinin yeni anlam ve yapılanma çabaları belirleyecektir. Literatürde bu çabalara ideolojik, politik ve ahlaksal mücadele denilmektedir.

Birinci Bölüm: Temel Bir Hak olarak Meşru Savunma

Reel sosyalizm ve izinde yürüyen birçok ulusal kurtuluş hareketi zor olayında aşırıya gitmişler, ancak zora dayalı bir koruma sistemine mahkûm olmaktan kurtulamamışlardır. Bu yaklaşım kesinlikle egemen ve sömürücü kesimlerin karakterini yansıtır. Zor kullanma sosyalizm ve ilerencilik adına yapıldığı için, ayrıca ilaveten ciddi bir yozlaşmayı da beraberlerinde getirir. Tarih bu zor yaklaşımının emekçilerin ve ezilen halkların tarzı olamayacağını bir kez daha reel sosyalizm örneklerinde kanıtlamıştır. *Meşru savunma hakkı ise, her düzeyde ve her zaman yaşamsal değerlere karşı haksızca yönelim oldukça, içinde bulunulan koşullar ne olursa olsun, yapılması gereken varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama hakkı ve kutsal eylemidir.*

Meşru savunmada zoru kullanma hakkı, ancak toplumsal varlığın maddi ve ideolojik öğelerine saldırı olduğunda, özgür gelişme süreçlerinde, özellikle niteliksel dönüşüm anlarında, yani devrimci doğuş dönemlerinde gelişmeleri zorla önlemek isteyen güçlerin zoruna

karşılık doğar; zor kullanımı bu çerçevede meşru ve zorunlu olur. Bunu aşacak her zor kullanımı haksız kazanımlara, boş kayıplara ve ciddi yozlaşmalara yol açar. Reel sosyalizme bağlı birçok gelişmede bu anlamda zor kullanımının abartılı uygulamaları olduğu kadar, varlığını koruma ve özgür gelişmesini sağlama savaşımı veren güçlere gerekli desteğin gösterilmediği de birçok örnekle kanıtlanmıştır. Zor teorisi bilimsel sosyalizmin en çok yanıldığı konuların başında gelmektedir. Bu yanılgılar reel sosyalizmin çözülüşünde en belirleyici etkenlerdendir.

Katliam Kültürünü Enselerinde His Eden Bir Halkın Savunma Hakkı; Meşru Savunma

Kürtler kaos sürecine sürekli krizde, katliam kültürünü enselerinde hisseden acımasız bir geleneğin olumsuz yüküyle girmektedirler. Eğer çok duyarlı bir anlam ve yapısallık yaklaşımıyla yönlendirilmezlerse, Arap-İsrail trajedisini aşan yoğunlukta bir çatışma unsuruna rahatlıkla dönüşebilirler. Despotik devlet altında kötürümleşmiş ve lime lime olmuş toplumsal özellikleri onları her tür dış etkene elverişli kılmaktadır. Zaten geleneksel olarak da bu tarz yönetilmeyi bir kader, değişmeyen paradigma olarak algılamaktadırlar. Fakat yeni küreselleşmenin başını çeken hegemon güç ABD, Yeni Ortadoğu Projesiyle Kürtleri esaslı bir öge olarak gündemine alırken süreç daha da hassaslaşmaktadır. Kaba bir denemecilikle politika yürüten ABD, Ortadoğu toplumunda adım başı trajedilere yol açtığı gibi, sonu en belirsiz bir gündemi de bilerek veya bilmeyerek dayatmış gibidir. AB'nin yapacağı, bu süreci daha rasyonel ve kâr marjlarına göre ağır ağır takip etmekten başka türlü olmayacaktır. *Despotik devlet anlayışının Kürtleri bir olgu olarak görme ve dostlukla yaklaşma gibi bir geleneği yoktur. "Başını kaldırırsa ez" bellenen tek politikadır.* Bununla birlikte gırtlığına kadar işbirlikçi hain bir Kürt gelenek 'aileciliği' de hep devrede tutulur. Bunların yerel despotik devlet anlayışlarıyla olduğu kadar, yeni emperyal efendilerle de ilkesiz her türlü işbirliğini yürütmekten çekinmeyecekleri karakterleri gereğidir.

Geriye kalan Kürt olgusu lime lime olmuş, alabildiğine daraltılmış, cehaletin de ötesinde hem zihin hem de yapılanma katliamına uğramış ailecik objeleridir. ‘Nasıl kendi olunur’ un farkında bile değildirler. Ortadoğu kaosunda bu Kürt objeden her tür amaç için yararlanılabilir. Vahşet tarzı kullanmak kadar, yaşanmaya değer bir Ortadoğu yapılanmasında da son derece elverişli bir malzemedir. Eğer Kürtler ‘nasıl bir kendileri olmak’ sorusuna cevabı demokratik özde vermeyi başarırlarsa, şüphesiz kaostan başarılı çıkışın öncü güçlerinden olacaklardır. Sadece kendilerinin değil, tüm talihsiz bölge halklarının makûs talihini yeneceklerdir. Beş bin yıllık acımasız uygarlık geleneğinin kanlı bilânçosuna son verebileceklerdir. Başlangıçta yol açtıkları ve hep beslenmesine körce hizmet ettikleri uygarlık efendilerinin soylarını sona erdirip, halkların özgür soy çağına da en önemli katkıyı yapabileceklerdir.

Aksi halde bölgede emperyal efendilerin hamleleri uzayıp derinleşir ve başarısız olursa, bir ‘ölme ve öldürme’ gücü olarak İsrail-Filistin’den geri kalmayan rolleri bölge genelinde oynamaktan kurtulamayacaklardır. Şimdiden yaşananlar daha büyük çatışmaların kıvılcımları olmaktan başka anlama gelmeyecektir. İsrail-Filistin devletleri oyunlarına baktığımızda, ‘Kürt devleti’ oyunlarının geleceğini kestirmek kâhinlik yapmayı gerektirmiyor. Silahlı meşru savunmayla, çözüm aracı olarak devlet amaçlı şiddet arasındaki ilkesel farkı çok iyi görmek gerekir.

Dolayısıyla devlet odaklı olmayan, ama kör kaosu da asla uzun süreli yaşam olarak kabul etmeyen gerçekçi bir ‘demokratik ve barışçıl yöntemlerle’ çözüm tarzı hayatidir. Hem derin anlam yükü, hem yaratıcı yapılanmaları üzerinde büyük düşünmek ve tutkuyla yapmak en kutsal çabalardan olsa gerekir. Bu savunmamda hem PKK sorumluluğunun yarattığı büyük acıları hafifletmeye, hem de gerçek bir özeleştirici dersi çıkarmış olarak bu çözüm seçeneğini alabildiğine açmaya çalışacağım.

Toplumsal Sorunlarda Kriz’den Çıkış yolu ve Meşru Savunma

Toplumsal ahlakın çok kırıktır durumu da genel ahlaksızlığa gösterge olmaktadır. Tüketilen ahlak kurumu adeta zincirinden boşalmış bir

bireyciliğe ve toplumsal değerlerin tahribine yol açmaktadır. Ahlaklılık kapitalizm açısından ‘enayilikle’ eş tutulmaktadır. Ahlaki temelini, yani vicdanını yitiren bir toplum ancak kaos halini ifade eder. Başka türlü tanımlanamaz. Devletin sosyal politikalarla önlemeye çalıştığı toplumsal sorunlar kaynak kıtlığı ve kapitalizmin genel yapısı nedeniyle çözüm bulamamakta, sorunlar daha da büyümektedir. Devletin tek anlamlı faaliyeti olan ‘kamusal yararlılık’ özü tümüyle yitirilmektedir. Toplumun ‘genel güvenliği’ de benzer tehditler altındadır. Kapitalizmin ‘herkesi herkesin kurdu haline getirmesi’ genel bir güvenlik sorununa yol açmaktadır. Toplumsal güvenlik artık sadece dıştan eşkıyalarca veya hukukla belirlenmiş suçlarla bozulmamakta; sistemin yol açtığı açlık, işsizlik başta olmak üzere, temel güvenlik nedenlerini beraberinde getirmektedir. Eğitim ve sağlık bir yandan artan maliyetler, diğer yandan artan nüfustan ötürü çözüm bulamamaktadır. Kanser, AIDS, stres başta olmak üzere kaosvari hastalıklar türemektedir. Her türlü çevre, konut, sağlık, eğitim, iş, güvenlik başta olmak üzere, vazgeçilmez yaşam unsurlarından kopmayla yüz yüze gelen toplum tarihinde ilk defa köklü çözüm bulamamanın, yani kaos’un cenderesine girdiğini fark etmektedir. Çözumsuzlüğün baş döndürdüğü bir süreçtir bu.

Tarihsel toplum sistemlerinde bu süreçlerde daha çok devreye girmesi gereken savunma mekanizmaları, sanat ve bilim-teknik, aşırı resmi iktidar tekelliğinden ötürü rolünü oynayamamaktadır. Komünal dayanışma çözüldükçe geleneksel savunma güçsüzleşmekte, yerini bireysel şiddete ve çete şiddetine bırakmaktadır. İktidar terörüne karşı kabile, aşiret terörü canlanmaktadır. Devletin bünyesindeki savaşçı-iktidar gücü çıplak hale geldikçe, toplumun meşru savunma durumu doğmaktadır. Hukuk devletinin en genel eşitlik kuralları uygulanmadıkça, insan hakları ve demokratik ifade tarzlarına ambargo koydukça, zorunlu olarak hakları savunma güçleri oluşmakta, bu da ortamı karşılıklı şiddet sarmalına sokmaktadır. Krizden çıkış yerine daha da şiddetlenmesine katkıda bulunmaktadır. Devlet milliyetçiliği aşırı tırmandırıldığında etnik milliyetçilik geliştirilmektedir. Şiddetin bir kanalı da bu olmaktadır.

Toplumsal Sorunların Çözüm Aracı Demokrasi’de Meşru Savunma

Toplumsal sorunları -başta barış olmak üzere- çözmeye en etkili aracın demokrasi olduğu tartışmasıdır. Gücünü çok zorunlu meşru savunmalar dışında savaştan değil ikna kabiliyetinden alır. Savaşla kaybedileceklerle ikna temelinde kazanılacak değerleri karşılaştırarak, halkların öz çıkarına uygun çözümleri her zaman geliştirebilir. Cesur ve gerçekçi tartışmalar sorunları aydınlatır. Aydınlanan sorunlar ise tarafların en geniş katılımıyla, köklü uzlaşmalarla hal yoluna girebilir. Hiçbir sistem demokrasiler kadar tartışmalı ve gerçekleri su yüzüne çıkarmada başarılı olamaz. Bilim ve sanatların asıl gelişme vahası da demokrasilerdir. Atina'daki demokrasi felsefenin de en iyi ortamını oluşturmuştur. Atina demokrasisi olmadan Aristo, Eflatun ve Sokrates düşünülemez. Rönesans'taki kent demokrasileri olmasaydı, bilim ve sanatsal devrimler gelişmezdi.

Demokrasilerin eylem tarzını kavramadan, işleyişi geçerli kılmak güçtür. Eylemsiz demokrasi sessiz insan gibidir. Eylem demokrasinin dilidir. Halkın her hareketliliği, örgütlerin her faaliyeti bir eylemdir. Basitten karmaşığa doğru gösteri, toplantı, yürüyüş, seçim, miting, protesto, grev, şartları doğduğunda yasal direnme ve ayaklanmalara kadar eylemler dizisi yerinde ve zamanında sergilenmeden demokrasiler yürütülemez. Özellikle halkın temel talepleri göz ardı edildiğinde, demokrasinin birçok kurum, kural ve amacı tahrip edildiğinde eylemler zorunlu çözüm araçlarıdır. Eyleme geçmeyi başaramayan bir halk ve örgüt demokratikleşemez. Eylem yeteneğini gösteremeyen bir halk ve örgüt aslında ölmüştür. Eylemlerin örgütlerle mümkün olduğu, örgütsüz eylemliliğin boş ve başarısız kalacağı açıktır. Halklar ne kadar örgütlüyse o kadar eylemli olurlar. Eylemleri hep protesto, direniş gibi görmemek gerekir. Sivil toplum eylemlerinin çoğu yapıcıdır. Pozitif eylem anlayışı esastır.

Halk ayaklanmaları ve savaşları ne zaman gündemleşebilir? Çokça istismar edilen ve hakların aleyhine kullanılan bu temel eylemlerin koşul ve tarzlarını doğru cevaplandırmak, halkların tarihinde en önemli dönemeçleri başarıyla geçmekle mümkündür. Ayaklanma ve savaşlar ancak diğer tüm eylem biçimleri sonuç vermediğinde ve sorunlar köklü çözümsüzlük yaşadığında anlam kazanabilir. Özellikle savaşçı-iktidar güçleri zor dışında hiçbir çözüm seçeneği bırakmadığında, halklar köleliğin alçaltıcı etkisi altında yaşamaktansa kendi hayati çıkarları için

ayaklanma ve savaşlarını gündeme alma gücünü göstermelidir. Yasalar eşit uygulanmadığında, demokrasinin çözüm rolüne ilgi gösterilmediğinde, tüm barışçıl eylemler boşa çıkarıldığında, ciddi olarak ayaklanma ve halk savaşı üzerinde durma kaçınılmazlaşabilir. şu iki sınır gereken cevabı verebilir: Devlet demokratik çözüme anlamlı, duyarlı biçimde ilgi ve şans tanımaz, halkın da elinde başka zorlama etkeni kalmazsa, çoğu halklarda görüldüğü gibi az veya çok kanlı ayaklanma ve az veya çok sürekli halk savaşları gündeme girer.

Her savaş ve ayaklanmanın amacı ayrılma değildir; tersine, daha çok demokratik bütünlüğe yol açmaktır. Eskinin ayrı devlet kurma amaçlı ayaklanma ve ulusal kurtuluş savaşlarının dönemi geçmiştir. Devlet amaçlı ayaklanma ve ulusal kurtuluş, sonuçta kapitalist devlete küçük bir ek daha yapmaktır. Bu, halkların hiçbir sorununa çözüm getiremediği gibi daha da ağırlaştırabilir. Yirmi iki devletli Arap halkının sorunları herhalde azalmamış, daha da çoğalmıştır. Dolayısıyla yeni dönem halk ayaklanma ve savaşları devlet amaçlı olmamak, demokrasiyi öz ve biçim itibariyle tam işletmeyi hedef almakla tanımlanabilir. Esas rolleri böyle konulabilir. Ayrılık ancak kaçınılmaz olursa anlam kazanır. Halkların tercihi her zaman demokratik bütünlükten yana olmayı gerektirir. İki tarafta aşırı ulus milliyetçileri ne kadar ayrılmayı ve şiddeti dayatsalar da, halkların tercihi bu koşullarda en az şiddet ve demokratik bütünlük olmalıdır. Zamanı ve koşulları oluşmadan ayaklanma ve savaşa başvurmak ne kadar tehlikeliyse, başka seçenek kalmadığında başvurmamak da o denli alçaltıcı ve ölümcüldür.

Meşru Savunmanın Uygulanma Koşulları Ve Halkın Öz Savunması

Demokrasiler için diğer önemli bir eylem sorunu da meşru savunma durumunda nasıl davranılacağına ilişkindir. *Meşru savunma ancak işgal koşullarında anlam kazanır. Bir halkın üzerinde işgalci, sömürgeci veya daha değişik baskıcı bir sistem kurulduğunda işgal var demektir.* İşgali tek başına yabancı bir güç yapabildiği gibi, bazen yarı yarıya yerli işbirlikçilerle birlikte de yapabilir. Bu durumda savunma görevi ortaya çıkar. Hedef işgali kaldırmak, demokrasiyi kurmaktır. Fakat *yabancı olgu devrede olduğundan, savunmaya*

meşru, ulusal demokratik demek daha doğru bir yaklaşımdır. Bu koşullarda yine ayaklanma ve savaş koşulları doğmuştur. Yine de klasik ulusal kurtuluş savaşı esas alınmaz. Ulusal boyut olsa bile, çağın özellikleri gereği geniş demokratik bütünlükler uğruna savunma savaşı demek daha uygundur. Bu tür ayaklanma ve savaşlar şehir ve kırsal alanda ya tek ya da birlikte gelişebilir. Birçok Asya, Afrika ve Amerika ülkesinde tüm biçimler denenmiştir. Devlet amaçlı olmak yerine demokratik amaçlı olmak, güncel çözüm gerçekliğine daha uygun düşmektedir. Ulusal nitelikte bile olsa, tepede ortak hareket eden işgalciler ve işbirlikçilerine karşı halkların da işbirliği içinde demokratik bütünlük için savaşmaları en doğrusudur. Bu durumlarda diğer barışçıl eylem biçimleri de sonuna kadar uygulanmak durumundadır. Meşru savunmayı daha çok halkın demokratikleşmesini desteklemek, geliştirmek ve korumak amacıyla örgütlemek ve yürütmek esas olmalıdır. Hedef olarak baskıcı savaşçı klikleri alırken, demokratik çözüm muhataplarının varlığını da unutmamalıdır. Tüm devleti, ilgili ulusu karşısına almak doğru bir strateji olmaz. Taktik olarak her yabancıyı, işgalci ulus insan ve kurumlarını hedef almak da doğru olamaz. Hedefleri en dar ve sonuç alıcı kılmak, halkın demokratik çözüm olanaklarını artırmak, var oluşunu korumak esas olmalıdır. Meşru savunma hareketi ve örgütlülüğünün işgal ve çözümsüzlükten sorumlu güçleri yürüttükleri haksız savaşın sürdürülmezliği konusunda ikna edinceye ve demokratik çözüm yoluna çekinceye kadar yoğunlaştırılarak sürdürülmesi mevcut krizden çıkmanın temel aracı olabilir.

Olağanüstü durumların dışında normal koşullarda halkların öz savunma sorunu da göz ardı edilemez. *Kriz koşullarında genel güvenlik dışında özgüvenlik daha çok önem kazanır.* Devletin klasik güvenlik ölçütleri birçok yönüyle halkın güvenlik ihtiyacına cevap veremez. Devlet iktidarının oligarşik ve diktacı güçlerin eline geçmesi, sınırlı hukuk güvencesini de ortadan kaldırır. Devlet adeta parsellenir. Bir ucu devletçi odaklara bağlı çok sayıda mafya ve çete türer. Halkın üzerinde tam bir terör estirirler. Suçlarda patlama yaşanır. Hak aramada hukuki yollar yerine taşeron güçler tutulur. Hukuk adeta metalaşır. Devletin güvenlik güçlerinin kendileri güvenlik sorunu haline gelir. Kriz süreçlerindeki birçok ülkede günümüzde yaşanan bu tür güvenlik sorunları karşısında öz savunma

kaçınılmaz bir gereksinim haline gelir. Öz savunma güçlerinin kurulması gerekir.

Halk savunma güçlerini devlet karşıtı veya alternatif bir kuvvet olmaktan ziyade, devletin sağlamadığı, yetersiz kaldığı, hatta nedeni olduğu temel güvenlik ihtiyacını karşılama güçleri olarak değerlendirmek daha doğrudur. Halk savunma birlikleri klasik gerilla veya ulusal kurtuluş ordusu değildir. Halk kurtuluş gerillası veya ulusal kurtuluş ordusu ağırlıklı olarak iktidar ve devlet hedeflidir. İktidar sorununu çözmek isterler. Halk savunma birliklerinin özel bir devlet ve iktidar hedefi -objektif zorunluluklar dışında- olamaz. Esas görevleri halkın yasal, anayasal haklarının çiğnenmesi doğduğunda ve yargı görevini yapmadığında korumaya çalışmak, demokratikleşme çabalarına güvence olmak, saldırılar karşısında direnmesine öncülük etmek, kültürel ve çevresel varlığını korumak gibi özetlenebilir.

Halk savunma birlikleri kentler ve kırsal alanlarda uygun birlikler halinde örgütlenebilir. Bir nevi halk koruma milisleri de denebilir. Yerel emniyet güçlerinin yerine getiremediği görevlerde rol oynayabilir. Kriz koşullarının sürekli toplumsal yapıları çözmesi, artan kargaşa ortamı öz savunmayı halkların varlığı ve özyönetimleri açısından hayati bir konu haline getirir. Krizden demokratik çözüm yollarıyla çıkış aranırken, bu süreçle ayrılmaz bir bütünlük içinde artan güvensizlik ortamından da halk savunma güçleri ile çıkış yapılabilir.

Şiddeti Zorunlu Kılan Devlet Zihniyeti ile Meşru Savunma Çizgisi ve Hakkı Arasındaki Farklar

‘Kürdistan’da Zorun Rolü’ adlı derlemeyi 1982’lerde hazırlamıştım. Zoru çözdüğümü sanmıştım. Daha sonraki pratik bu kendime güvenimin büyük yetmezliklerle dolu olduğunu gösterdi. Bu satırları bir giriş olarak belirtip yeniden Kürdistan’da zorun rolüne dönerken, gerçekten bu sefer var olan bilimsel derinliği yakaladığımdan ötürü güvenim gerçekçidir. Çözüm yolunu sanıldığı gibi -ve sosyalizm adına bir benzerini yaşadığımız- ‘kutsal şiddetten’ geçmediğinin, tersine çok zorunlu ve gerekli ‘meşru savunma’ dışındaki tüm zorların en lanetlenmesi gereken insan pratikleri

olduğunun derinden farkına vararak, Kürt olgusu ve Kürt sorunundaki çözümleme sorumluluğunu göstermeye çalışıyorum.

Devlet sorununun sosyalist ideolojide de tam çözümlenememesi bulanıklığı artırıyordu. Fakat sorunun ağırlaşmasında -ulusların kendi kaderini tayin hakkında- her ulus için bir devlet düşüncesi temel rol oynuyordu. Devlet deyince de işin içine zor ve savaş giriyordu. *Meşru savunma gereği savaş değil, politik amaç için genel olarak savaşın mubah görülmesi konuyla bağlantılı diğer önemli bir sorundu.* Savaş, hem de uzun süreli bir savaş olmadan ulusların kurtulamayacağı, uluslar kurtulmadan sınıfsal kurtuluşun da olamayacağı bir stratejik düşünce olarak benimseniyordu. Tüm özgürlük mücadelesi tarihinde büyük sapmalara yol açan bu savaş ve iktidar sorunları PKK'nin de giderek daha çok gündemine girecekti.

Devrimci zorun yüceldilmesi de fazlasıyla abartılı ve yanlışlıklarla doludur. Burada da ebe rolünden öteye sezaryenle, hatta daha çok düşük doğurtma gibi roller oynamaktan geri kalınmamıştır. Aşırı zor uygulamaları, genelde egemen sömürücü sınıfların karakteridir. Bu zor, duydukları korku ve yaptıkları hırsızlıkların sonucudur. Bu korkuyu gidermek için sürekli yeni silahlar edinirler, sık sık cinayetler işler ve katliamlar yaparlar. Aslında birer katliam eylemi olan savaşlarının bu karakterini gizlemek için Allah adına, istikrar ve toplumun selameti gibi sıfatlarla yüceltme gereğini duyarlar. Gerçekte ise örgütlü hırsızlık, talan ve bunun için her tür cinayet işlenmektedir. Toplumsal dönüşüm ve esenlik için savunulabilecek zor, ancak evrensel hukukun tanımına dayalı meşru savunma amaçlı zor olabilir. Burada zorun bir topluluğun ilerici dönüşümü için, dıştan veya içten dayatılan yok etme, zorla eritme ve dönüştürme çabalarına karşı kendini savunma ve koruma amacına yönelik olması söz konusudur. Bu amacı aşan, başka toplumsal varlıkları işgal etmeyi, maddi ve manevi değerlerine el koymayı, zorla dönüştürüp kendine benzetmeyi sağlamaya yönelik tüm zorlar gerici niteliktedir ve uzak kalınmayı gerektirmektedir. Ne Allah, ne de kutsal vatan veya ulusal kurtuluş adına buna benzer zor eylemleri asla ebelik niteliğinde olmazlar ve bir zorbanın talancı ve katliamcı niteliğinden öteye bir anlam ifade edemezler.

Savaş Toplumsal Bir Hastalık, Meşru Savunma İse Bir Haktır

Bir olgu olarak çözümlendiğimizde, savaş aslında insan toplumuyla bağdaşmaması gereken bir hastalıktı. Zorunlu savunma dışında savaşın hiçbir türü mubah görülemezdi. Özünde zorbalık ve gasptı. İstenildiği kadar maskelensin, doğası hırsızlık, tahakküm ve talandı. Fetihle her hakka sahip olacağını sanmaydı. Bu nitelikler altında savaşı en büyük felaket ve kötülük olarak nitelemek yanlış olmaz. Savaşın ancak varlığını, özgürlüğünü ve onurunu korumanın, sağlamanın başka bir yolu kalmadığında bir anlam ifade edebileceği derinliğine kavranmamıştı. Kavradığımız ulusal kurtuluş savaşı yeniden her şeyi fethetmeyi kapsıyordu. Kolaylıkla meşru savunmayı aşabilirdi. Bir intikama, karşılıklı zapt etmeye dönüşebilirdi. Bu yönlerden hiç endişe duyulmuyordu. Meşru savunma savaşı üzerinde durulsaydı, bunun teori, strateji ve taktikleri diğer tüm savaş türlerinden ayırt edilseydi, şüphesiz birçok yanlışa, acıya, kayıplara düşülmeyebilirdi. Bütün umudun kazanılması gereken ulusal kurtuluş savaşına bağlanması, objektif gerçeklik açısından da büyük sakıncalar içeriyordu.

Savaşın doğasını tanımadan, ne çeşit olursa olsun, kutsal bir araç gibi yaklaşılmıştı. Hâlbuki hayati zorunlu savunmalar dışında her savaş bir cinayetti. Tarihte tüm sömürücü iktidarların temelinde savaşlar vardı. Toplumsal kural ve kurumlaşmalar savaşa endeksliydi. Savaşta başarmak tüm hakların temeli sayılmaktaydı. Bu anlayışın da sosyalist ve demokratik olamayacağı açıktı. Sosyalist bir parti demek ki ne devlet odaklı, ne iktidar amaçlı, ne de hepsinin temelinde yatan tayin edici unsur olarak savaşa endeksli olabilirdi. Kendini yeniden tanımlamadan yeniden bir yapılanmaya gitmesinin tekrar önemli yanlışlık ve hatalara düşürebileceği önemle belirtilmişti.

Anayasal Bir Hak olarak Meşru Savunma

Kürt sorununun çözümünde şiddetin yöntem olmaktan çıkması, inkâr ve baskı politikalarının sınırlı da olsa aşılması, demokrasi seçeneğinin özüne uygun biçimde açık tutulmasına yakından bağlıdır. Dil ve kültür üzerindeki eğitim ve yayın yasağı terörün en aşırı biçimi

olduğu gibi, karşı şiddete de s¼rekli davetiye çıkarmaktadır. PKK'de şiddetin oldukça kontrols¼z ve meşru savunma anlayışını çok aşan kullanımı olmuştur. G¼n¼m¼z¼n birçok hareketinde daha aşırı biçimlere başvurulduğu iyi bilinmektedir. Buna karşılık tek taraflı ateşkes ve ağırlıklı olarak sınırlar dışında meşru savunma pozisyonunda kalma, 'ter¼rizm' suçlamasını geçersiz kılmaktadır. Yapılması gereken, diyalog s¼recine ve demokratik birliğe açık kapı bırakan yaklaşımları devreye sokup, t¼m¼yle silahın bırakılmasını sağlamaktır. PKK'nin mevcut konumunun bu kapsamda değerlendirilmesi, ileride telafisi g¼ gelişmeleri ¼nlemek açısından da ¼nemli bir fırsat sunmakta ve değerlendirmeyi gerektirmektedir. T¼rkiye somutunda PKK'nin yasal demokratik d¼n¼ř¼m¼ne açık kapı bırakılması, t¼m¼yle yasaklama ve tasfiye s¼recine sokma y¼ntemine g¼re daha gerçekçi ve uygulama şansı olan politik öz¼m¼n doğru yoludur.

Meşru savunma, ağdaş demokrasinin diğer ¼nemli bir ilkesidir. Çağdaş demokrasi ilişkilerinin olmadığı veya demokrasinin saldırıya uğradığı toplumlarda, meşru savunma temelinde varlığını savunmak bir haktır, hem de en temel anayasal bir haktır. Demokratik olmayan yasalara ve rejimlere boyun eğmek, demokratik bir tutum olamaz. Bu yaklaşım karşı saldırıyla antidemokratik g¼leri yok etmeyi içermez. Daha çok toplumun genel bilinçlilik, ¼rg¼tl¼l¼k ve g¼steri hakkını s¼reklileřtirip haksızlığı aşmayı ¼ng¼r¼r. Uygulanan direnme kutsal savunma hakkına girmekte ve hukukun da ¼z¼n¼ teşkil etmektedir. Meşru savunma, silahlı olanı da dahil, kaynağını ağdaş demokratik ilkelere alır. Bunu aşan her eylem meşru savunma kapsamına giremez.

Sivil toplumun genel bir sorunu olarak meşru savunma, doğru anlaşılması ve uygulanması gereken en temel konulardan biridir. Sivil topluma hem devletten, hem de geleneksel toplumdan s¼rekli saldırıların gelmesi uzak bir ihtimal değildir. Boşa çıkarmak ve provoke etmek isteyen g¼ler, bunu gizli ya da açık, legal veya illegal y¼ntemlerle hep devrede tutmak isteyeceklerdir. ¼nk¼ çok ¼nemli çıkarları sarsılmakta, rant kapıları kapanmaktadır. Bunu kolay kabul etmeleri m¼mk¼n değildir. Bizzat eski toplum ve devletin birçok kurumu işlevsiz kalacağından ve konumları sarsılacağından, hukuk dışına sapsmaları ve zoru g¼ndemleřtirmeleri her zaman m¼mk¼nd¼r.

Bu durumlar, hukukun vazgeçilmez bir hakkı olan meşru savunmayı gündeme getirir. Meşru savunmanın içeriğini ve biçimini çok iyi kavramak gerekir. Anayasa, evrensel sözleşmeler ve yasalardan kaynaklanan haklarını savunmada tüm birey ve hak sahibi topluluklar öz savunma durumunda kaldıklarında, ayaklanmadan gösterilere, toplu dilekçelerden mahkemelere başvurmaya kadar genel ve kısmi, toplu veya bireysel her yol ve yöntemle haksızlık giderilinceye ve haklarını kazanıncaya kadar direnme haklarını kullanabilirler. *Bir halk kendisine yönelik, diline ve kültürüne karşı uygulanan haksızlıklar karşısında, hukuki ve siyasal çözüm yolları tıkanmışsa, gerekirse uzun veya kısa süreli direnmeye geçebilir. Bu bir isyan değil, meşru, hukuki bir haktır. Bu hakkın kullanılmaması, hukukun çiğnenmesidir.*

Hukukunu istememek, kullanmamak en büyük hukuksuzluktur. Bunun olduğu yerde orman kanunları geçerli olur. Dolayısıyla hakkı olan tüm birey, topluluk ve halklar, haksızlıklar karşısında sessiz durmakla hukuku çiğnemiş olurlar. Hak istemek ve zorla hakkı elinden alındığında gerekirse ayaklanmak, kutsal direnme hakkıdır. Hukukun ve adaletin oluşmasının da özü budur. Hiçbir kişi veya halkın hukuksuzluk karşısında susma, boyun eğme hakkı olamaz. Asıl hukuku çiğneme, bir toplumu ve devleti zehirlenme bu boyun eğmeden kaynaklanır. Meşru savunma, hukuku doğurmada ve kullanmada asla vazgeçilmeyen temel hukuksal duruştur. Bunun gereklerini yerine getiremeyen birey, topluluk ve halkların kendilerini insandan sayma ve şikayet etme hakları olamaz. Özellikle tüm evrensel hukukun vazgeçilmez haklar haline getirip resmileştirdiği Birinci, İkinci ve Üçüncü Kuşak Hakları olan bireyin medeni, ekonomik, sosyal hakları ile halkların kültürel ve kendi kaderlerini belirleme hakları çağın yükselen değerleri olup, demokratik uygarlığın dayandığı köşe taşlarından birini oluşturmaktadır.

Toplumsal Sorunlar Meşru Savunma Çizgisi İle Aşılır

Ortadoğu'nun önemli oranda toplum ve devlet düzeyinde kilitlenmiş yapısını çözmeye, geleneksel şiddet yöntemlerinin tahribatlarını sınırlamada sivil toplum modeli özenle işlenmeyi gerektirmektedir. Bu model teori ve pratik yaklaşımla gittikçe önem kazanacaktır. Başta Araplar, İsrail, İran, Irak, Kürtler ve herkes asırlık

çelişkilerin aşılmasında denenen tüm şiddet yöntemleri ve arkasındaki anlayışlarla başarılı olmadıklarını itiraf etmek durumundadırlar. Meşru savunma hakkını her zaman gündemde tutan kapsamlı bir sivil toplum projesi kaçınılmaz olmaktadır. Milliyetçilikle Kudüs sorunu hiç çözümlenemez. Kürt sorununun çözümü bu yöntemle yüzyıl daha alır. Mezhepler savaşı da hiç bitmez, aşiretçilik tükenmez. Şiddeti içselleştirmiş toplum sürekli isyan halinde olur. Devlet sopayı eksik etmez. Ama tüm bu yöntemler sadece çıkmazı derinleştirir. Çağla buluşturamaz, çağdan daha da uzak düşürür.

Her ne kadar Ortadoğu toplumlarında demokratik hukuk devletleri geçerli değilse de, çağdaş gelişmelerin bu yönlü olması, bu ülkeleri de kaçınılmaz olarak bu yola sokacaktır. Kürt sorunu da giderek bu çerçevede demokratik hukuk ölçüleri içinde bir çözüm tarzını zorlayacaktır. Ayrılıkçılık ve şiddet karakterli bir yolda zorlanmasından çok, demokratik siyaset yöntemleriyle hukuku kendi somut durumuna uyarlayarak, temel insan haklarının üç boyutundan meşru savunma hakkını bilinçli ve örgütlü bir biçimde kullanmaya kadar meşru yolları kullanarak daha fazla başarılı olabilecektir. Kürtler en çok demokratik hukuk devletinde siyaset ve hukuku kendilerine mal ederek toplumsal haklarını elde edebilecekler; yüzyıllardır acımasız güç dengesizliğinin ve çağın vicdansızlığının kurbanı olmaktan kurtulacaklardır. Dolayısıyla her zamankinden daha fazla demokratik hukuk yöntemine göre çalışmak ve başarmak temel görev olmaktadır.

Meşru Savunma Stratejisinin Saptırılması

1970'lerin ulusal kurtuluş savaşı anlayışı, o dönem için bir anlam ifade edebilirdi. Reel sosyalizmin ve milliyetçiliğin egemen olduğu dönemde bu yöntemi savunmamak ihanetle eş tutulurdu. PKK'nin başvurduğu bu yöntem, içinden çeteleştirilerek boşa çıkartılmasına rağmen, olumlu bir rol oynamıştır. Çete eğilimi hakim olmasaydı, başarı olanakları daha da artabilirdi. Fakat bunun özde bir demokratik veya sosyalist topluma götürmeyeceği, tam başarılı olmuş örneklerinden de bellidir. Aslında PKK'nin daha baştan beri kabul etmesi gereken şiddet anlayışı, meşru savunma anlayışının dışına taşmamalıydı. Özünde bu olmasına rağmen, bunu doğru formüle

edemediğimizi samimi bir özeleştirme konusu olarak görmeliyiz. Dikkat edilirse, dağa çıkma, silaha sarılma, hatta faşistler ve ağaların saldırılarına karşı kendini koruma, hep öz savunma veya meşru savunma anlayışı içine girer. Bu hakkı can havliyle saldırıya veya isyana dönüştürme, sonunda kendini vuran bir silah rolünü oynayacaktı. Nitekim öyle oldu. Yapılacak kapsamlı özeleştirme değerlendirmeler şunu gösterecektir: Eğer PKK tüm eylem güçlerini uygun coğrafya, lojistik ve kitlesel koşullara göre değerlendirseydi, özellikle devletin de 1990'ın başında belli bir hazırlıkla Kürt realitesini kabul etmesini esas alsaydı ve güvenilmez bulsa bile yine bir şans vermek için güven verici bir ateşkes konumuna geçseydi, çözüm olanaklarının daha da artacağı reddedilemeyecek bir gerçektir. Zamanında uzlaşma gereğini görmemek, belki keskin devrimcilik için bir erdemdir; ama gerçeklerle karşılaştırıldığında, bunun kof ve kendi önünü göremeyen bir tutum olduğu da açıktır. Bu hataların çokça işlendiğini görebilmeliyiz.

Fakat PKK pratiğinin savaş-eylem çizgisinde asıl hatası veya yanlışlığı, meşru savunma çizgisini derinliğine teorikleştirememek kadar, bunun pratik uygulamasını da akıl almaz bir sorumsuzlukla çeteleşme anlayışına ve insafsızlığına terk etmesidir. Şehit Agit'in (Mahsum Korkmaz) dikkat çektiği hususlar az çok ciddiye alınsaydı, çete anlayışına fırsat verilmeyebilir, hiçbir savaş anlayışına benzemeyen yozlaşma önlenbilirdi. Ama sorumluluk üstlenilmeyince, bilinen ve hiç de hak edilmeyen kâbuslu süreç kendini dayattıkça sonuç alıyor, sonuç aldıkça kendini daha çok dayatıyordu. Dayatmayı öyle bir noktaya taşıdı ki, en değerli yoldaşları katletmeyi bir önderlik anlayışı haline getirdi. Aslında binlerce yıllık üst tabakanın ihanet oyunu uygulanıyordu. Herhalde kendini vurmakta bundan daha tehlikeli başka bir yol bulunamazdı. İlkel güdülerini bile ölümle ve öldürmeyle çözümlen bu anlayışın bulunduğu yerde, özgürlük ve başarı beklemeyi bir yana bırakalım, insanlığın bile geçerli yol bulamayacağı açıktır. Belki arada provokatörler vardı. Ama ağır basan yanın yarı-feodal küçük burjuva kişiliğinden, köylü aptallığından ve bunu denetime alamayan örgüt ve komuta yönetiminin sorumsuzluğundan kaynaklandığı açıktı.

Bu durum, devletin ve hatta dünyanın ilgili çevrelerinin kabul ettiği tüm başarı olanaklarını yerle bir etti. İsim düzeyinde kimler

sorumlu tutulmalı meselesi pratik anlamını yitirmiştir. Ama alınması gereken derslerin asla unutulamayacak cinsten ve yürekleri sürekli dağlayacak nitelikte olduğu açıktır; bu dersler bir dakika bile unutulamaz bir trajedi düzeyindedir. Eğer bu belanın önüne geçilip zamanın Cumhurbaşkanı Özal'ın da önünü açtığı ateşkes başarıyla uygulansaydı, en acılı sürece girilmeyebilir ve belki de uzlaşma süreci hayat bulabilirdi. Fakat şahsi hırs ve rant ekonomisinin şahlandırdığı menfaatler üstün geldi. Meşru savunma fırsatı bu durumda yine değerlendirilemedi. Sonuna kadar şiddet, her iki tarafta en acı boyutlara taşındı. Savaş normları bile anlamını yitirmişti. En basit bir fırsat ölümle ödettiriliyordu.

PKK'nin bir kitle temeli vardır. Büyük kahramanlıkları olmuştur. İlk ölüm oruçları şehitlerini vermişlerdir. En zor koşullarda onurlarını korumuşlardır. Ama hem cezaevinde, hem dağda, hem de Avrupa'da farklı bazıları, o çok aşağılık egemen sınıf güdülerinin tatmini için büyük atağa kalkmışlardı. Her tür oyun ve cinayet onlar için ustalık sayılıyordu.

Daha kapsamlı bir eleştiri sözde askeri çizgi için yapılabilir. Hiç de az olmayan askeri olanaklara, muazzam elverişlilik arz eden ortama, lojistik ve kitlesel desteğe rağmen, en basit bir hattını tutturamayan bir gerilla gerçeğine, özellikle önderlik ve komutanlık konumuna ne denilebilir? Ufuklu bir çizgi ve askeri anlamı olan bir eğitim ve örgütlenmeden kaçış, geniş olanaklar ortamında bazen turist yaşamını bile geriden izleyen bir tembellik, hazırı bile bir hiç uğruna kaybettiren özden yoksun komutanlık, kendine ne kadar askeri kişiliği yakıştırabilir? Bir meşru savunma savaşı için ideal tüm özellikler ve koşullar bir arada toplandığı halde, en elverişli bir dağda öz savunmayı bile bilmek isteyemeyen ve baştan savan bir komutanlık ne kadar ciddiye alınabilir? En cesur insanları bile yük gibi değerlendiren bir komutanlık, bir pratik merkez ne kadar iddialı olabilir? Açık ki, ucu ister devletlere, ister Avrupa'ya, ister ilkel burjuva milliyetçiliğine dayansın, çeteci eğilim; örgüt, komutanlık, eylem çizgisi ve yaşam tarzına damgasını vurmuştur. Önderliği asıl boğuntuya götüren, örgütün bu duruma sokulmasıydı.

Kendim dışarıdayken, 1998 sonlarında 6. Kongre sürecine yakın şu konuşmaları yaptığımı çok iyi hatırlıyorum: “On sefer kazanılabilecek bir meşru savunma savaşını bu hale getiren lağım

farelerinin ve yarasaların zihniyetine karşı ben ne yapayım?” Örgüte karşı yenilmiştim. Çete eğilimi yapıda o kadar duyarsız ve sonuç almaktan uzak bir durum yaratmıştı ki, yenilgi asit gibi içimi eritiyordu. Bir İtalyan gazetesine gayri ihtiyari artık örgütten istifa ediyorum diyecek noktaya gelmiştim. Daha sonraki itiraflarında, Şemdin Sakık, ‘Bu süreci ben yarattım’ diyecek kadar iddialı ve belgeli konuşacak, hatta mahkemeden gizli oturum talep edecekti. Sürecin içyüzü bilinmiyor, Kürt halkının başına tarih boyunca gelen felaketlerin bir benzeri daha kendini gösteriyordu. Kürt gericiliği intikamını alıyordu. Yıllarca dışarıdan, devletlerle anlaşarak yapamadığını içerden, hem de PKK’nin altın değerinde olanaklarını yok ederek, adeta PKK’yi kör taşa vurarak kendini tatmin ediyordu.

Şahsen Önderlik olarak, bu süreçle birlikte ayakta kalmak için çılgınca çalışmaktan başka bir yol bulamıyordum. 28 Şubat sürecinin normalleştirme çabaları yankısını bulmakla birlikte gecikmişti. Birçok iç ve dış güç kendi çıkarlarını kör şiddet ortamına bağlamıştı. Umut edilmesine rağmen, PKK'nin içinde pratikte bu süreci aşabilecek yetenek boy vermiyordu. Özellikle grup grup genç kız ve erkeğin bile bile imhaya gönderilmeleri ve ölüme terk edilmeleri en affedilmez tutum olarak kendini dayatıyordu. Buna rağmen gerekli hesap sorulamıyor ve önü alınamıyordu. Meşru savunma anlamında en az kayıpla içine girilebilecek bir uzlaşma, aslında başlangıçtan beri sabote edilmişti. Önderliğin sonunu getiren içteki temel neden buydu. Dağa çıkmak benim için kırk yıllık bir rüyaydı. Ama bu da hiç hakkımız olmayan binlerce gencin ölümü demekti. Bu hakkı ahlâken kendimde göremiyor ve tarihsel rüyamı gerçekleştiriyordum. Çetecilik çoktan beri bu yolda önümü kesmiş bulunuyordu. Mürâice yüzünden bunu bana sırtıyordu. Bir nevi intikâm aldıklarını hissettiriyorlardı. Şemdin bunu açık ve gizli mahkeme oturumlarında açıklarken, bir diğeri en eski çocukluk arkadaşımı katlediyor, bir başkası "Önderliği nezaketten öldürüyoruz" diyor, öbürü dağ gibi gençleri çatır çatır kurşuna diziyordu.

1993 yılı, devlet ve PKK tarihinde önemli bir kırılma ve resmi çizgiden sapmanın yaygınlık kazandığı tarihtir. Turgut Özal’ın siyasal diyaloga açık yapısı, kontrol edemediği güçlerin kurbanı olmasına yol açtı. Bu tarihte Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis’in tartışmalı bir uçak kazasında yaşamını yitirmesi ilginçtir. Ardından çığ gibi artan

Hizbullah maskeli cinayetler, binlerce köyün boşaltılması, yoğunlaştırılan operasyonlar bir imha seferi olarak anlaşıldı. PKK'nin pek de akıllı olmayan taktikleri, kayıpları arttırmaktan ve sürecin tıkanmasına yol açmaktan öteye gidemiyor; gerilla doğru bir meşru savunma anlayışı ve uygulanmasına çekilemiyordu. Dönemin askeri ve siyasal yönetimi terörü hukuk çizgisinin çok dışına taşımıştı. Devletin çığırından çıkması hız kazanmıştı.

Bu pratiğin dökümü herkes açısından ne kadar detaylı yapılırsa, o kadar doğrular görülecektir. Tüm örgüt yapısı objektif olarak bu suçta bulaştığı için sorumluluktan kurtulamaz ve en basitinden samimi bir özeleştiri gerektirir.

Şüphesiz gelişmelerin bu yönlü çığırından çıkmasında, 1993-1996'da devlete hakim olan zihniyetin de belirleyici payı vardı. Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis ve Özal'ın halen kuşku çeken ölümleri ile Hizbullah'ın devreye sokulması daha derinden çözümlenseydi, tedbirler daha iyi alınabilirdi. Dönemin Başbakanının "Liste cebimde, gerekenler yapılacaktır" demesi, DEP milletvekillerinin tutuklanması, dört bine varan köy ve mezranın boşaltılması; binlerce suçsuz, silahsız, örgütle hiçbir ilişkisi olmayan, dürüst, evinde rahat kalmak isteyen demokrat insanın katledilmesi, ekonomik ambargolar, boydan boya her tarafı kaplayan operasyonlar devlet düzeyinde de işlerin çığırından çıktığını gösteriyordu.

Meşru Savunma Düzeninin Kurulması

Reel sosyalizm ve komünal küçük topluluklar da dahil, biri lehine diğerini feda eden tüm toplum sistemlerinin eleştirisi temelinde, doğru olanın optimal birlik veya sentezi yakalanmalıdır.

Sosyalist toplum, eski toplumu ve devleti aşma sorununu zora dayalı ve emekçi diktatörlükleri biçiminde ortaya koyamaz. Saldırgan sömürüyü ve güç kazanmayı esas alan her tür zor, emekçilerin ideolojik bakış açılarında yer alamaz. Karşıdaki en kaba zora dayalı bir devlet de olsa, onu zorla yıkmayı esas alma bu ideolojik sistemle çelişir. Bu temel ilke, 'mevcut devleti esas alalım, ona teslim olalım' anlamına gelmez. Tersine, onu aşmayı temel ilke olarak kabul eder. Bu devletin tüm anlayış ve uygulamalarına karşı mücadele ilkesini de

esas alır. Fakat yöntemi zorla, zor örgütüyle yıkmaya değil, duruşu ve hareketliliğiyle boşa çıkarma biçiminde karşı koymayı temel strateji olarak benimser. Meşru savunmayı evrensel hukukun bir gereği, temel ilkesi sayar.

Eğer baskıları cana kastetme düzeyine varmışsa, en doğal insan haklarını tanımıyorsa, halkın kültürel haklarını zorla bastırıyor ve inkâr ediyorsa, bu haklarını kullanmakta kararlı olan toplumsal güçleri bastırıp mahkûm ediyorsa; evrensel hukukun gereklerine uymayan bu hukuk dışı devlete ve onun zor uygulamalarına karşı, silahlı biçimi de dahil, halk savunma birlikleriyle ve savaş sanatının tüm inceliklerine göre içte ve dışta geniş bir meşru savunma düzeni uygulamaya geçirilir. Bunu bir anayasal hak olarak görmek; eğer mevcut anayasada bu hak yoksa bu eksikliği anayasaya yerleştirmeyi başarıncaya kadar savaşımı sürdürmek, meşru savunma anlayışının zorunlu bir gereğidir. Eğer mevcut devlet hukuk devletini, temel insan haklarını ve demokratik siyaset ölçülerini esas alıyorsa, tabii ki meşru savunma silahlı şiddet biçimini alamaz; alırsa, bu gayri meşru olur ve ideolojik değerini kaybeder. Birçok devrim örgütünün ve reel sosyalist devletin, her ne kadar anavatanı savunma ve devrimi koruma adı altında meşru savunma anlayışına atıf yapsa da, işlettiği zor sisteminin bu anlayışla ilgisinin olmadığı, hatta en teröriste edilmiş sistem olduğu kanıtlanmıştır. Meşru savunmanın vazgeçilmez bir ilkesi de, terörist devlet modeliyle uzlaşmamasıdır. Terörist devletle belki taktik gereği her koşulda silahlı olarak savaşılmaz. Ama uzlaşma veya ona teslimiyetin de ilkesel olarak reddedilmesi şarttır.

Dolayısıyla siyasal alana ilişkin ilke, demokratik toplum, siyaset ve devlettir. Buradaki devletin klasik devletten farkı açıktır. Demokratik devlet; evrensel hukuk çerçevesine bağlı, demokratik siyaset kanalları sürekli mevcut olan, demokratik toplumun kuruluşuna ve her türlü sivil toplum kuruluşlarına imkân veren devlettir. Bu ölçülere uymadığında veya onları zorladığında, bu ölçüleri tutturuncaya kadar meşru savunma stratejisine bağlı halk savunma birliklerinin ve savaş taktiklerinin rollerini oynaması gerektiği açıktır ve bu vazgeçilmez ilke değerindedir. Dikkat edilirse, bu siyasal anlayış içinde devleti yıkmaya veya ayrı bir devlet yaratma esas alınmıyor. Var olan devletin demokratik hukuk devletine özde ve biçimde ulaştırılması hedefleniyor. Siyasal sınırları değil, içeri

dönüştürmeyi hedef alıyor. Eğer meşru savunma durumu yoksa siyaset demokratik kurallar içinde belirlenecektir. Haklar demokratik mücadeleyle kazanılacaktır. Hakların inkârı ve demokratik kuralların engellenmesi halinde, meşru savunmanın silahlı olanı da dahil her biçimiyle sonuç alınmaya çalışılacaktır.

İkinci Bölüm:

Halkların Varlıklarını Koruma Stratejisi: Meşru Savunma

21. yüzyılda Kürt halkı ortadan kaldırılmadıkça, dayatılan bu savaşların hiçbir anlamı yoktur. Kürtler halk olarak yok edilse, belki yerine başkası yerleştirilir. Bu mümkün değilse, o zaman çağdaş özgürlüklerin dışında başka bir çözüm yolunun olmadığı da görülecektir. Çağdaş insan haklarının hiçbir devlete kaybettirmesi düşünülemez. Faşist, şoven emeli olanlar dışında, çağdaş özgürlükler devlet ve toplumu güçlendirir. Kürt halkı için uzun süreli bir saldırı şiddetiyle ayrılığa gitmenin ne olanağı ne de gereği vardır. Özgür birliktelikle her halkla birlikte yaşamak Kürt halkının kendi çıkarıdır. Bu anlamda çağdaş özgürlüklerin imkân dahiline girdiği günümüz için, uzun vadeli bir kurtuluş savaşının pek değeri yoktur. Kürt halkının çıkarı onurlu bir barış ve demokratik sistemin çalışmasından geçer. Ama varlığı inkâr edildikçe ve kültürel varlığına özgür ifade hakkı ve olanakları tanınmadıkça meşru savunma durumuna geçmesi; yüz yıl sürse bile, bu durum geçinceye ve çağdaş özgürlükleri tanınincaya kadar meşru savunma durumunu sürdürmesi evrensel hukuk gereği bir haktır. Varlığını ve kültürel değerlerini savunmamak kadar onursuz bir durum olamaz. Hiçbir insanlık yönetiminde varlık inkârına ve kültüründen yoksun bırakılmaya karşı sessiz durulamaz. Ancak insanlıktan çıkılırsa, bu durum doğabilir. O halde ne ayrılıkçı uzun vadeli savaşların, ne de varlık inkârı ve kültürel yasaklamaya dayalı zor rejimlerinin kazandıracacağı bir şey vardır. Bu amaçla yürütülen çatışmalar varsa, bunlardan vazgeçilmesi insan olmanın ve rasyonalitenin bir gereğidir.

PKK, cumhuriyetin özgürlük ve kardeşlik karakterini aramaktadır. Bunu ne kadar bilinç ve siyaset ustalığıyla yapmaya çalıştığı, en çok eleştirilmesi gereken yanıdır. Fakat özünün tümüyle ayrılıkçı olarak görülmesi aşırı bir değerlendirmedir. PKK, özgürlük olmadan birliğin

olmayacağını, slogan olarak iliklerine kadar benimsemiştir. Ama onun her şart altında ayrı ve milliyetçi bir Kürt devletini savunduğunu söylemek kesinlikle kabul edilemez. Eksiği ve yanlışı; özgür birlikteliğe uygun bir örgütlenme ve eylemliliği, doğru bir çizgi altında ustalıklı geliştirmemesidir. Bunun olanakları vardı. Şiddete, hele hele meşru savunmayı aşan şiddete hiç başvurmadan, bu doğru yolda demokratik ve laik bir cumhuriyet için belki de en büyük hizmeti yapabilecek en ciddi harekettir. PKK ancak bu noktada suçlanıp eleştirilebilir. Yoksa niyet, çaba ve fedakarlık olarak, 20. yüzyılın Urfa ve benzer yöreleri için gerçek bir kutsallık hareketi olmaya aday olguların başında gelmektedir.

Geri Çekilme Ve Meşru Savunma

Gelişmeler PKK'nin ideolojik, program, örgüt ve eylem çizgisinde köklü dönüşümler yapma gereğini daha da hızlandırmayı zorunlu kılıyordu. Çok yönlü dönüşüm çabaları içinde şüphesiz en önemlisi, PKK'nin meşru savunma çizgisine çekilmeyi oldukça derinliğine gerçekleştirmesini, öz savunma düzenini oturtmasını ve diğer dönüşümlere derinlik kazandırmasını gerektirmekteydi.

PKK'nin Önderlik çağrısına bağlı olarak 2 Eylül 1999'da uyguladığı geri çekilme ve meşru savunma tutumu içine girmesi, sıradan taktik bir değişiklik olarak görülmemelidir. Bu son derece stratejik bir anlamı olan, geçirilen ideolojik, programatik ve taktik dönüşümün bir gereğidir. Türk solunun ve kaçan hain kesimlerle ilkel milliyetçi ve küçük burjuva Kürt grupçuklarının iddia ettikleri gibi, bu ne bir teslimiyet, ne de Genelkurmay ile anlaşmalı bir tavidir. Defalarca vurguladığım gibi, anlaşma olsaydı, bunu ilan etmeyi tarihsel bir sorumluluk olarak bilir ve şerefle yapardım. Hiç kimse umudunu bu olumlu veya olumsuz iddialara dayandırmamalıdır. Böyle bir yaklaşım tehlikeli sonuçlara götürür. Fakat 1998'den beri daha Ortadoğu'dayken geliştirmeye çalıştığımız ateşkes konumunu daha da sağlamlaştırmak istediğimizi ve Türk ordusunun da anlayışlı davranması gerektiğini sıkça vurgulamaktan geri durmadım. Gereğini ne kadar yapacakları kendilerinin bileceği bir iştir. Yoğun spekülasyonlara konu olduğu için, bu yönlü bir açıklamayı gerekli buldum.

Meşru Savunma Düzeni

Yeni meşru savunma düzeni; Botan, Behdinan ve Zağros'un her iki yanındaki sahayı bir bütün olarak kapsayan, çok zorunlu olmadıkça diğer sahalara yayılmamayı esas alan, bu alanda her tür meşru öz savunma tedbirlerini düzenleyen, birlik ve eylem anlayışını bu çerçevede oturtan derinliğine bir planlama ve çalışma düzenine dayanmaktadır. Bu düzenleme barış ve demokratik çözüm amacına bağlılığı esas almaktadır. Sahada hükümran olan dört devletten, yani Türkiye, Irak, İran ve Suriye'den de barış ve demokratik çözüm adına diyalogu esas almayı ve geliştirmeyi; var olan görüşmeler düzeyini bu yönlü ilkeli ve çözümü amaçlayan kapsama kavuşturmayı beklemektedir. Bu stratejik tavrın daha geniş açılımını sonraya bırakarak böyle tanımlamak, ideolojik çizgi, yeni program ve örgüt çalışmaları açısından önem taşımaktadır. Ayrıca geçirilen özeleştirme sürecine pratik bir işlerlik kazandırmak için, bu stratejik düzenleme yaşamsal bir anlama sahiptir. Bu düzenleme, PKK'nin dönüşümde ne kadar tutarlı, gerçekçi ve başarılı olması gerektiğini ortaya koyduğu için de yaşamsal önem taşımaktadır.

Yine bu yeni düzenleme tüm komşu devletlerin, Kürt sorununun çözümünde sınırlara dokunmadan, demokratik birlik ruhu ve ölçüleriyle ne kadar iyi niyetli olduklarını kanıtlamaları için en uygun ortamı hazırlamaktadır. Sadece Türkiye'ye değil, dört devlete de sınırlara dokunmaksızın, ülkelerinin ve devletlerinin bütünlük ve birliğini zorlamadan, hatta gönüllüce birlik temelinde bunu daha da güçlendirerek, kendi Kürt sorunlarını çözmede ne kadar içten ve istekli olduklarını göstermeleri için gereken fırsat ve açıklığı sunmaktadır. Dolayısıyla yeni savunma düzeni; tarihsel anlamı büyük olan, şimdiye kadar uygulanan boğma çemberleri kurarak Kürtleri imha etmek yerine, dostluk ve kardeşlik köprülerini kurarak tüm taraflara kazandıran en onurlu barışı gerçekleştirme şansını vermektedir. Tüm Kürtleri, Arapları, Acemleri ve Türkleri bu kardeşçe çözüme çağıran en sorumlu bir tutum olarak değerlendirilmeyi beklemektedir. Çözüme yanaşan tarafla silahları her an bırakma ve silahları tek taraflı olarak kullanmama güvencesini vermektedir. Böylelikle Ortadoğu'da

anlamsız ve büyük acılara yol açan yeni bir İsrail-Arap çatışması türü kanlı süreçlere fırsat vermeme üstün sorumluluğunu göstermeye çalışmaktadır.

Tüm bu nedenlerle komşu devletlerin bu meşru savunma düzenini bir tehdit kaynağı olarak görmemelerini, çok acılı ve tarihsel derinliği olan bir sorunun kardeşçe çözümü için en uygun düzenleme olarak değerlendirmelerini büyük bir içtenlikle beklemektedir.

Meşru Savunma Hakkını Kullanabilmek İçin Güçlü Olmak Gerekir

Barış ve demokratik çözüm ilgili devletlerce kabul edilinceye kadar, çok üstün bir sorumlulukla ve bunun için ciddiye alınabilecek bir güç konumuna ulaşmak için her türlü katılım, eğitim, özeleştirme, lojistik, yeraltı ve üstü mevzilenmeleri, en uygun birlik ve öz savunma eylemlilikleri için planlama ve uygulamalar büyük bir özveri ve başarıyla yürütülmek durumundadır.

Meşru savunma düzeni barışı ve demokratik çözümü doğuracak kadar bir nicelik ve nitelikli gücü gerekli kılmaktadır. Hiçbir barış ve demokratik çözüm arkasında bir halk ve güç durmadıkça başarıya ulaşmaz, hatta ciddiye alınamaz. Gerçek bir barış ve çözüm ancak bunu sağlayacak güce, disipline ve yönetime sahipse mümkün olabilir.

Bu duruma ulaşmak için alan çalışmaları, birlik düzenlemeleri, mevzilenmeler, olası saldırılara karşı en aktif ve sonuç alıcı eylem planları, lojistik ve her türlü gizli çalışma düzenleri, doğru ve yeterli bir komuta düzenlemesi, tüm bu çalışmaların başarısı için güçlü bir eğitim, yoldaşlar arası saygı ve sevgi yüklü bir yaşam ortamı, özgür yaşamı yaratmak ve barışı gerçekleştirmek için önce kişiliklerde yaratıcı bir rekabet seferberliği; tutarlı ve kabul edilebilecek samimi bir özeleştirme için başarıyla yerine getirilmesi gereken en temel görevlerdir.

Ancak bu görevlerin başarısı kişiyi yaşadığı olumsuzluklar, suçlar ve hataları karşısında affettirebilecek bir düzeye taşıyabilir. Bunun dışında hiç kimse için affedici bir durumun olamayacağı, devletten tutalım insanın kendi öz vicdanına kadar her kurum ve kişiden sonuna kadar hesap sorulacağı bilinerek ve yüce değerlerin anısına birazcık

içten bağıllıkla gereklerini yerine getirmenin son ve en önemli şans olduğu kabul edilerek hakkı verilmeli ve bu görev başarılmalıdır.

Meşru Savunma Çizgisi Halkların Anlamli Barış ve Kardeşlik Çözümünü İçerir

Türkiye Cumhuriyetin'in kuruluş dönemi, devlet eliyle kapitalist birikimi sağlama ve genç burjuvaziyi bürokrasinin içinden kollayıp yaratma dönemi idi. Kapitalizmin temeli böylelikle atıldı. 1950'ler kapitalizmi geliştirme ve yayma dönemi idi. Kırsal alandaki tarım kapitalizmiyle kentlerde sanayi kapitalizmi bu dönemde hamle yaptı. Bürokrat kapitalizminin yanında, özel birikim dönemi de açıldı. Ticari-sınai kapitalizm öne geçti. 1980'ler sonrasında mali sermayenin hamlesi başladı. İç ikame ve sanayide dışa açılmayla bir hamle daha yapıldı. Türkiye kapitalizmi tüm bu adımlarla belli bir aşamaya geldi. Gelişmemiş üçüncü dünya ekonomileri diyebileceğimiz koşullardan Avrupa ülkeleriyle rekabet edebilecek bir konuma yerleşti. Eksiği, bu ekonomik yapının siyasal sistemini kurmamaktı. Bu sistemi kurmada tereddütlü davrandı. Bu konuda esas engel de Kürt sorunu idi.

Yakın tarihiyle bağlantısı içinde ele alırsak, Cumhuriyetin kuruluşunda da benzer bir durumla karşılaşırız. Cumhuriyet sistemleşirken Kürtleri unutmuştur. Fakat her zaman korkusunu hissederek, sistemle uzlaştıracak bir çözümden uzak durmuştur.

Kürt isyanları, ortaya konulduğu gibi, ayrılıkçı temeli olan isyanlar değildir. 19. yüzyıl boyunca devam eden Kürt isyanları sistemden ayrılmak için değil, dışlandıkları için gelişmişlerdi. Artan merkezîyetçilik Kürtlere yer vermiyordu. Kürtler eski geniş otonomilerini kaybettikleri gibi, yeni merkezi sistemde yerlerinin olmadığını görüyorlardı. Büyük devletler Türkiye'yi daha çok bağımlı kılmak için zaman zaman olayları tahrik etmekle birlikte, hiçbir zaman ayrılmak amacıyla desteklememişlerdir. Cumhuriyetin kuruluşunda bu durum daha da açığa çıkmıştır. Kürtler sadece otonomilerini kaybetmediler, toptan varlıklarının inkârıyla kendilerini karşı karşıya buldular. Tabii çıkarı olan devletler, başta İngilizler, bu vesileyle ortaya çıkan isyanlardan yararlanmışlar, Kemalistlerle nihayet uzlaşmışlardır. Daha sonraki süreç, Kürtlerin tamamen yasaklama sürecine alınarak çürümeye ve unutulmaya terk edilmesidir.

Buna PKK somutunda verilen yanıt, bilinen 20. yüzyılın son çeyreğindeki düşük yoğunluklu savaştır.

Kurulurken Kürt isyanı bahanesiyle demokratikleşemeyen Cumhuriyet, çağdaşlaşma sürecinin en önemli aşamasında demokratikleşerek sistemini tamamlaması gerekirken, yine duyduğu korku ve bölünme telaşıyla Kürtleri ezerek sorunu halledebileceğini sandı. Çılgınca ve topyekûn seferberlikle, her türlü özel savaş yöntemleriyle sorunu tasfiye etmeyi gündemine koydu. Kimi kaynaklara göre 100 milyar, kimilerine göre 400 milyar Doları bu işe yatırdı. Sonuç; mevcut ekonominin de krize girmesi, sosyal alanın şirazesinden çıkması, siyasal yapının tamamen iflasıdır. İktidarın desteği yüzde onun altına düşmüştür. Ne zaman tam çökeceği dünyaca gözlemlenen bir ekonomi, IMF olmasa bir gün bile kendisini sürdüremez durumdadır. Dünyaya kafa tutmak şurada kalsın, ABD, AB ve yan kuruluşları olmasa, kendini sürdüremez bir cumhuriyet haline gelmiştir. Türk milliyetçiliğinin Türkiye'yi gelip bıraktığı konum budur. Kendi Kürtlerini ne yok edebilmiş, ne de tam asimile etmiştir. Tersine, PKK önderliğinde büyük bir demokratik dönüşümü yaşayan bir Kürt gerçeği söz konusudur.

Bu objektif durum karşısında önümüzdeki dönem için adımlar atılmaya çalışılmaktadır. Gerek merkez sağ, gerek merkez sol yeniden toparlanıp partileşmeye çalışmaktadır. Varolanlar, daha şimdiden eskimiş denilenler iddiasını sürdürmektedir. Hükümet adeta maçın uzatma dakikalarını oynar konuma gelmiştir. Halk ezici biçimde köklü değişim istemektedir. Halkın demokratik uygarlıktan yana tercihi kesindir. Ordu darbeden uzak bir konumdadır; dengeleri fazla zorlamadan, Cumhuriyetin demokratik ve laik karakterindeki yeni dönüşümlerine karşı değildir. PKK meşru savunma konumunda, demokratik çözüm tercihinde kesin tavır almış bulunmaktadır.

PKK, yeni dönemin aynı zamanda ayrılıkçılığa hizmet edebilecek çizgisinden uzaklaşmak için, ülke bütünlüğüne ve devlet birliğine dayalı bir stratejik yaklaşımla, meşru savunma çizgisine dayalı bir taktik savunma anlayışı içinde, barış ve demokratik uzlaşma için sorumluluklarının gereğini ciddiyetle yerine getirmektedir. 2000'lerde başlayan bu süreç derinleşerek devam etmektedir. Devlet de bu nispi sükunet dönemini iyi değerlendirerek; Filistin-İsrail, Çeçenistan-Rusya tarzı bir milliyetçi bağınazlığa düşmemek için, üzerine düşeni

yaparak katkıda bulunmak durumundadır. PKK'yi ve özgürleşen Kürt halk iradesini Türkiye'de demokrasinin, laikliğin ve hukuk devletinin gücüne dönüştürmede üzerine düşeni yapmalıdır. Basit gibi görünen bu durum, aslında halkların en anlamlı barış ve kardeşlik çözümünü ihtiva etmektedir.

Doğuda da Çözüm Meşru Savunma Stratejisi Olur

İran Kürt hareketi KDP deneyimine kadar feodal aşiretçi bir karakter taşımaktadır. Medlerden beri bu özelliğini sürdürmektedir. Zağros eteklerindeki yerleşimi, Kürtleri özgürlüklerine düşkünlük açısından şanslı kılmaktadır. Diğer parçalarda görüldüğü gibi, emperyalizmin İran Kürtleri üzerindeki istismarcı yaklaşımı olumsuz sonuç vermiştir. 19. yüzyılın sonlarındaki Şeyh Ubeydullah, 20. yüzyılın ilk çeyreğindeki İsmail Simko önderlikli hareketler bu yönden öğreticidir. Kadı Muhammed önderliğindeki Mahabad Cumhuriyeti deneyimi bu oyunların kurbanı olmuştur. İlkel milliyetçi bir karakteri aşamayan İran-KDP örgütlenmesi, İran geleneğini özümseyememesi ve Batının en son oyunlarına anlam verememesi yüzünden son liderlerinden A. Kasımlo'yu da şehit vermiştir. İlkel milliyetçi ve bazı sol gruplaşmalar, Kürt sorununu çözme yeteneğinde olmadıklarını İran İslam Devrimi döneminde de göstermişlerdir. Aslında koşullar ileri kazanımlar sağlamaya elverişliydi. İran somutuna uygun ve çağdaş demokratik gerçekleri esas alan bir çözüm tarzının başarı şansı vardı. Geç de olsa, Kürt sorunu bu yönleriyle çözüm şansını demokratik İslam hamlesinde başarılı kılabilir. Daha doğrusu, bu temelde kendini yenileyerek, demokratik çözümle hem Kürt sorununda hem de İran genelindeki ulusal sorunlarda kilit bir rol oynayabilir. Demokratik Federal İslami İran bir perspektif, bir slogan olarak anlam kazanabilir. İran'ın kültürel, yasal ve idari gerçeklerine dikkat ederek, çağdaş demokrasi normlarının bu gerçeklerle nasıl kaynaştırılabileceğini özenle yorumlayarak bir senteze varma, çözüm yolunda önemli bir adım olabilir. Zaten kültürel ifade özgürlüğü, anadilde eğitim ve basın-yayın özgürlüğü sınırlı da olsa mevcuttur. Yine Kürdistan eyalet yönetimi bir gerçekliktir. Bu kavram ve kurumların içeriğini halklaştırmak ve ilerici bir öze kavuşturmak,

bunun için geçerli kuruluşları gerçekleştirmek daha da ilerlemeye yol açabilir. Anayasa ve yasalarda bu süreci yansıtacak düzenlemeler gündemleştirilebilir.

Tüm sorun, İran'daki Kürt özgürlük hareketinin İran'ın özgünlüğünü doğru okumasına, çağdaş demokratik kriterleri sağlam özümsemesine ve var olan olumlu yanları esas alarak daha mütevazı adımlarla ilerletmesine bağlı bulunmaktadır. İlkel milliyetçi dar otonomici yaklaşımlara ve dış oyunlara karşı durmayı bilmenin, İran yönetimine daha fazla anlayışlılık kazanacağı açıktır. Var olan diyalogu daha da geliştirmek, Kürtlerin yakın kültürel bağlarını hissettirmek, geleneksel kardeşliğin güncel anlamını doğru vermek, çözüme daha çok katkıda bulunacaktır. İlkel milliyetçi otonomici dönem yerine, İslam'ın demokratikleşmesi ve çağdaş demokrasi sentezine dayalı yeni dönem çözümde başarı şansına sahiptir. İran Kürdistan'ı özgürlük hareketi bu çerçevede kendini yenileyebilir, uygun ve etkili bir güç olarak örgütlenip mevzilenebilirse, yeni bir dönemin başlatıcısı olabilir. Diğer parçalardaki Kürt hareketlerinin deneyiminden de dersler çıkararak, özellikle PKK deneyiminden ve mevcut meşru savunma düzeninden yararlanarak kendi yeni döneminin iddialı bir temsilcisi haline gelebilir. İran genelindeki demokratik İslami hamleye kendi somutunda vereceği yanıt ve katkıyla daha da ilerlemesine yol açabilir.

Meşru Savunma Çizgisi İçin Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

İsyan ve silahlı mücadele gibi çok büyük olaylara ve sonuçlara yol açan eylemlilikler karşısında bin düşünüp bir yapmak gerekir. Neden ve hangi amaçla, kimlere karşı, ne kadar süre ve kapsamda, kimlerle ve nasıl yürütüleceğine dair netleşme olmadan isyan ve silahlı mücadelelere başvurulması halinde; altından çıkılması zor cinayetlere, yozlaşmalara, dolayısıyla başarısızlıklara yol açılmasının önüne geçilemez. Ancak bütün meşru yaşam ve özgürleşme yolları zorla tıkanır, hukuk çiğnenirse, kişisel ve kültürel planda halka haksızca ölüm dayatılırsa, isyan ve silahlı mücadeleye sadece bir gereksinim olarak değil, evrensel hukukta ve her anayasada ifade edilen meşru savunma hakkı olarak başvurulur. Silahlı isyan ve gerilla tarzları

biçimindeki savaşın amacı; evrensel hukukun gerekleri yapılmaya, bunun anayasal ifadesi, yani BM yasalarında da ifade edilen ve Türkiye dahil birçok ülke tarafından uyulması kabul edilen bireyin ve halkların ‘üç kuşak hakları’nın gerekleri yerine getirilmeye kadar, meşru bir mücadele biçimi olarak, özgür yurttaşların ve demokratik haklara sahip halkın kutsal direniş hakkını kullanmaktır. Bu direnişe başvurulması değil, tersine başvurulmaması; özünde hukukun gereklerinin yerine getirilmemesi ve demokrasiye inançsızlık, yani demokratik hukuk devletine karşı görevlerin yerine getirilmemesi olacaktır. Özeleştirici bu çerçevede yerine getirilmelidir.

PKK’nin geçmişte uyguladığı isyan ve gerilla çizgisi, meşru savunma hakkını hem siyasal çizgi hem de askeri strateji ve taktikler açısından aşmıştır. Bunun anlamı, özde olmasa da, biçimde ayrılıkçılığa açık bir program, askeri strateji olarak da saldırıya varan ve sorumlu olmaması gereken birçok taktik hedefe başvuran bir duruma düşmesidir.

Bu durum karşısında ideolojisiyle tutarlılık açısından içine girilmesi gereken özeleştirici durum, siyasal programın ülkenin bütünlüğüne göre yeniden yapılandırılmasıdır. Bunun en genel ifadesi ve sloganı; Kürdistan parçalarının bulunduğu her ülkenin siyasal sınırlarını esas alan, bu sınırlar dahilinde özgür birlikteliği hedefleyen bir program yapısıdır. ‘Demokratik ülke, özgür parça’, meşru savunma hakkının siyasal gerekçesi ve programsal ifadesidir.

Bu tür bir program anlayışına ulaşmak özeleştirinin bir gereği olduğu gibi, askeri olarak da stratejik meşru savunma durumuna geçmeyi gerektirir. Önemli oranda sağlanan meşru savunma durumu daha ilkeli, donanımlı, barış ve demokrasiyi, hukuk devletini yetkinleştirecek güçte ve düzenlilikte olmalıdır. Nicel ve nitel durumu, üslenmesi ve lojistiğinin, eğitim, örgütlenme ve komuta tarzının olası her tür saldırıya karşı yanıt verecek güçte olması hesaplanarak, bu hak kullanılmalıdır.

Meşru Savunma Kendini Koruma ve Geliştirme Çizgisidir

Katliama uğrayabilecek bir güç, meşru savunma gücü olamaz. Bu, ancak kendini imha gücü olabilir. Geçmişte bu duruma da yoğunca düşülmüştür. Birliklerin nicel ve nitel durumu uygun üslenmeye,

komutaya ve lojistiğe sahip olamıyorsa ve birçok imhalara yol açacaksa, ya kendini sivilleştirerek bu duruma son vermesi, ya da sınırların gerisine çekilmesi gerekir. Geçmişte çok yaygınca yapıldığı gibi hiçbir gereğini yerine getirmeden, ‘şu köy senin, bu köy benim’ diyerek, şu veya bu tepede avare asi birlikler gibi hareket etmek kesinlikle meşru savunma biçimi olamaz. Kayıpların ve olumsuzlukların yüzde doksan nedeni bu tutumdur. Meşru savunma temelinde ülke içinde üslenmek isteyen birimler, bunun bütün şartlarını yerine getirmek zorundadırlar. Aksi halde, PKK adına sahip çıkılamaz ve destek verilemez. Bu tip birlikler ve çalışmaların imhalık olması, barış ve demokraside çıkar görmeyen çevrelerin eline fırsat sunması, halkın barış ve demokrasi mücadelesini zora sokması kaçınılmazdır.

Ama meşru savunma düzeni sonsuza dek sınırların gerisinde kalamaz. Günümüzün hızla değişen koşulları buna izin vermez; verse de birçok olumsuzluğu beraberinde getirir. Dolayısıyla sınırların gerisinde her parça açısından ancak makul bir süre kalınabilir. İlgili devletle meşru savunma çizgisi temelinde barış ve demokratik uzlaşma aranır. Yanıt gelmez veya saldırı biçiminde olursa, onurlu barış ve demokratik uzlaşmayı gerçekleştirmek için, çerçevesi çizilen temelde silahlı savaşım, doğru tarzda üslenmek, halkı savunmak, barışa ve demokrasiye katkıyı bu yolla sürdürmek durumundadır. Tüm devletlere ve ilgili güçlere karşı bu pozisyon söz konusudur. Bir damla kanın gereksiz yere akmamasına özen gösterilmesi; ama kutsal direnme hakkının, yani artık evrensel hukukun normları haline gelen ‘üç temel kuşak hakları’ yerine getirilinceye kadar savunma savaşımının başarısı için her şeyin yerine getirilmesi, yeni dönemin en temel özeleştirisi gereğidir. Özeleştirisi, bu duruma başarılı tarzda ulaşmak demektir. Aksi halde geçmişte ısrar vardır. Sonuçları, her komploya açık ve ihanetten daha beter durumlara düşmedir.

Meşru Savunma Bir Hesap Sorma Çizgisidir

Geçmişte gerek PKK adına, gerek devletler ve diğer güçler adına gizli veya açık, yasal veya komplo ve çete tarzıyla yürütülen eylemler sonucunda katledilen halktan tüm insanların, boşaltılan köylerin, ölen gerilla ve askerlerin, suçsuz kadın, çocuk ve erkeklerin kapsamlı bir

dökümü yapılarak; sorumlularının kimler olduğu, ulusal ve uluslararası hukuk ve örgüt hukuku açısından nasıl yargılanıp cezalandırılmaları gerektiğine ilişkin özeleştirisinin yapılması ve gerekli derslerin çıkarılması en temel görevlerdendir.

Bu görevler karşısında ciddiyet ve sorumluluk, ancak gereklerinin yerine getirilmesiyle mümkündür. Tüm ilgili taraflarca her tür siyasal, askeri, ahlâki ve dini anlayışları aşan, anlamsız, sadece kendine zarar veren sayısız tutum ve davranışların ve suç eylemlerinin kapsamlı bir dökümü yapılmadan, kendi payımıza düşenin hesabı verilmeden, pratikte ilgili tüm makam, kişi ve güçlerden hesap sormadan; tarihe, halka, insanlığa, hukuka ve demokrasiye karşı görevlerimize doğru sahip çıktığından bahsedilemez. Kendi devletini bile aldatan, çeteleştiren, hukuk çizgisi dışına taşırın ve hatta ulusal hukukça çok sınırlı da olsa yargılanmaya alınan olay ve görevlilerin en üstten en altta kadar dökümünün yapılıp hesabının sorulması, çizgisinin bir gereğidir. Nasıl PKK adına bir suçlu gibi hareket edilemezse, devlet adına da suç işleyenler rahat edemez.

Ulusal hukuk resmen hesap soracak güçte olmasa da, evrensel hukuk ve halkın kutsal direnmesi adına canilerden hesap sorulması sorumluluk gereğidir. Hesap sormamanın barış ve demokrasiyle alakası olamaz. Hala ‘asalım, keselim, imha edelim’ tutumu içinde olan tüm kişi, makam ve güçlere karşı, silahlısı da dahil meşru savunmanın gereklerinin her koşul altında, her yerde ve zamanda, ama başarısı için de her şeyin en ince tarzda hesaplanarak yerine getirilmesi, yeni dönem meşru savunma çizgisinin gereğidir. Ancak böylelikle demokratik hukuk devletine, cumhuriyete sahip çıkılabilir. Bu durumda değilse, gerçekleştirilmesi için gerekleri sonuna kadar yerine getirilebilir. Özce, geçmişin tüm taraflarca işlenen her türlü olumsuzluklarına ve suç durumlarına karşı özeleştirisel olmak, pratikte bu tarzda gereklerini yerine getirmekle mümkündür.

Meşru Savunma-Demokratik Siyaset İlişkisi

Meşru savunma çizgisi, halk arasında demokratik siyasetin gereklerine göre çalışmayı gerektirir. Sağlam ve korunması mümkün üslenmeler dışında, yeni dönemde eskiden olduğu gibi PKK adıyla hareket etmek, siyasal faaliyet yürütmek, antidemokratik koşulların

geçerli olduğu alanlar dışında doğru bir tavır olamaz. Demokrasi ve hukukun gereklerine uygun kapsamlı sivil toplum kuruluşu ve faaliyetleri, en uygun çalışmalar olarak örgütlenilmek ve yürütülmek durumundadır. Aksi halde provokatif durumlara düşmek kaçınılmazdır. PKK'nin bu alana ilişkin dönüşümü, her ülkenin siyasal, kültürel ve hukuk koşullarına uygun, adından, program ve pratiklerine kadar yasal, kültürel, edebi, her tür sanatsal, çevresel, ekonomik, sosyal, hukuki, siyasal ve cinsi yapılandırmaları gerektirir. Dönüşüm; bu yapılandırmaların oluşturulması, işlevsel kılınması, demokratik hukuk devletinin başarılması ve gerektiğinde yeniden yapılandırılması için temel güvence haline getirilmesiyle mümkündür. Bunun için zorunlu olan ideolojik, politik ve pratik yetenek formasyonlarının kazandırılması gerekmekte; düşünce, inanç ve moral kapasitelerin buna cevap vermesini gerekli kılmaktadır. Bu konuda Türk klasik solcu anlayışların mezhepçi çözüm demagojilerine fırsat vermemek kadar, Kürt milliyetçi anlayışların tahrikçi demagojilerine ve saptırma girişimlerine de ortam sunmamak önemli demokratik görevlerdendir. Demokratik görevlere, halkların barışçıl ve özgür birlikteliklerine sahip çıkmak, bu konuda üzerine düşeni yapmak sorumlu devrimciliğin de gereğidir. Yoksa ister sağ ister sol tarikatçılık devrimci değil, ancak karşı devrimci rol oynayabilir. Bu konularda da özeleştiri, ancak bu yönlü görevlere doğru sahip çıkmak ve gerekleri için yeterli bir donanımla başarı çizgisini tutturmakla mümkündür.

Avrupa'nın İki Yüzlülüğü Meşru Savunma Çizgisiyle Açığa Çıkarılacak

Beş bin yıldır dünya ormanını köşe bucak tutanlar, özellikle bilinçli Avrupalılar, beni hiç kendilerine yakın bulmayıp yakalanmam yolunda ince şebekelerini açacaklardı. Yapabilecek fazla bir şey yoktu. Kaçış veya intihar daha çok çıkarlarına olurdu. Yapabileceğim şey, son nefesime kadar kalbimin özgürlüğünü koruyup, geliştirebileceğim anlam damlalarıyla yaşama büyük saygıyla devam etmektir. Onlar Neron'lara taş çıkartırcasına bir kurbanlarını arenaya atıp, kendi elleriyle besledikleri aslana yedirmenin heyecanı içinde, sevgiyle karışık korku çığlıklarıyla, birkaç seyirlik eğlencesi halinde

akıbetimi görmek istiyorlardı. Sözde Hıristiyan'dılar, hem de Ortodoks! Fakat kendilerinin de çok önceden yazdıkları gibi, onlar İsa'ları binlerce defa yeniden çarmıha germenin Romalı temsilcileriydiler. Genlerinde bu çarmıh kültürü vardı. Bunu anlamam zor olmadı. İsa bizdendi, kapı komşumuzdu. Onu gururla sahiplenmek komşuluğun gereği idi. Ona ve izleyicilerine binlerce çarmıh ve aslanlara yedirme operasyonları düzenlendi. Son kurban bendim. Hem insanlık özüne bağlı aşiret atalarımızın şanlı direniş geleneği, hem peygamber atamız İbrahim'ler ve İsa'ların şanlı barış geleneği bende garip bir biçimde birleşiyordu. Tanrısal bir yüceliş kaçınılmazdı. Tanrıyı çözümlüdüm, kim olduğumu açıkladım. Ama halkların, kadınların, zordaki ihtiyar ve çocukların tanrısalıklarına saygılıydım. Onların tanrısal özelliklerinin tanrı yüceliği içindeydim. Bu gerçekten büyük halk tanrısalığı içinde yücelmek yetiyordu. Bulduğum koşul ve biçim altında ölüm, daha büyük bir yücelmenin adı oluyordu. Bu gerçek artık korkuyu değil, her geçen gün insanlığın soylu barış seçeneğini de doğuruyordu. Savaşı ve imhayı dayatırlarsa, sonuna kadar ama daha başarılı direniş ve meşru savunma savaşıyla; isterlerse en adil ve onurlu barışla karşılık verecek güçteydim. Direniş ve barış kahramanlarının yolundaydım; vasiyetlerinin gereği savunmayla açıklanıp dünyaya duyurulmuştu. Sonu, ölümü nasıl gelirse gelsin, insanlığın, halklarımızın kazanacağı bir gerçektir.

Devlet Komplolarla Meşru Savunma Çizgisini Engelledi

Devletin raydan çıkması bir dönemi kapsıyor. Bu dönemin en önemli komplo suikastı, 6 Mayıs 1996'da Şam'daki kalabalık evimizin yakınında, yarım ton patlayıcı yüklü bir arabanın patlatılmasıdır. Telefonla dinlendiğim için, o saatte orada olduğum sanılarak araba patlatılıyordu. Dönemin hükümet başkanı Tansu Çiller'in örtülü ödenekten 50 milyon Dolarla finanse ettiği komplo oldukça boyutludur. Susurluk çetesi diye tabir edilenlerle Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın, Suriyeli bir Kürt aileden bazı kişilerin ve dönemin Viranşehir Belediye Başkanının da bu komplonun içinde olduğu basına yansımıştı. Soruşturamamda askeriye adına hareket edenler, ısrarla bu ekibin sorumsuz olduğunu ve devletle kendilerini

temsil etmediğini söylüyorlardı. İstemeleri halinde, kendilerinin bu işi füzelerle daha başarılı yapabileceklerini belirtiyorlardı. Devletin içinde iki farklı yaklaşımın varlığı zaten bilinen bir husustu. Bu olayla birlikte, gönüllülük temelinde kendini bombalarla patlatma eylemleri gelişti. Şiddet sarmalı daha da tırmandı.

Devletin raydan çıkması herkesin endişe ile takip ettiği bir gelişmeydi. ‘Aydınlık için bir dakika karanlık’ eylemliliği bu süreçle bağlantılıydı. Devletin laiklik karakterinde de hızla aşınmalar yaşanıyordu. Tarihte 28 Şubat denilen süreç daha çok bir restorasyon hareketi olarak gündeme geldi. Dolaylı yoldan normalleşme adına PKK’yi de sorumluluğa davet ediyorlardı. Buna ihtiyatlı bir olumlulukla yaklaştık. En azından suçsuz insanların katledilmesi ve alan boşaltılması durur ve ambargo sınırlanır; savaş sürse de hiç olmazsa kurallarıyla yürütülür anlayışıyla bu tutuma girildi.

Türkiye’nin İsrail’le 1996’da stratejik düzeye çıkardığı ittifakları istihbarata epey fırsat sunuyordu. İsrail’in dünya çapında istihbarat ve kontrolü, PKK’nin ‘terörist örgüt’ olarak ilan edilmesi, Önderlik takibini Türkiye açısından kolaylaştırmıştır. Bu tarihte Papandreu sonrası Yunanistan Başbakanı Simitis’le ABD Başkanı Clinton’un 1996’da PKK Önderliğine yasallık tanımama ve fırsat varsa teslim etme konusunda anlayış birliği içine girdikleri daha sonra duyumu alınan diğer bir bilgiydi. PKK etrafındaki hukuk alanının daraltılması daha da artıyordu. Almanya, Fransa ve İngiltere başta olmak üzere, PKK yandaşlarına karşı siyasal amaçlı yoğun bir tutuklama kampanyasını açmışlardı.

Güney Kürdistanlı YNK ve KDP önderlikleri, PKK aleyhtarı kampanyanın en temel dayanakları olarak, 1996’da İsrail ittifakına benzer Ankara, Londra ve Washington merkezli yoğun ilişkiler içine girmişlerdi. PKK ve Önderliğini Kuzey Irak üzerinden tecrit etmede ve operasyonlara her türlü desteği sunmada anlaşmışlardı. PKK ve Önderliğini tasfiye planının son halkası olarak Suriye kalmıştı. Mısır’ı da yanlarına alarak Suriye üzerinde geliştirilen psikolojik savaş kısa sürede ürün vermişti. Suriye bu baskılara boyun eğmeyi ve PKK konusunda anlaşmayı çıkarlarına daha uygun bulmuştu.

Suriye’den ayrılmadan önce, yaz boyu ordu adına dolaylı yoldan bilgilendirmede bulunan bir kanalın yaklaşımları ilginçti. Anlamalı bir ateşkesle birlikte yeni bir süreç arzulanıyordu. Bu konuya gerçekçi

yaklaşımlar söz konusuydu. Örgütün bilgisi dahilinde, 1998 yılının Ağustos ayı sonlarındaki tek taraflı ateşkes deneyimi bu bilgilenmelere dayanıyordu. Fakat bu ateşkesin yarıda kesilmesine pek anlam verilemedi. Meşru savunma hakkımızı kullanmaya dek varan ve olumlu yanı ağır basan bu dolaylı diyalog resmen başlatılsaydı, süreç çok daha olumlu gelişirdi. Bu, sanıyorum 28 Şubat sürecinin geçirdiği aşamalarla ilgili bir durumdu.

Meşru Savunma Çizgisi İdeolojik Çizgi Esaslarına Göre Uygulanır

Beni adada ilk karşılayan, yarbay rütbesinde ve Genelkurmay Başkanlığını temsil ettiğini belirten bir subaydı. Dedikleri özce şöyleydi: “Bu işte çok oyun var. Biz kardeşlikle halletmek istiyoruz. Bu tertiplere fırsat vermeyeceğiz.” Bu, pek beklemediğim bir tavırdı. Güvenirliğini hiçbir zaman ölçecek durumda değildim. Taktik yanıltmayla birlikte, bir politikayı da dile getirmiş olabilirdi. Bekleyip görmekten başka bir seçenek yoktu. On gün koşulları çok ağır bir hücrede kaldım. Emniyet, MİT, Jandarma ve Genelkurmay İstihbaratı dörtlü çapraz halinde bir soruşturma yürüttüler. Kaba bir baskı ve küfür yoktu. Fakat manevi, psikolojik ortam benim için çok ağırdı. Dayanabilmek mucizeydi. On gün boyunca doğru bildiğim ve bulduğum biçimde konuştum. Tavır koydum. Konuşmalarımın bir kısmı yayımlandı. Bir kısmı yayınlanmadı. Farklı bir devlet yüzüyle karşılaştığım kesindi. Olgun yaklaşıyorlardı. Oynanan oyunların ne kadar içinde veya karşısında olduklarını kestirmem zordu. Esas aldığım tutum, baştan sona halkların onurlu barış ve kardeşçesine yaşama birlikteliğine fırsat veren bir çizgiyi inançla, kararlılıkla ve bilinçle savunmaktı. Bu durum ideolojik ve politik çizgime ters düşmüyordu. Ayrılıkçılığa ve meşru savunmayı aşan şiddete tavır almam ideolojik hattım gereği olduğundan rahatlıkla tavrımı sürdürdüm.

Uzun Yıllara Yayılan Meşru Savunma Çizgisi Arayışlarım

İmralı yargılamasının meşru, evrensel ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin gereği olan bir temeli yoktu. İşin temelinde ağır bir

komplo ve kaçırlma vardı. Mahkemenin bu koşullar altında olmaması gerekirdi. Ayrıca AİHS'ne aykırı birçok yönü olduğu AİHM'e de bildirilmiştir. Sembolik olan, genelde hazırlayan senaristleri ve yönetmenleri dışında olan bir tiyatronun kamuoyuna yönelik kısmının oynanması söz konusuydu. Savunmamı bir 'demokratik uzlaşıcı ve barış mesajı' olarak vermem bana göre en doğru tutumdur. Kapsamlı bir savunma için ne süre, ne materyal, ne de hazırlık açısından psikolojik olarak uygun bir durum vardı.

İmralı sürecine ilişkin birçok açıklamalarım oldu. Umarım özü olduğu gibi bir kitap ciltleri halinde yayınlanır. Buradaki hususları tekrarlamam fazla anlamlı olmaz. Kaldı ki, bu savunmam tüm avukatlarla diyaloglarımın ideolojik, siyasal ve moral temelini vermektedir ve tamamlayıcı nitelikte görülmelidir. Bazı çevreler içte ve dışta olmak üzere tavrımı tahrip etmek istediler. En sakıncalı durum buydu. Sağlığım ve ölümümden bile daha önemli olan bu hususları sürekli açıklığa kavuşturmak istedim. Yaygın olarak yapılan, "Derin devlet ve Genelkurmayla anlaştığım, uzlaştığım veya teslim olduğum" biçiminde bir propagandaydı. Bu propaganda amaçlıydı; hem iç hem de dış taraftarları, bununla gerçek yüzlerini gizlemek istiyorlardı. Bir uzlaşma olsa, durumu ilan etmeyi bir onur bellerdim. Böyle bir durumun olmadığını hep vurguladım. Ateşkes konusu üzerinde ise, 1993'ten beri duruyordum. En son Şam'dayken, tek taraflı olarak ilan ettiğim 1 Eylül 1998 ateşkesine bağlı olarak, 1 Eylül 1999'da koşullar elverdikçe ve makul bir süre kalmak üzere sınırların dışına çekilmeyi, ateşkesi daha gerçekçi kılma kararlılığı temelinde ikinci bir adım olarak attım. Mevcut durum, zorunlu koşullar nedeniyle sınırlı bir gücün içeride, büyük bir kısmının da dışarıda bir meşru savunma temelinde üstlendiği, 'demokratik uzlaşma ve barış için diyalog' beklentili bir pozisyon biçimindedir.

PKK'nin yeni dönem program, strateji ve taktiklerine yansıyan bu tutum, savunmamın ilgili bölümlerinde genişçe açıldığı için tekrarlamayacağım. Politika ve tavır belirlemesi gereken, devletin üst düzeyidir. Bu gerçeklik sadece Türkiye Kürtleri için değil, tüm parçalardaki Kürtler için stratejik bir yaklaşım olarak öngörülmektedir.

Gerçek bu kadar açık olduğu halde, PKK'ye yönelik tavırların önemli bir kısmı, sarsılan ve açığa çıkan çevrelerin çok çirkin ve hain yüzlerini gizlemek için "Apo Kürt meselesini İmralı'ya gömüyor"

iftiralarıdır. Bunları çok iyi takip edip hesap sorma büyük önem taşımaktadır.

Özellikle son on yıldır amansız bir ihanet dayatmasıyla, hem Güney Kürdistanlı işbirlikçiler tarafından, hem de Avrupa'ya sığınmış, her bakımdan Avrupa'ya bağlanmış, moral değer tanımayan ve tüm yaşamlarını anti-Apoculuğa bağlamış kesimlerce yürütülen bu iftira ve karalama kampanyası kendilerini kurtaramayacaktır. PKK savaş ve barışçıl tutumuyla ortadadır. Gücü, şehitleri ve halkı da ortadadır. Bunlar nerededir? Savaş istiyorlar. Savaşmalarını kim engelliyor? PKK'yi kışkırtmakla kime, hangi güce hizmet ediyorlar? Dürüstlerse meydan kendileri için açıktır. Kürt meselesini dağda, ovada, şehirde, köyde, içte ve dışta temsil etsinler. Sonuna kadar direnerek bir örnek gösterebilirler ki, sahtekâr ve iftiracı olmadıklarını kanıtlamış olsunlar.

Güneyli işbirlikçiler on yıldır PKK'nin sırtında otonomi hayali ile yaşıyorlar. Hem YNK hem de KDP, bağlı ve uydu güçleri ile PKK'ye karşı korkunç tavırlar geliştirdiler. Onlar için iki yol vardı: Ya samimi bir özeleştiriyle demokratik uzlaşa ve barışa gelmek, ya da hak etmedikleri ve PKK'siz gerçekleşmeyecek otonomiden vazgeçmek. Bunların kırk yıldır yürüttükleri siyaset ve diplomasi Kürt halkına dört bin yıllık yabancı tahakkümden daha fazla zarar vermiştir. Hiç olmazsa bundan sonra dürüst olmayı, barış ve demokrasiye gelmeyi bilsinler. Aksi halde dünya da gelse, içinde buldukları durumdan kurtulamayacaklarını görsünler. Tüm şehitlerin, yoldaşların, halkın ve benim kararlılığımın bu olduğunu unutmasınlar.

Benim İmralı sürecim bu savunmamın ruhuna uygun olarak devam edecektir. Tutumum; yarın olacakmış gibi barış ve demokratik uzlaşaya her an hazır olmak kadar, yarın benden başlayacak bir imha savaşına da sonuna kadar karşı olmak ve her zaman inançla, kararlılık ve hazırlıklı buna cevap vermektir. Bunun dışında ne yaşam tanıdım, ne de anlarım. Çok büyük yetersizlikleri olsa da, umut ve bağlılıklarını her zaman bana sunanların, bu gerçeğin ne anlama geldiğini tüm yönleriyle anlamaları ve içinde buldukları koşullara göre gereğini yapmaları, kendileri için de bir yaşam sorunudur. Bağlı olmayı bilmek ve ölçülerine göre hareket etmek son derece önemlidir; yaşamını olası her tür gelişmeye karşı tümüyle örgütlü ve hazırlıklı tutmayı gerektirir.

İnanıyorum ki, bu savunmamla eksik kalan ve soru işareti uyandıran birçok hususa kapsamlı cevabımı vermiş bulunuyorum.

Halkımıza ve yoldaşlara, başta Türk halkı olmak üzere tüm komşu halklardan ve dünyadan dostlara, beklentilerine ve en azından çok merak edilen ve halen yaşadığım ağır koşullar altındaki İmralı sürecine ilişkin yanıtları en kapsamlı bir biçimde vererek borcumu ödemiş olmalıyım. Eleştirilerini aynı sorumluluk altında geliştirmeleri ve eleştirilerimin gereklerini yapmaları da benim kendilerinden beklentim ve hakkımdır.

Halkımız üzerinde Sümerlerden beri geliştirilen kolonileştirme çabalarının ayrılmaz bir parçası olan ve esas olarak dost görünümünde işbirlikçi güçlere ve kişilere dayalı komploların en kapsamlısı olarak hayat bulan 9 Ekim-15 Şubat komplosu, istediği ve planladığı sonuca ulaşmaktan uzaktır. 20. yüzyılın tüm hainlerini ve işbirlikçilerini en üst emperyalist irade altında birleştiren bu komployu bir tarihsel Anadolu ve Mezopotamya barışına dönüştürmek, görev olarak halklarımızın ve tüm sorumlu güçlerinin önündedir. Bu göreve sahip çıkmak, hem ülkenin güçlü bütünlüğü, hem de laik ve demokratik cumhuriyetin özlü birliği için tek doğru tutumdur. Bu aynı zamanda tarih boyunca arzulanan onurlu barışın, kardeşliğin, özgürlük ve eşitliğin de yoludur.

Meşru Savunma Taktik ve Hazırlıklarla Yürütülür

İmralı koşulları yalnız kişi olarak değil, cumhuriyet ve halk olarak üçüncü bir doğuş anlamına gelmektedir. İkinci doğuş şiddet ve savaşla doğmayı, temizlenmeyi ifade ediyordu. Doğada ve toplumda her olguda geçerli zıtlıkların varlığı ve birliği yasa gereğince şiddet temelinde yeterince uzun süren oligarşik cumhuriyete karşıtlık dönemi, yerini demokratikleşmeyle gerçekleşecek olan laik ve demokratik cumhuriyete bırakacaktır. Çelişkisiz gelişme sağlanamayacağı gibi, çözümsüz kalan anlamsız çelişkilerle sürekli boğuşmakla gelişmenin sağlanması şurada kalsın, ancak tahribat, yıkım ve krizler gelişebilir. Türkiye çelişkilerini yeterince anlamakta ve zamanında çözmekte geciktiği için doğal olarak kriz sürecine girmiştir ve bir türlü çıkamamaktadır.

Süreç tüm güçler açısından yeniden bir doğuşu ve şekillenmeyi zorlamaktadır. Devletten ekonomiye, siyasetten hukuka, ahlâktan sanata kadar her alan sarsılmakta, bunalmakta ve krizle birlikte

çözümü aramaktadır. Benim İmralı sürecim bu gerçeği tetikleme anlamına da gelmektedir. Nasıl ki daha önceki süreç ‘ben ve savaş’ olgusu olarak anlam bulmuşsa, bu yeni süreç de ‘ben ve barış’ olgusu anlamına gelmektedir. Kurumsal olarak varlığımın temel bir parçası, Kürt özgürlük bilinci ve iradesidir. Savaşla deneyimden geçen bu bilinç ve irade şimdi barış sürecinden geçmektedir. Savaş süreci anti-feodal ve anti-oligarşik cumhuriyet olarak kendini formüle ederken, barış süreci ‘demokratik ve laik cumhuriyet’ olarak özde ve biçimde kendini yenilemek biçiminde ifade etmektedir. Ayrılık ve şiddet arzu edilmiyor ve sistemden tümüyle dışlanmak isteniyorsa, Kürtlerin emekleriyle tarih boyunca Türklerle yaşadıkları devletleşme ve uluslaşma sürecinden zorla, inkâr edilerek dışlanmaması gerekmektedir. Barış, siyasetin ve hukukun Kürtlerin kültürel varlıklarını diledikleri gibi özgürce yaşayarak cumhuriyetle bütünleşmelerine yer vermesini şart kılmaktadır. Özgür Kürt iradesinin inkârına dayalı cumhuriyet oligarşıktır ve bunun şiddeti ve ayrılığı doğurması kaçınılmazdır. Özgür birliğe, yani demokratik uzlaşmaya açık olması, barış ve birlik içinde yaşamak demektir. Bunun uygulanmaması, oligarşik cumhuriyetle demokratik cumhuriyet arasındaki mücadelenin henüz sonuçlanmamasından ötürüdür. Bu açıdan sembolik olarak İmralı süreci tarihsel bir evreyi işaret etmektedir. Bu süreç ya barışı doğuracaktır; ya da eğer bunda başarılı olunmazsa ve oligarşik cumhuriyetin inkâr ve imha politikaları devam ederse, o zaman bunu daha yoğun ve kapsamlı bir şiddetle birlikte ayırımın derinleştiği bir süreç izleyecektir.

Türkiye’nin tarihinde ilk defa en derinliğine yaşadığı krizin altında bu temel gerçeklik yatmaktadır. Çözümleyici saha olan siyaset olgusunun Meclis ve Hükümet olarak konuyu gerçekçi değerlendirerek zamanında ele alıp üstüne düşeni yapmaması, sorunların üstünü örtüp çürümeye ve çözümsüzlüğe terk etmesi, basında da yoğun işlendiği gibi krizin kaynağının siyaset olduğunu göstermektedir. Siyaset idam kararını üzerimde Demokles’in kılıcı gibi sallayarak sonuç alacağını sanmakta ve en büyük yanlışı burada yapmaktadır. Bu yaklaşım Türkiye’yi dıştan ve içten dayatılan ve özünde rantçılık ve yolsuzluk çetesine dayanan bir sisteme, dolayısıyla krize mahkûm etmekte; her yıl, hatta her ay milyarlarca Dolar maddi kayıp verdirilmekte, manevi olarak da bu ülkeyi derin acılara ve

sıkıntılara boğmaktadır. Madem on beş yıllık savaşta, toplam bilanço olarak 40 bin kişinin ölümü ve yüzlerce milyara varan maddi kayıp söz konusudur; o halde yapılması gereken bu olguyu bütün tarihsel, toplumsal ve uluslararası koşullar içinde ele alarak doğru bir tanımlamaya ve çözüme gitmektir. Bu yapılmadıkça, krizin çok boyutlu olarak daha da tırmanması kaçınılmazdır.

Kişi ve önderliksel kurum olarak İmralı sürecim, bu çerçevede altında sorunu değerlendirmeyi gerektirmektedir. Faydacı ve ucuz kullanmacı zihniyetlerle bu gerçekleşmeyince, ister resmi devlet çevresinden, ister işbirlikçi Kürt çevrelerinden gelsin, geliştirilen inkâr, iftira ve imhacı yaklaşımlar ucu yine çıkmaza dayalı bir savaş dönemini dayatmaktadır. Bu oyuna düşmemek için çok duyarlı ve anlayışlı davranmakla birlikte, İmralı'da maddi ve manevi imhama dayalı bir gelişmenin tüm Türk ve Kürt özgür irade güçlerinin imhaları anlamına geleceğini bilerek, özgürlük savaşımının halklarımızın lehine sonuçlanması için, meşru savunma savaşının tüm stratejik ve taktik hazırlıklarının yarın savaş başlayacakmış gibi sağlam yürütülmesi, bu sürecin başarısının en temel koşullarından birisidir. İmralı'nın devlet, toplum, halkımız, PKK ve benim açımdan tarihsel anlamı budur.

Meşru Savunma Çizgisinin Uygulanamamasının İç Nedenleri

PKK büyük şiddet çemberini kırmak istedi. Ama yapısındaki güçlü köylü-aşiretçi zihniyet nedeniyle, yeterli ve doğru meşru savunma tarzında bir silahlı mücadeleyi tam oturtamadı. Bilindiği üzere, dilinin özgür ifadesine kadar tüm varlığı yasaklanmış bir halkın meşru savunma hakkı hem evrensel hukukta, hem de ulusal anayasalarda vardır. Bu hakkı kullanmak değil, kullanmamak hukuk dışı bir durumdur. PKK'nin meşru savunma çizgisi hem bir anayasal hak, hem de yerine getirilmesi halkına karşı kutsal bir görevdir. Hiçbir hukuk kurumu bu hakkını kullanmaktan ötürü Kürt halkını suçlayıcı olamaz. Asıl suçlanması gerekenler, çağdaş hukukun vazgeçilmez gereklerini halkımıza tanımayanlardır. Bu durumda meşru savunma elde kalan tek seçenek oluyor. Bu anayasal hak kullanılmıştır. Halkımızın vazgeçilmez ve AİHS'nde de gayet açıkça belirtilmiş hakları tanınmadıkça, tüm varlığı inkâr edilip anadilde eğitimde dilini özgürce ifade aracı olarak kullanmak gibi en basit hakları bile

yasaklamalara konu olmaya devam ettikçe, meşru savunma hakkımızı sonuna kadar kullanmaktan vazgeçmeyeceğimiz hukukun da bir gereğidir. Bu konuda asıl suçlu olanın devlet politikaları olduğu, AIHM'nin birçok konuya ilişkin kararlarında ortaya çıkmıştır. Hiçbir suçu olmadığı halde, binlerce sivil vatandaşın devletten beslendiği açığa çıkmış bulunan çetelerce katledilmesine ve binlerce köyün boşaltılmasına kadar varan uygulamalar ağır suç teşkil eden terör eylemleridir. Halkımız tarihte ve günümüzde hiçbir halkın başına gelmemiş terörü yaşıyor. Halepçe örneği henüz unutulmamıştır. Dolayısıyla meşru savunmanın silahlı temelde de olsa kullanılması, evrensel ve anayasal ulusal hukukun bir gereğidir.

Meşru Savunma Savaşı Dışına Çıkan Her Türlü Savaşa Karşı Sürekli Durdum

Kabul edilmemesi gereken ve benim de uzun yıllar karşısında durmama rağmen önlemekte zorluk çektiğim şiddet, meşru savunma çizgisi dışına taşan biçimdir. PKK içinde bazı kişi ve gruplar hem kendi yoldaşlarına, hem sivil halka, hem de devletin şiddet dışında kalan bazı kurum ve kişiliklerine şiddet yöneltmişlerdir. Bunu hem yanlış bulduğum, hem de örneğin başta İsrail ile Filistin arasında vardığı seviyede görüldüğü gibi bir çizgi haline gelmemesi için büyük çaba harcadığım bilinmektedir. Şiddetin bu seviyeye gelmemesi benim bu çabalarımın yakından bağlantılıdır. 1993'ten beri dönemin Cumhurbaşkanı Özal'ın da istekli bulunmasından cesaret alarak yapmaya çalıştığımız tek taraflı ateşkes, birçok aşamadan sonra şimdi büyük bir disiplinle uygulanmaktadır. PKK silahlı güçlerinin büyük bir kısmını sınırların dışına çekip meşru savunma düzenine sokmuştur. Bu düzenin korunduğu Türk makamlarının açıklamalarından da teyit edilmektedir. Bu konuyla bağlantılı olarak, PKK ayrılık peşinde olmadığını 2000'deki 7. Kongresinde açıkça ilan etmiş; bu yönlü strateji ve programını açıklamıştır. Türkiye'nin ülkesel bütünlüğünü ve devletin üniter birliğini esas alan bir çerçevede, Kürt sorununun barış ve demokratik uzlaşma içinde çözümüne hazır olduğunu defalarca beyan etmiştir. Hiçbir aşırı talep ileri sürmeden, AIHS'nin kapsamı dahilinde hakların kullanılması temelinde bir çözümden yana olduğu anlamına da gelen bu tavır, devlet tarafından halen resmen

cevaplandırılmamıştır. Devlet Kürt sorununun tanınmasında bile güçlük çekmektedir. Avrupa hukuku ve demokrasininin kriterlerini tanımaya bir türlü yanaşmamaktadır. Türkiye, AB'ye aday üye olduğu halde Kopenhag Kriterlerini yerine getirmeyen tek ülkedir.

Devlet PKK'nin Meşru Savunma Pozisyonundaki Durumu Görmek İstemedi

Bu durum karşısında AİHM, PKK'nin yüksek bir sorumlulukla sınırların dışına çıkmayı bile göze alarak, iki yıldan beri hem resmen hem de fiilen tam bir disiplinle yürüttüğü meşru savunma durumunu göz önüne almalıdır. AİHM, PKK'nin bu tarihten itibaren kendini hukuk dışı terör olaylarından arındırdığını ve her şeyini kutsal meşru savunma çizgisine göre yürüttüğünü takdir etmelidir. Bu yönlü bir takdir, Kürt sorununun meşru zeminlerde tartışılmasına ve çözüm sürecine girmesine katkı yapacaktır. Yüce Mahkemenin vereceği kararlar, sorunun demokratik hukuk kapsamında ele alınmasına ilişkin olarak, hem AB kurumlarını hem de Türkiye Cumhuriyeti yetkililerini olumlu etkileyecek; ayrıca PKK'yi demokratik hukuk ölçülerinde bir çözüme teşvik edecektir. Dolayısıyla yüce mahkemenin bu gerçekler temelinde özellikle bundan sonra geliştireceği kararların ağır bir sorunu çözmeye tarihi anlam taşıyacağını belirtmek durumundayım. Daha önce konuya ilişkin verdiği birçok karara saygı duymamla birlikte, yetersizliklerine ilişkin eleştirilerim için bu savunmamın temel teşkil edeceği açıktır. Yüce Mahkemenin hep göz önünde bulundurduğu ayrılıkçı şiddet konusu başta olmak üzere, şiddet ve ayrılıkçılığın gerçek nedenleri ve sorumluları ortaya konulmuştur. Mağduriyete yol açanla mağdurun karıştırılmaması gereği büyük önem taşımaktadır. Bunun için PKK'yi bir bütün olarak görmek de mahkeme açısından son derece önem kazanmaktadır.

Üçüncü Bölüm: Sorunların Çözüm Anahtarı Meşru Savunma

Kürtlerin mevcut durumu stratejik saldırıya dayalı bir savaşa pek imkân vermez; verse de bu gereksizdir. Bunun kayıpları

kazançlarından kat be kat büyük olacaktır. Ama yıllarca sürse de, stratejik bir öz savunma savaşını verebilecek durumdadır. Bunda hiç kaybı olmaz. Belki bazı insan kayıpları olabilir. Zaten doğal ölümün kaybettirdikleri, savaştan az değildir. Ama kazanacakları çoktur. Onurunu, varlığını, kültürünü, bilincini, iradesini ve parça parça anayurdunda en azından savaş ortamında da olsa yaşamasını kurtaracaktır. Her geçen gün uyanacak, dost kazanacaktır. Bir gün komşu halkları ve insanlığı da kazanacaktır. Dolayısıyla meşru savunma savaşının geleceği vardır. Çıkmazı yoktur. İçte barınmazsa dışta, ovada olmazsa dağda, dağda olmazsa şehirde, silahlı olmazsa silahsız, silahsız olmazsa silahlı, legal olmazsa illegal, illegal gerekmezse legal -ekonomik, sosyal, siyasal ve askeri- her biçimi deneyerek, varlığını ve kültürünü koruyabilecektir. Kaldı ki, çağımızda en güçlü devletlerin bile kültürel varlıklara saldırdıkça ve insan haklarını tanımadıkça dünya tarafından tecrit edildikleri bir çağı yaşıyoruz.

Meşru Savunma Pozisyonu Herkese Önemli Görevler Yüklemektedir

İmralı yaşam-ölüm sürecim hem dönüşüm ihtiyacının varlığını netleştirmiş, hem de çözümün nasıl olması gerektiğine dair yol ve yöntemleri somutlaştırmaya başlamıştır. Şüphesiz bunda PKK ve Kürt halkının ezici çoğunluğunun Önderlik bağlılığı temel rol oynamıştır. Kürtler tarihte ilk defa en gelişmiş bir iç ve dış kökenli komplo karşısında dağılmamışlar, tersine olağanüstü kenetlenerek kendi örnek barış ve demokratik uzlaşma tavrını ortaya koymuşlardır. Bu tavrın gücü ve dürüstlüğü, belki ilk defa devleti ve tüm toplumu da etkileyerek, barışa ve yeni bir toplumsal sözleşmeye doğru adım atmalarına cesaret vermiştir. Kürtleri de kapsayan toplumsal sözleşmenin ülkenin bütünlüğü ve devletin birliğinin en doğru tarzı olacağına ilişkin en üst tartışmalar olmakta ve çoğunluk bu yaklaşımı olumlu bulmaktadır. Yaşanmakta olan, doğumun sancılarıdır. Fakat bu her şeyin doğru yolda geliştiği anlamına gelmemektedir. Yerel ve gerici şoven güçlerle eski siyasal kalıntıları ve bürokratik statükolar, her tür engellemeyi yapabilecek ve yeni patlamaları doğurabilecek potansiyelindedirler.

Sosyal patlama tehlikeleri gündemden tümüyle düşmüş olmaktan uzaktır.

Bu gerçeklikten hareketle yaşamımın İmralı süreci, meşru savunma konumuna ilişkin, benden başlamak üzere ilgili herkese ve her çevreye çok yönlü görevler yüklemektedir. Bu görevler, olumlu bir barış ve tam demokrasiye geçmek için PKK'nin silahlı güçlerinin yeterli nicelik ve nitelikte güç kazanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sadece Türkiye'de barış istemeyen güçleri değil, Ortadoğu'nun ve Kürtler içindeki çok güçlü gericilerin saldırılarını boşa çıkarmak için de zorunlu olmaktadır. Bu sağlanmadan, barış ve tam demokrasi bir hayalden ibaret olur.

İkinci önemli husus, Kürtlerin klasik toplum yapısını aşarak çok kapsamlı, genişliğine ve dikey, toplumun ezici çoğunluğunu bağrında toplayan sivil toplum olgusunu gerçekleştirmeleri gerektiğidir. Benim İmralı yaşamıma halkın vereceği yanıt, bu kapsamda sivil toplumun kurulmasıdır. Kardeş Türk halkı ve diğer kültürel gruplar için de çare, kendi sivil toplumlarını kurmalarıdır. Türkiye'nin en temel projelerinden birinin sivil toplumun geliştirilmesi olduğu tartışmasızdır. Sivil toplum kurulmadan, klasik devlet buyruklarıyla yeniden yapılanmanın sağlanması bir hayal ve kendini aldatma olacaktır. Özellikle bu projeye en çok sahip çıkması gereken sol ve sosyal demokrasinin eski tutucu yapısını aşır geniş bir yelpazede sivil toplumun ittifakına dayalı bir çözüme öncülük etmesi yaşamsal önem taşımaktadır. Çekilen bu kadar acı ve yaşanan şahadetler, onların anılarına biraz saygı varsa, bu yönlü görevlerine başarıyla sahip çıkmalarını dayatmaktadır. Aksi halde tutarsızlığı, demokrasiye ve barışa inançsızlığı ve ilkesizliği belli olan sağ kesimlere siyaset ve iktidar öncülüğünü kendi elleriyle peşkeş çekmiş olacaklardır.

İmralı'daki ölüm-yaşam savaşımında, bu bilinçle ve sorumluluklarımın da farkında olarak, bunun gereğini inanç ve azimle yapmaktayım. İlgili tüm kişi ve kurumların halklarımızın bu yaşamın ne anlama geldiğini çok iyi çözümlenmeleri, kendileri için daha fazla yaşamsal bir anlam taşımaktadır. Onurlu bir barış ve tam demokratik bir çözüm, hepimizin tercihi ve çalışmalarımızın ağırlık merkezidir. Ama şer kuvvetlerin ve çeteciliğin güçleri bilinerek, benden başlayacak bir imhanın kapsamının başta Kürtlerden olmak üzere tüm Türkiye halkından on binlerin katledilmesi olduğu bir an bile göz ardı

edilmemelidir. Komployu hazırlayan iç ve dış güçlerin en temel hedeflerinin de bu olduğunu ve belki de uygun yer ve zaman içinde böyle bir imhaya yönelebileceklerini hiç unutmadan, bu yarın gerçekleşebilecekmiş gibi her tür savunma hazırlıklarını geliştirmek şarttır. Geleceğin onurlu barışı ve olmazsa onurlu özgürlük savaşımı ancak bu temelde başarıya gidilebilecektir.

AB'nin ve onun demokratik hukuki çözüm gücünü belirleyen AIHS ve AHİM'nin, Türkiye'deki sürece olumlu yönde katkıda bulunmak için geçmişteki klasik sömürgeci zihniyeti ve politikaları aşarak, barış ve demokratik uzlaşya doğru adaletli kararlarıyla tarihe yaraşır bir katkı sunacaklarına dair dilek ve umudumu bir kez daha belirtmek durumundayım.

Meşru Savunma Çizgisindeki Kararlık Diyalogla Çözüm Aramada Kararlılıktır

AIHM'de Dostane Çözüm, Diyalog Arayışları ve Avrupa Konseyi'ne Düşen Görev: AIHM'nin geliştirmek istediği bir çözüm yolu da davalı ve davacı arasındaki dostane çözümdür. Bununla kast edilen, aradaki sorunun karşılıklı diyalogla giderilmesine çalışmak; gerekli olan tavizleri veya uzlaşma noktalarını birlikte karşılamak veya kararlaştırmaktır.

Türkiye'nin politik koşulları ve karar organları hazır olsaydı, AIHM'nin benimle ilgili karar sürecine girmeden önce, Türkiye ile sorunlara ve AIHS'ne aykırı hususlara karşılıklı diyalog yoluyla çözüm aramak tercihim olurdu. Şahsen kendimi bu tarz çözüme iddialı ve hazır hissediyorum. Kaldı ki, 1993'ten beri Cumhurbaşkanı sayın Özal'la birlikte böylesi bir sürece ilişkin kararlılığımı ortaya koymuştum. Daha sonra dolaylı yoldan bazı diyalog yaklaşımları gelişti. Devlet tümüyle bu yönetime kapalı olmadığını gösterdi. Ama bazı olumsuz gelişmeler, çözüm istemeyen ve sonuna kadar şiddette ısrarlı güçler bu yönlü adımları etkisiz kılabilirler. Buna rağmen, en son 1998 Eylül başından itibaren bir ateşkes sürecini tek taraflı olarak başlatmakla bu yönlü adımlar için zemin hazırlanmaya çalışıldı. Yine 9 Ekim 1998'de sürece yönelik baskı politikasından sonra, dağı değil Avrupa'yı tercih edişimin nedeni diyalog yollarını geliştirmektir. İmralı'da sorgulama sürecim aynı havada geçti. Burada klasik bir

sorgulamadan ziyade, sorunlara diyalogla yanıt aramanın tek doğru çıkış yolu olduğu ısrarla vurgulandı. Daha sonra bu temelde hem devletin yetkili makamlarına, hem de PKK yetkililerine bu yönlü yaklaşımlarımı içeren kapsamlı mektuplar yolladım. İmralı'da yargılamaya ilişkin olarak hazırladığım savunma daha çok diyalog arayan bir barış ve demokratik uzlaşma mesajıydı. Bu savunmam, ortamın barış ve demokratik çözüm arayışlarına çekilmesinde önemli etkilere yol açtı. AİHM için de bu belgenin ek bir savunma olarak incelenmesini dilerim.

AİHM'ne ilişkin hazırladığım bu savunmam da çok daha kapsamlı olarak demokratik hukuk ölçülerini esas alan bir diyaloga giden yolu aydınlatmak amacıyla. İncelendiğinde, tüm taraflar için AİHS'nin ruhuna uygun olarak bir çözüm arayışı içinde olduğu görülecektir. Dolayısıyla Yüce Mahkemenin dostane çözüm önerisini geliştirirken, savunmamın kapsamlı bir incelemesini yapmasını önemli bulmakta ve beklemekteyim.

Türkiye'de de TBMM yakında anayasada bazı önemli değişiklikler yapmaya hazırlanmaktadır. Bu hazırlıklar AB aday üyeliğine ilişkin olarak Kopenhag Kriterlerine uyumu amaçlamaktadır. Eğer AİHS'nin kapsamını karşılayıcı nitelikte bir anayasa değişikliği olursa, dostane çözüm imkânı doğabilir. Ama bazı şoven ve gerici partilerin ölüm cezasında ısrar etmeleri, Kürtçe eğitim ve ifade özgürlüğüne karşı yasaklamaların devamından yana tutumları bu yönlü adımları boşa çıkarabilir. Fakat yine de bir olanak belirdiğinde değerlendirmek, sorumlu taraflara düşen bir görevdir.

Diğer yandan PKK'nin ağırlıklı olarak sınırların ötesinde meşru savunma düzeninde kararlı ve hazırlıklı olması, diyalog için ortamı uygun hale getirmektedir. Artık adım atması gereken taraf devletin yetkili makamlarıdır. Umut ve önerimiz, devletin kendisi için de son derece onurlu ve yararlı olan bu yolda teşvik edici olması ve adım atmasıdır. Aslında tarafları çevreleyen tüm iç ve dış koşullar bu yönlü adımlar atılmasını hem ivedi hem tarihi kılmaktadır. AİHM'nin de konunun öneminden ötürü özel bir çabayla dostane çözüm amaçlı diyalog arayışlarına güç vermesi ve taraflara çağrıda bulunması, başarılı olması halinde tarihsel bir anlama gelecektir. Yüce Mahkemenin bu konuda alabileceği ve önerebileceği tüm hususlara ilişkin iyi niyetli yaklaşım ve dileklerimi belirtmek durumundayım.

AİHM'nin vereceği kararların uygulama gücü olarak Avrupa Konseyi'ne (AK) ilişkin bazı düşünce ve önerilerimi kısaca belirtmeyi gerekli bulmaktayım. AK, AİHS'ni uygulamak ve gözetlemekle sorumludur. Türkiye yaklaşık elli yıldır Konseyin kurucu üyesi olarak bulunmaktadır. Konseye en son katılan Azerbaycan ve Ermenistan bile yasalarında gerekli değişiklikleri yaptıkları halde, Türkiye birçok konuda halen AİHS'nin gerektirdiği yasal değişiklikleri yapmamakta, bu konuda iç hukuku da bağlayan AİHM'nin kararları doğrultusunda anayasal ve yasal değişiklikleri de sürekli ertelemektedir. Şüphesiz Konsey bu konuda Türkiye'yi birçok defa uyarmıştır. Ama artık uyarıdan öteye bazı tedbirleri almak göreviyle karşı karşıyadır. Bu tedbirleri almaması kendi hukukunu da zedelemektedir. Bir üyesine sanki tavizkâr davranmaktadır. Bu durum demokratik hukuk devletinin Türkiye'de de gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle Kürt sorunu ve laiklikten kaynaklanan bu ertelemelerin son bulması, hukuka duyulan güvenin zedelenmemesi için de önemli bulunmaktadır.

Türkiye başta ölüm cezası olmak üzere, tüm azınlıklara ve düşüncelere ifade özgürlüğünü yasaklayan kanun hükümlerini AİHS'ne göre düzenlememektedir. Benim davam bu konularda da kilit rol oynayan bir konuma gelmiş bulunmakta, hatta tam bir siyasal istismar aracı olarak kullanılmaktadır. Bana ilişkin ölüm cezası yalnız içte değil, maalesef AB platformlarında da AB'ne üyelik için bir koz olarak kullanılmaktadır. Bu durum sadece beni değil, Kürt halkının meşru taleplerini de pazarlık konusu edilmesini beraberinde getirmektedir. Halbuki AB kurumları normatif değerlere sahiptir. Bu değerler zımnem bile olsa tartışılmaz ve taviz konusu olamaz. Benim ve Kürt halkının meşru ve kanuni haklarının Türkiye ile sürekli tartışılmasını ve pazarlık konusu edilmesini son derece yanlış ve haksız bulduğumu özenle belirtmeliyim. Avrupa Konseyi'nin kurucu üyesi olan Türkiye'yi bir an önce kendi normlarına uymaya ve gereklerini acilen yerine getirilmesini temin etmeye çağırmasını bir kez daha belirtmeyi görev bilirim.

Ayrıca AK'nin Türkiye ile olan güçlü ilişkilerini Kürt sorununda siyasal diyalogun geliştirilmesinde kullanması, hem AİHM'nin kararlarının yerine getirilmesinde, hem de Türkiye'nin demokratik ve laik hukuk devletine doğru evrim göstermesinde önemli rol

oynayacaktır. PKK'nin güçlü bir biçimde meşru savunma temelinde yürüttüğü tek taraflı ateşkesi de fırsat bilerek, AK'nin Türkiye ile bu yönlü diyalog arayışlarımıza en azından Kosova ve Makedonya'ya gösterdiği ilgi kadar çaba harcayarak destek vermesi büyük öneme haizdir. Kürtlerin ve tüm Türkiye'nin bu desteğe ihtiyacı vardır. Davamın olası sonuçları dolayısıyla bu yönlü talebimi belirtmeyi gerekli buluyor, AK'nin de değerli çabalarıyla katkıda bulunacağına dair umutlarımı dile getiriyorum.

Sonuç olarak AİHM için hazırladığım savunmayı bu biçimde tamamlarken, İmralı'daki savunmamla birlikte özenle değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. İncelenmesi gereken birçok olay ve kişiye ilişkin verdiğim bilgilerin belge ve tanık olarak değerlendirilmesini diliyorum. Gerekirse sözlü ve yazılı ek savunmalara da hazır olduğumu yineliyorum. Bu savunmamla AİHM'nin hem halkımız, PKK ve benim için, hem de ilerici insanlık ve Türkiye için tarihe yaraşır, daha doğru ve adil bir karar vereceğine dair inancımı belirtir, saygılarımla arz ederim.

Meşru Savunma Hakların Özgür Birliğinin Stratejisidir

Görevimin zor olduğunu, bunun en onurlu iş olduğunu ve ölümün onun için tüy kadar hafif geldiğini de biliyordum. Fakat lanetli tarihi aşip özgürlük tarihine katkı sağlayabilmenin büyük değeriyle, hiç olmazsa birkaç yılını bu mücadeleye doğru vermesi için tüm gücümle bu militana yükledim. Tarihte hiçbir filozof, peygamber, asker veya siyasetçinin yapamadığı kadar özverili, nitelik ve niceliği olan militan çalışması yaptım. Ama özellikle iç çeteciliğin bilinçliliğe kadar varan bir tutumla bu halkın yüreği olan gençlerini ve benim en büyük emek yoğunlaşmış varlıklarımı acımasızca harcaması ve adeta yemesi, hep en büyük üzüntü ve öfke kaynağım olmuştur. Yaratma eylemime bu tür ihanet ve komploculuğun dayatılması anlaşılır ve katlanılır gibi değildir.

Ama militanın kendisi de bundan sorumluydu. Onun kendisine hiç mi saygısı yoktu? Bu kadar emekleri görmüyor muydu? Ana ve babasının en sevimli ve umut bağlanılan kuzusu veya aslan gibi evladı olduğunu anlamıyor muydu? Benim en vicdansızları bile etkileyecek çabalarım ne kadar sahip çıkabilecek, bunun için verdiği büyük

sözlere pratikte ne zaman anlam biçebilecekti? En başta da uzun süreli varlığını ve gelişmesini nasıl sağlayacaktı? Militan, özgürlük savaşçısı tüm bu sorulara cevap vermek durumundaydı. Soysuz ve sahte komutanların aleti olmaktan çıkaracak, yüzlerce belgeyle aydınlatılan perspektiflere pratik güç kazandıracak gerçekliğin onu temsil etmesi gerekirdi. Militan adayına çok şey verdiğime inanırdım. Verdiklerimin karşılığı ucuz, yerinde olmayan ölüm ve öldürmeler oldu. Nasıl ve nerede, nasıl yaşamak ve yaşatmak gerektiğini bir türlü temel görev edinemedi. Çok militan yetiştirdim. O da çok savaştı, sınırsız cesaret ve fedakârlık gösterdi; ama ustalaşamadı, kendi sistemini yaratmaya hiç yanaşmadı. Kolay ve ucuz yaşam ve ölüm alışkanlıklarından kurtulamadı, ordulaşamadı, komutanlaşamadı. Ortaya çıkan değerleri ve kahramanlıklarını inkâr etmiyorum. Ama bir iç çeteciliğe ve ilkel milliyetçiliğe karşı, zamanında ve başarıyla tavır geliştirip sonuca gidememesi bile, büyük noksanlığını göstermeye yeterlidir.

Kendime hep şunu sorarım: Acaba baştan böyle olacaklarını bilseydim, savaşmalarına izin verir miydim? En azından sorumlulukları kendi açımdan kabul edebilir miydim? Fakat bu büyük üzüntülerime rağmen, yine de özgürlük militanının yaratılması destansı bir çalışmadır. Buna layık olunamadı. Çarçur edildi. Haince ve sorumsuzca kullanıldı. Ama yine de tarihte layık olduğu yeri tuttuğuna inanıyorum. Binlerce şehidinin anısı özgür yaşamı mutlaka yaratacak, özgür Kürt halkını gerçekleştirecektir. Geride kalanların meşru savunma düzeyinde, tüm eksikliklerini gidermenin yanı sıra, onurlu bir barış ve kardeş halklarımızın özgür birliği için gerekli nicel ve nitel gücü yakalayacaklarına ve başarının garantisi olacaklarına dair inancımı ve umudumu belirtmek durumundayım.

Meşru Savunma Savaşı Ordusunda Sayı Sınırı Yoktur

PKK'nin geçmişte meşru savunmayı aşan eylemliliklerini bir hata olarak kabul edip aşması yerinde bir tavidir. PKK'nin geldiği nokta, bu aşamanın sağlanmasıdır. PKK meşru savunma çizgisine hem teorik hem de pratik olarak dönüşüm sağlanmıştır. PKK'nin bundan daha fazla yapacağı bir şey olamaz. İş devlete düşmektedir. Kürt halkının

varlığını kabul etmek ve kültürel değerlerine özgür ifade hakkı ve olanaklarını tanımak, demokratik sisteme ayrımsız işlerlik kazandırmak ve sonuçlarıyla birlikte genel bir af geliştirmek; haksızlığın giderilmesi ve barışın sağlanmasının temel koşullarıdır. Eğer devlet veya devletler Kürt halkına yönelik bu asgari barış koşullarını yerine getirmezlerse, Kürt halkına ve öncü güçlerine düşen görev, gerektiğinde yüz yıl sürecek kapsamlı bir meşru savunma savaşına hazırlanmaktır. Tüm coğrafyanın uygun alanları, dostluk ilişkileri ve kitle temeli buna göre kullanıma hazır olur. Meşru savunma ordusunun sayısı gerekirse yüz bine çıkarılır. Güç büyütme kendi varlığını korumaya bağlıdır. Bir bölükle sağlanıyorsa bir bölükle, yüz bin kişiyle sağlanıyorsa bu sayıda kişiyle meşru savunma durumunun sürdürülmesinden başka çare yoktur.

Tüm bu hususları tekrar da olsa şunun için yazıyorum: Kürtlerle barıştan kaçınılamaz. 'Ne barış, ne savaş' durumu sürdürülemez. Dayatılacak savaşların 'Pirus Zaferi'nden daha fazla kazanım sağlaması düşünülemez. O halde fazla bile sürdüğü söylenebilecek 15 Ağustos Atılımı'nın barışını gündemleştirmek gerekli ve gerçekçidir. Devletin birçok çağdaş örnekleri gibi gerekli adımları atması menfaatleri gereğidir. Kürtlerin istedikleri sadece varlıklarına saygı, kültürlere özgürlükler ve tam demokratik sistemin işleyişidir. Bundan daha insani ve mütevazı bir çözüm de düşünülemez. PKK'nin içine girdiği yeni meşru savunma düzeni yüksek sorumluluk gereğidir. Devlet veya devletler buna gereken karşılığı göstermelidir.

Bu ana çerçevede bir barış arayışının benim için savaşı geliştirmekten daha değerli olduğunu, İmralı süreci öncesinde de çeşitli vesilelerle göstermişim. 1998 yılının 1 Eylülü'nde yapılan tek taraflı ateşkes ilanı, dolaylı diyaloga olumlu yaklaşım ve Türkiye'nin üst komuta kademesine mektup bu çerçevedeydi. Cumhurbaşkanı Özal ve Başbakan Erbakan'la dolaylı temaslar da bu arayış çerçevesindeydi. Defalarca bu hususları belirttim. İmralı sürecinde barış üzerinde daha da yoğunlaştım. Bunu herhangi bir taviz karşılığında değil, insani ve siyasal bir görev olarak belledim. Barışın teori ve pratiği, en az savaşın teori ve pratiği kadar gereklidir. Barış eğer sınırlı da olsa özgürlük çıkışlarına açıksa, en büyük kazanım sağlayan savaşlardan daha öncelikli olarak tercih edilmelidir. Barışın duygu, bilinç ve iradesinin daha soylu ve güçlü olduğuna da inanıyorum. Barışını özgürce

sağlamış bir halkın her zaman örgütlü ve bilinçli olduğuna ve haklarını barış içinde daha rahatlıkla elde edebileceğine inanıyorum. Barışın zayıflık değil güçlülük olduğundan kuşku duymuyorum. Milliyetçi dogmalara esir düşerek, 'kutsal vatan-bayrak-devlet' adına sergilenen demagojik ifadeleri faşistçe yalanlar olarak değerlendiriyorum. En tutarlı yurtseverliğin tüm kültürel varlıklara saygı gösterilmesinden geçtiğine inanıyorum. Ulusuna en çok yararlı olmak isteyenlerin, bunu ancak kendi kültürleri kadar tüm halkların kültürlerine saygı göstererek gerçekleştireceklerine de eminim. 21. yüzyıl Kürt barışına tanık olacaktır.

20. yüzyılın başlarında Kürtler ve Türkler emperyalist oyunlara karşı birlikte ulusal kurtuluş savaşları verdiler. Eksiklikleri -nedenleri ne olursa olsun-, demokratik sistemi ve özgür birlikteliği cumhuriyetle birlikte gerçekleştirememeleridir. Önlerindeki görev, bu sefer 21. yüzyılın başlarında başarılmayı beklemektedir. Bu başarı Türkiye'nin Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar ve Orta Asya'da öncülük rolüne yükselmesine de yol açacaktır.

En Sıradan Bir Barış Bile Meşru Savunma Gücü Olmadan Sağlanamaz

İmralı yaşam sürecim, şüphesiz barış olgusunu derinliğine düşünmemde katkıda bulunmuştur. İmkânlar dahilinde bunun sonuçlarını dışarıya yansıttım. Son iki yıldır Türkiye ortamının yumuşamasında bu çabalarımın rolü belirleyici olmuştur. Özellikle siyasal elitten, parlamento ve hükümetten beklenen adımların atılmaması, daha fazlasına yol açmasına ve daha kalıcı bir barış şansına fırsat vermemiştir. Ben ölümden korkarak bu tavra girmiyorum. Bunun fayda ve çare getirmeyeceğini de biliyorum. Ancak ideolojik kimliğimin gereği olarak adımlar atmamın da yanlış yorumlanmamasını ve üstüne yanlış hesaplar kurulmamasını önemle belirtme gereği duyuyorum.

Bana uygulanan, bir çürütme sistemidir. Zaten ne tür bir komployla buraya alındığım bilinmektedir. Komplocuların geleneksel Anadolu, Mezopotamya ve Türkiye üzerindeki emellerine daha fazla fırsat tanımamak, siyaseti kan ve savaş üzerinde yürüten gerici şoven

kesimlere daha fazla fırsat vermemek için, tüm Türkiye halkının yararına olan barış ve özgür birliktelik tavrımı sürdürmekte kararlıyım.

Ayrıca benim imhamın yalnız şahsımla sınırlı olmadığını, böyle olsaydı fazla açmayacağımı ve mesele yapmayacağımı belirtmişim. Fakat halen yürürlükte olan komplo nedeniyle, imhamın zincirleme tüm yoldaşlardan, dostlardan ve dürüst bağlı yurtsever halkımızdan on binlerin imhası için bir başlangıç olarak kullanılacağını çok iyi bildiğimden, böyle bir olasılık gündeme girdiğinde ve bir tehlike olarak ortaya çıktığında topyekûn hazırlık, ayağa kalkma ve meşru savunma düzenine çekilme zorunluluk arz etmektedir. Barış için en makul adımları bile atmayanlardan her şey beklenebilir. Komployu boşa çıkarmak daha çok çaba istemektedir. Çürütme tarzının nereye götürmek istediğini iyi hesaplamak gerekir. Bana başta intihar etme biçimi dayatılmıştı. Benden sonrası birçok alanda planlanmıştı. Talabani'ninki sadece bir tanesidir. Barzani'ye bağlı olan planlar da vardır. Her ilgili ve iddialı gücün bir planlaması vardır. Bu planlar ortadan kalkmadı, zamana yayıldı. Türkiye'nin çözüm tarzının ne olduğu hiç bilinmemektedir. Ama çürütmeye çalıştığı, zaman içinde lehine olan en uygun alternatifleri kolladığı açıktır.

Bizim tavrımız bilinmektedir. Meşru savunma güçlerinin dört komşu devlet içinde barış ve demokratik birlik çözümünü sağlayacak nicelikte ve nitelikte olması şarttır. En mütevazı barış bile en sağlam ve en güçlü bir meşru savunma kuvveti gerektirir. Hangi devlet veya devletler saldırırsa saldırınsın, hepsine karşı yetkin plan, hazırlık ve üslenmeleri tüm derinlik ve genişlikte olmak durumundadır. Barış ve demokratik çözümün şansı ancak arkasında her tür saldırıya dayanabilecek bir meşru savunma düzeni olduğunda olabilir.

Tekrar ediyorum: Bu, dört devlet için de geçerlidir. Bu temelde geniş bir sivil toplum çalışmasına ve demokratik çözüm güçlerinin ittifakına dayalı bir siyasal çalışmaya ihtiyaç vardır. Barışı ve demokratik çözümü esas olarak sivil toplum çalışmaları ve demokratik ittifak güçleri sağlayacaktır. Yurt dışının ve meşru savunma güçlerinin ancak bu çalışma ve ittifakları güçlendirmeleri oranında gelişmeler olumlu ve hızlı olabilir.

Halen devletin, PKK'nin ve halkın yükünün yüzde 90'ını ben kaldırıyorum. Bunu kendim için onur biliyorum. Ama yük kaldıramayanların yücelme ve büyüme şansları da pek yoktur. Onun

için özverili, cesur ve başarılı tarza alabildiğine yüklenme ihtiyacı vardır. Böylesi dönemler bir iki yüzyılı belirleyecek ağırlıktadır. Bunun böyle değerlendirilmesi, yüzyılların cüceleşmesini aştırır; tarihe layık diyebileceğimiz dönemlerin, soylu güçlerin varlığına ve kişilikleşmesine yol açar. Bu şansın kullanılmamasından kendi adıma değil, herkes adına üzüntü duyuyorum. Cennetin yaratılabileceği bu topraklar böyle ilkel, molozlar yığını halinde kalmamalıydı. Umudumun büyüklüğü her zamankinden daha güçlüdür. Yetersiz paylaşmayı ve temsil etmemeyi, yoldaşlar ve hatta anlayış sahibi tüm insanlar adına bir kayıp ve üzüntü kaynağı olarak görüyorum. Ben bu kadar doğruların, özgür yaşam tutkularının ve güzellik peşinde olanların üstün başarmamalarına hiç anlam vermedim. Dolayısıyla her zamanki başarı ve çözüm beklentilerim yüksektir.

Meşru Savunma Çizgisi İnanç İşidir

Şu soruları peşi sıra kendime sormam gerekir: Pratik tarzınla doğruların arasındaki uçurumlar büyüdüğü zaman, mevzi değiştirmeler ve bizzat pratik sahaya inmeler gerekmez miydi; bu daha doğru olmaz mıydı? Vereceğim genel yanıtları ilgili bölümlerde çözmeye çalıştım. Birer cümleyle tekrarlısam, aileye ve köye karşı isyan gerekliydi. Bu soylulaştırıcı eylemi hep saygıyla karşılayacağım. Binlerce yıllık dogmalara başkaldıran çocuklara, onların hayallerine öncelik vereceğim. Daha sonra yapmaya çalıştıklarım gibi yanıtlar bulmaya devam edeceğim. Burjuva toplumuna ve Cumhuriyet kurumlarına karşı uzlaşma arayışlarımın genelde doğru olduğuna ilişkin anlayışımı sürdürmekle birlikte, bunun alternatiflerini geliştirmeyi ve düzeltilmesi gereken yanlarını radikal bir yıkış eylemi yerine, çok sağlam bir meşru savunma düzeninin gücüyle karşı koyup uzlaşmayı derinleştirerek dönüştürmeyi daha doğru bir yol ve yöntem belleyeceğim. İnsanlık anlayışım, zorunlu meşru savunma anlayışı ve araçları dışında, hiçbir şiddet aracına ve devlete geçiş izni veremez. İnsanlara ve topluma karşı devlet (klasik olarak sınıfsal yönetim aracı) aracına asla bulaşmayacağım. Klasik devlete ve toplumsal yönetim tarzına kendi anlayış ve pratiğimde yer vermeyeceğim. Karşı bir güçle bunu yıkarak yerine yenisini kurmak bir aldatmacadır. Buna karşılık,

toplumun genel koordinasyonu ve teknik düzenlemesine dayanarak, hiç silahı ve fiziki gücü kullanmayan sivil ekiplerle yönetmeyi esas alacağım. Reel-sosyalist sapmaya düşmeyeceğim. Fakat tüm dünyaya karşı tek bir insandan başlayıp, tüm insanlığa ve halklara kadar, gerektiğinde ve zorunlu olduğunda kutsal meşru savunmayı sonuç alınıncaya kadar sürdüreceğim. Bu anlamda "bir insan dünyayı yener" sözüne bağlı kalacağım.

İmralı sürecini yorumlamak için büyük çaba harcıyorum. Denilebilir ki, anlayışta ete kemiğe bürünerek en derinleştiğim dönemdir. Evrenden bir böceğe kadar her şeyi olduğu gibi anlama yeteneğimin gelişmesini önemli buluyorum. Hatta en büyük savaşın anlayışı derinleştirmek, tüm eşyanın özündeki düzeni bir çırpıda kavrayacak düzeye gelmek olduğunun tamamen farkındayım. Bunu PKK'ye yansıtmak istedim. Sonuna kadar, yalnız Türkiye'nin ülkesel ve siyasal bütünlüğüyle değil, tüm komşu halklar ve ülkelerle birlikte, iğne ucu kadar olanağı varsa, yasaların ruhuna uygun birlikteliğin kazanılacak en büyük savaştan daha değerli olabileceğini ve tercihe şayan olduğunu da belirttim, önerdim. Yeter ki herkes, tüm taraflar hukukun evrensel kavramlarına bağlı olma gücünü gösterebilirler. Bu sağlandıktan sonra, tüm halklar ve ülkelerle birlik, idealimin kendisidir. Bu tutuma tereddütsüz yöneldim.

Meşru savunmaya her zaman inanırım. Bunun bir doğa yasası olduğuna da ikna olmuşum. Saldırganlık doğada olsa da, esas olan, varlıkların doğal oluşum yasalarıdır. Meşru savunma bu anlama geliyor. Bir kişinin bile bu anlamda dünyaya karşı başarılı meşru savunma yapabileceğinden kuşku duymam. Burada geçerli olan, karşı güçlerin fiziki ağırlığı değil, gelişimin özündeki yasadır. Dolayısıyla PKK'nin şu anki meşru savunma durumu kesin gereklidir. Evrensel hukuk düzenine ve özgür birliğe yol açılınca kadar, bunun herkese, tüm komşu halklara ve bölgeye gerekli olduğuna inanıyorum. Bundan sonrası ilgili devletin alacağı tavra bağlı olacaktır. Saldırıları meşru savunmayı zorlarsa, bu, şiddet ortamının gelişmesine yol açacaktır. Meşru savunmaya saldırıyla yönelmek devlete hiçbir şey kazandırmaz, ama meşru savunmadakileri güçlendirir. En doğru tutum, tam demokratikleşmeye kapıyı açık bırakmak ve tüm sorunların demokratik uzlaşma ile çözümünden yana tavır almaktır. Sürekli bir meşru savunmanın gerginliğe yol açacağı ve beklenmedik

durumlar karşısında sakıncalı durumları beraberinde getireceği anlaşılırdır. PKK'nin geçmiş eylem anlayışı ve uygulamalarına şiddetli eleştirilerimi belirttim. Meşru savunma çizgisine çekmeye çalıştım. Ama istediğim gibi başarılı olamadığımı belirtmeliyim. Şiddet konusunda vardığım sonuç, yaşam hakkına ve varlığının özgür ifadesine yönelmedikçe, hiçbir karşı saldırıda bulunulmaması, bir damla kanın bile akıtılmaması biçimindedir. Bu, bağlı kalmaya çalıştığım özgür yaşam felsefemin bir gereğidir.

Özgürlük Hareketini gerektiğinde tüm dünyaya karşı savunmak doğrudur. Taktik anlamda acaba onların içine yürüyerek mi daha iyi sonuç alınır, yoksa dağlara veya halkın içine daha çok çekilerek mi? 1980 başlarında, Zağroslarda üslenmem bir yol olabilirdi. 1990'ların başlarında Körfez Savaşıyla birlikte buraya yönelmem, şüphesiz olumlu veya olumsuz anlamda önemli sonuçlara yol açabilirdi. Fakat tüm bunlar varsayımdır. Belki de bir yol kazası ya da içte ve dışta sayısız ihanetlerin yaşandığı bir dönemde, buralarda çoktan bir ihanetin kurbanı da olabilirdim. 1996'larda yönelim yine düşünülebilirdi. Çünkü yaptığım bütün çalışmalar, dağın hayvanlaştırıcı etkisi altında değirmen gibi öğütülüp yok ediliyordu. Tedbir olarak bizzat gitmem önemli sonuçlara yol açabilirdi. Bu imkân ve zorunluluk en son 1998 yaz başlarında doğmuştu. Ciddi istihbaratlar vardı. 1996 Şam bombalamasıyla alanı kesin olarak terk etmek doğru olabilirdi. Fakat genelde bir diğer anlayış, ana mevzilerini son demine kadar dostlukların gerekleriyle korumaktı ve bu bir namus anlayışıydı. Dostlarınızla bir mevzide iseniz, kaçış anlamına gelebilecek bir tavır dostluğa ihanet olurdu. Bu yüzden tehlikeler çok açık olduğu halde, tarihsel gelişmelerin zorlamasına rağmen, mevzi değiştirmedim. Benim dostlarımın zayıf olmaları ve moral ilkeye bağlı hareket etmemeleri onları ilgilendirir. Ben dostluk anlayışından vazgeçecek karakterde bir insan değildim ve hiç olmayacağım. Beş yaşındaki bir çocuk da beni ölümüne kandırorsa, yine de dostluk yolunda yürümeyi esas alacağım. Bu bir tercih meselesi değil, karakter ve ahlâk sorunudur.

Kürt Halkı Meşru Savunma Düzeni ile Varlığını Koruyacak

Avrupa uygarlığına karşı ve onun yüce mahkemesi durumundaki AİHM'nde görülmekte olan davam dolayısıyla geliştirdiğim bu savunmam değişik bir türdedir ve hayli renklidir. Esasta benim kaderimi bağlayan Avrupa uygarlığıdır. Bunu görmemek için oldukça aptal olmak gerekir. Belli Avrupa devletlerinin Türkiye'ye biçtikleri rol 'tavşana kaç, tazıya tut' deyişindeki tazıcılıktır. Bunların Kürd'ü çoktan tavşan haline getirdikleri bellidir. Savunmamın temel iddiası, Avrupa'nın Kürtler konusunda büyük haksızlık ve ikiyüzlülük içinde bulunduğu ilişkindir. Bu yaklaşımım duygusal değildir. Böyle olmadığını kanıtlamak için, insan toplumunun bilimsel tanımlanmasından uygarlık tarihinin çözümlenmesine kadar çok zor olan bir işe girişme gereğini duydum. Tarih bilgimin sınırlılığı birçok eksiklik ve yanlışlığa yol açsa da, yaptığım çözümlenin doğru olduğuna inanıyorum. Savunmamda cüretli bazı değerlendirmelerin olduğu görülecektir. Aslında savunmanın tarihsel anlamda bir rol ifade edebilmesi için, kendi uygarlık alanıyla hesaplaşmaktan başka çaresi de yoktur. Avrupa karşısında kepaazelik durumuna düşen ben değilim, Ortadoğu uygarlığıdır. Bu açıdan adeta mezarında yatan ve çevresinde de komik cücelerden ibaret olarak yaşayan Ortadoğu'nun tarihsel ve güncel gerçekliğine kapsamlı bir çözümlenmeyle çıkış yaptırmaya çalıştım.

Şuna hep inanırım: Kendini çözemeyenlerin başkalarından bir şey beklemeye hakları olamaz. Halk deyişinde olduğu gibi, başkalarının yardımıyla gerdeğe girilmez. Ortadoğuluların ve dünyanın Avrupa kökeni dışındaki tüm toplumlarının sadece başkalarının yardımıyla değil, daha da kötüsü önce gelinin yatağından Avrupa'yı geçirerek, daha sonra yataklarına uzanıp mutluluk aradıkları bir gerçektir. Bunun kabul edilecek ne siyasal ne de ahlâki bir yanı vardır. Kendimce benim bu tehlikeye karşı bulduğum yanıt özgürlük yürüyüşümdü. Aile ve köy bentlerini kolayca aşarak dayandığım Türkiye burjuva toplumunun ve Cumhuriyet kurumlarının duvarlarını da ya delerek ya da aşarak geçmem mümkün olmuştur. Türkiye soluna, ilericiliğine ve aydınlığına uzanan uzlaşma ellerim havada kala kalmaktan kurtulamadı. Türkiye'nin kendisi bağımlıydı; iç gericiliğine çare diye sarılıyordu. Milliyetçilik sağının da, solunun da, merkezinin de etkili silahıydı. Bunu bırakıp kardeşlik hukukuna anlam ve değer verecek durumda değillerdi. Parçalayacaklar ve bölecekler diye tam

bir krize tutulmuştu. Korunmak için saldırı reflekslerinden başka harekete geçireceği bir yeteneği gündemde yoktu.

Tek başıma da olsa, bu kadar anlayışsızlık ve haksızlık karşısında başkaldırmaktan başka çarenin kalmadığı da bir gerçektir. Hayvanların bile seslerinin kısılmadığı bir dünyada, dil yasağına kadar varan baskılara uğramış bir halk gerçekliğinden gelmek çok acıydı ve ancak tepkisel bazı yanıtlarla karşılık verilerek insanlık namusu ve onuru kurtarılabilirdi. Kürtler adına da bu direnme refleksinden öteye daha yaratıcı bir cevap o günkü koşullarda mümkün görünmüyordu. Bu gerçekliğin somut ifadesi PKK çıkışıydı. Alelacele çağın en ilerici olduğu sanılan ideolojik dogmalarına sarılarak içine girilen yeni dönem artık tarihsel bir olguydu. Modern çağda tüm halklar adına yapılan, yapılmaya çalışılıyordu. Başka türlü çağdaşlık mümkün olamazdı. Bunun en yakın örneği de Türkiye Cumhuriyeti'nin kendisiydi.

Atılan adımın tümüyle doğrulardan ibaret olmaması kadar, büyük yanlışlıklarla hastalıklı olduğu söylenemezdi. Yol açtığı değişimler, adalet terazisinde doğrularının daha ağır bastığını göstermektedir. Fakat doğru olmak, çözüm ve başarı için tek başına yeterli olmamaktadır.

Tarih boyunca egemen ve sömürücü sınıfın dogmalarının en çok yoğunlaştıkları alanlar olmaları itibarıyla, siyaset ve askerlik dünyasının doğruları yutup yok etmesi işten bile değildir. Bunun için halklar ve ezilenler adına ideoloji üretmenin, siyaset ve askerlik yapmanın özgünlükleri ve ölçüleri sağlam geliştirilmek durumundaydı. Ortadoğu'da özellikle bu amaçla büyük çabalar gösterildi. Kürt halkının özgürlük iradesinin bir daha kırılmayacak esneklikte ve kalıcılıkta oluşturulmasına özenle devam edildi. Dağlarına ve insanlık dünyasına sürekli ve yoğun çıkışlar yapıldı. Dostlar -çok yetersiz de olsa- edinilmeye, dünyanın vicdanı uyandırılmaya çalışıldı. Büyük acıları ve kayıpları olsa da, özgür Kürt iradesi ve bilincinin yaratılması karşısında, bu ödenmesi gereken bir bedel olarak kabul ediliyordu. Sonuçta saygı gösterilmesi ve uzlaşılması gereken özgür Kürt olgusu ortaya çıkarılmıştı. Egemen sınıf lehçesiyle olmasa da, asgari düzeyde de olsa Kürt sorununda çözüm için bu olgu bir yeterlilik arz ediyordu. Mütevazı, ama onurlu bir barış sürecine girilmişti. Anlamlı bir barış ve kardeşlik dünyası

komşu halklarla kurulabilirdi. Devlet yönetimleri artık barış için adımlar atmalıydılar.

Tam bu noktaya gelmişken, bilinen 15 Şubat komplosu patlak verdi. Türkiye'den çok Avrupa, ABD ve İsrail üzerinden geliştirilen bu komplo yalnız beni ilgilendirmiyordu. Kürt halkının ezici çoğunluğunun ölümüne benimsediği bir Önderlik kurumuna karşı geliştirilmişti. Komplo pratikte tek bir 'terörist'e karşıymış gibi yansıtılıyordu. Ama hedef, bağlı, dürüst ve yurtsever Kürt halkıyla tüm PKK ve dostlarıydı. Köklü bir tasfiye planlanmıştı. Çok duyarlı davranmam, duygusal ve basmakalıp hareket etmem gerektiği açıktı.

Türkiye'nin gerçek çıkarlarının neye bağlı olduğu ve kardeşçe birlikteliğin doğru tanımlanması bu süreçte daha netçe yapıldı. Doğru bir meşru savunma anlayışı ve uygulaması, hem Kürt halkı hem de PKK tarafından benimsenip hayata geçirildi. Bu adımlar da en az savaş süreci kadar anlamlı ve yerinde atılması gereken değerdedi. Savaş kadar barışın da kilitlendiği kişilik olmuştum. Çok ağır da gelse, barış sürecinin çözümlenmesine ve uygulanmasına yeterli oranda cevap verdiğim açıktır. Gerisi Türkiye Cumhuriyeti'nin ve hatta diğer komşu devletlerin geliştireceği tavırlara bağlıydı. Bu koşullar altında başlayan AIHM sürecim basit bir incelemeyle geçiştirilecek bir dava olamazdı. Buna anlam verebilmek için Avrupa uygarlığını çözümlenmek şarttı. Yargılanan, davası gündemleşen ben değildim, Avrupa'nın büyük sorumluluğu altında neredeyse insanlıktan çıkmış bir Kürt halk gerçeğiydi. Bu gerçeği tüm tarihsel ve güncel boyutuyla gün yüzüne çıkarmadan ve tanıtlamadan, yargılamanın ve davanın adil geçeceğini sanmak büyük hataydı; hatta komplonun devamına alet olmak gibi vahim bir sonuca da götürebilirdi. Bu nedenle Kürt gerçekliği ve sorunu üzerinde yoğunlaşmaktan kaçınılamazdı.

Bu yönlü yaptığım tarihsel ve sosyolojik saptamaların, çokça tartışmalara yol açsa da, zihin açıcı ve epey bir bilgilenmeye hizmet edici nitelikte olduğuna inanıyorum. Hatta birçok konuda ilk sayılabilecek tezler geliştirildiğine de eminim. Özellikle Avrupa'nın ağır sorumluluğu altında geçen son iki yüzyılın, 19. ve 20. yüzyılların çözümlenmesi doğru yapılmadan bugünün doğru anlaşılamayacağı da açıktı. Ana hatlarıyla da olsa, bu yüzyıl çözümlenmelerinin doğruları ağırlıktadır; daha doğru bir politik ve askeri anlayışa ve pratiğe

katkıda bulunacağı kuşkusuzdur. Kürt halkının özgürlük iradesi anlamında PKK'yi genel hatlarıyla çözümlememin de doğru ve öğretici olduğu kanısındayım. AİHM'de PKK ile dolaylı ve direkt ilgili binlerce dava görülmektedir. Benim davam da bunlardan bir tanesidir. Doğru karar ve sonuçlara ulaşmak için, halk gerçekliği kadar, PKK gerçekliğinin de objektif olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Benim davamın Kürt halkı ve PKK gerçekliğinden soyutlanması kabul edilemezdi. Bu, komploya dolaylı olarak alet olmak anlamına gelirdi. Buna yol açmamak için PKK değerlendirmelerine değişik boyutlarda değinmek durumunda kaldım.

AİHM'nin benim hakkımda inceleme yapmadan ve karar geliştirmeden önce veya birlikte, Avrupa demokrasisi ve hukuku açısından Kürt halkı ve PKK gerçekliği hakkında bilimsel bir inceleme yapmasına ve karara varmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca şimdiye kadar ciddi bir yetersizlik olarak gördüğüm kopuk bireysel davalar böylece daha gerçekçi demokratik hukuk ölçülerine oturtulmuş olur. Avrupa uygarlığını değerlendirirken, hem günümüz Ortadoğu'sunu çözümlmek, hem de sosyalizm anlayışımı açıklığa kavuşturmak için önem verdim. Avrupa uygarlık tarihinin neresindedir? Ortadoğu toplumlarına ve uygarlık tarihine neler borçludur? Kendisinin yol açtığı evrensel değişimler nelerdir? Bu sorulara en genel anlamda ve tanımlama düzeyinde bazı cevaplar vermeye çalıştım. Avrupa'nın temel felsefi ve moral yapısını kavramadan, onun geçmişte bir sistem halinde dünyaya dayattığı emperyalist sömürgeciliğine doğru bir yanıt verilemezdi. Hatta reel sosyalizme yol açmış bir Marksist tarzın da çözülüşü ile birlikte birçok yanlış ve hatası ortaya çıkmıştı. Günümüzde daha çok demokratik hukuk çağı olarak kavramlaştırılan Avrupa uygarlığına yaklaşımlar nasıl olmalıydı? Yine dogmatik Marksist yaklaşım yeterli olabilir miydi? Eskiye benzeyen bir antiemperyalizmin yeni versiyonu olarak anti-küreselcilik halkların kurtuluşuna ne getirebilirdi? Buna benzer birçok temel sorun irdelenmeye çalışıldı. Her ne kadar konuyla direkt ilgisi görünmese de, gerçeği tam kavramak için kavramları doğru anlamaktan başka çaremiz yoktu.

Avrupa uygarlığının geliştirilmesinde önemli katkısı bulunan çağdaş demokratik uygarlığı, çözümleyici bir gelişme aşaması olarak olumlu değerlendiriyorum. Bunu tümüyle kapitalist sistem

çerçevesinde değerlendirmiyorum; insanlık tarihinin ortak mirası olarak yüksek değer biçiyorum. Bu yüzden demokratik uygarlığın emekçilerin binlerce yıllık mücadelelerine yanıt verecek önemli olanakları barındırdığına inanıyorum. Özellikle temel insan haklarının üç kuşak biçiminde gelişmesinin çözümleyici niteliğinin basite alınmaması gerektiğine, bu haklara dayanarak her ülkede yaşanan somut sorunlara oldukça yapıcı yaklaşılabileceğine ve en uygun uzlaşma zemininde buluşulacağına olan inancımı da belirtmeliyim. Yine bir üçüncü alan olarak düşünülmesi gereken sivil toplum ihmale gelmez bir kavramdır. Ne resmi devlet toplumu, ne klasik feodal veya burjuva toplumu; bu iki toplum modeli sorunları çözmenin değil, doğurmanın kaynakları olduklarını kanıtlamışlardır. Dolayısıyla meşru savunma hakkını saklı tutmak kaydıyla barışçı sivil toplum kuruluşları güncel sorunların çözümünde yaşamsal araçlar niteliğindedir. Bazı klasik sol yaklaşımların bu araçları ‘emperyalizmin yeni araçları’ diye töhmet altında bırakmalarını sorumsuz, tersine emperyalizmin oyununa düşmek olarak anlarım.

Bununla birlikte meşru savunma kavramına daha geniş bir açıdan baktım. Kendisine dayatılan ‘ne savaş, ne barış’ durumunu çok ifsat ve çürütücü bir durum olarak belirledikten sonra, eğer sorumlu güçler, devletler ve hükümetleri gerekli adımları atmazlarsa, Kürt halkına düşen görev kapsamlı, çok iyi hazırlanmış, nicelik ve nitelikçe her tür saldırıya yanıt veren bir meşru savunma düzenine geçmek ve varlığını korumaktır. Onurlu yaşam için bu tek seçenek olarak Kürt halkının önünde durmaktadır. Çağdaş trajedilere yeniden meydan vermemek için, bunun tüm taraflarca çok iyi kavranarak sorumluluklarının gereklerinin yerine getirilmesini yaşamsal bir konu olarak değerlendirdim. Ortadoğu boyutunda Avrupa uygarlığına verilmesi gereken karşılığın kendi demokratik sistemlerini geliştirmekten geçtiğini vurguladım. Uygarlık temellerine dayalı yeni bir Ortadoğu Rönesans’ı ve demokratikleşmesi, devasa boyutlu sorunları için tek çözüm yolu gibi durmaktadır. Son yüzyılın kısır milliyetçiliği ve onun en son ürünü olan İsrail-Filistin trajedisi, artık bu illetten vazgeçmeyi, demokratik değerlere dönüşü ve buna öncelik verilmesini zorunlu kılmaktadır. Meseleler artık siyasal olmaktan çıkmış, tam bir ahlâki kriz boyutuna varmıştır. Ortadoğu'nun kendi tarihsel ve kültürel varlığına dayanarak geliştireceği bir demokratik seçeneğin, Avrupa

uygarlığının dünyaya yaydığı tek taraflı tezlerine önemli anti-tezler dayatarak daha anlamlı bir insanlık sentezine ve ütopyasına katkıda bulunacağına ilişkin güçlü inanç ve umutlarımı da ortaya koydum.

Avrupa uygarlığının bir son aşamayı yaşadığı kabul gören genel bir anlayıştır. Bu uygarlık yıkılışını faşizmle durdurmak istemiş; bunda başarılı olamayınca, barışçıl dönüşüme açık olan demokratik uygarlığa geçiş yapmaktan başka bir şansı kalmamıştır. Her ne kadar çözülen reel sosyalizm ise de, Avrupa kapitalizminin de kapitalizmden çıkacak kadar dönüşümlerle karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Tristan'la Isolde'nin aşkının sonuna gelinmiştir. Parzival'in cesaretli, yaratıcı ve içine girilmemiş ormanlardaki yürüyüşü de ihtiyarlıktan ve yorgunluktan ötürü aynı akıbetle karşı karşıyadır. Aşk tanrıçası İştâr'ın yolundaki aşklardan sonuncusu olduğu kuşku götürmezken, yeni aşklara ortamı bırakması gerektiği de açıktır. Parzival'in yürüyüşünün de kahraman Gılgamış'ın en son temsili olduğu tartışma götürmez. Ama artık Gılgamış'ın memleketinde ona layık yürüyüşçülere ihtiyaç olduğu da kesindir.

Kürt sorunu Türkiye'nin çağdaş uygarlık sınavının kilidi haline gelmiştir. Türkiye ya çözerek çağdaş uygarlığa geçer, ya da bu sevdadan vazgeçer. Kurucusu Atatürk'ün çağdaşlık perspektifinden uzaklaşmak kolay göze alınamaz. Zor da olsa, Kürt sorununun Türkiye-AB ilişkileri kapsamında çözüme gitmesi güçlü olasılıktır. Avrupa'yı daha fazla zorlamadan Türkiye içi bir çözümü erteletmemek, hem krize yol açan koşulların ortadan kaldırılması, hem de tarihinin demokratik yükseliş sürecine girmesi açısından bir şans olarak değerlendirilmek durumundadır. Ülkelerin güçlü bütünlüğünün ve devletlerin sağlam birliğinin bu yoldan geçtiği, en güçlü ve kalkınmış devletler ve ülkelerce doğrulanmaktadır.

AİHM kararlarını uygulayıcı güç olarak Avrupa Konseyi, temel hukuk belgesi olan AİHS gereğince, devam dolayısıyla Türkiye'nin demokratik hukuk doğrultusundaki gelişimini daha sorumlu ve sonuç alıcı nitelikteki destek ve yaklaşımlarıyla gerçekleştirmesini gerekli kılmaktadır. Daha fazla güç kaybettirmeden ve kendilerini zor durumlara düşürmeden, tarihin en önemli bir bölgesinde kangrene dönüşmüş bir sorunun çözümüne gitmek taraflara sadece kazandırır niteliktedir. Kimseye hiçbir şey kaybettirmediği gibi, kaybetmiş oldukları ve çoktan unutmuş buldukları insanlıklarına yeniden

dönüşü ve kazanmalarını mümkün kılmaktadır. Bundan daha değerli ve gerekli bir kazanım olabilir mi?

Savunmamda en son bireysel kimlik ve öykümü çözümleyerek anlatmaya çalıştım. Bu bir bakıma savunmam dolayısıyla cevaplamam gereken ve çok kişiden gelen olumlu ve olumsuz eleştirilere yanıt verme amacını taşımaktadır. Hakkımda çok yazı ve kitap yazıldı. Halen yoğun tartışmalara konu olmuştum. Dışarıdayken bile zor yetiştirdiğim cevap hakkımı içeride yeterince kullanmam mümkün olamazdı. Bu vesileyle toplu bir yanıt için zemin olabilecek birçok ipucunu sunmam hayli yarar getirecektir. Yaratıcı yaklaştım. Aslında bu aynada herkes nerede olduğunu görecektir. Bir amacım da şaşkınlıkta ısrarlı olanlara bir dev aynasını dayatarak, "Sen bu aynanın şurasındasın ve şöylesin" demektir. Aynı zamanda dostluk ve yoldaşlık yapmak isteyenlere nasıl bir varlıkla karşı karşıya olduklarını bütün içtenliğim ve gücümle yansıtmayı ihmale gelmez bir görev bildim. Yine bana anlamsız düşmanlıkta ısrar edenlere ne olduğumu, ne yaptığımı, neler yapabileceğimi ve nelere yol açabileceğimi açık ve mertçe göstermek istedim. Sanıyorum ister kişi ister kurum düzeyinde olsun, herkes gerçekliğime dürüstçe yaklaşacak ve hayırlı sonuçlara ulaşacaktır.

Savunmam şüphesiz birçok konuyu çok değişik bir üslupla işlemeye ve yansıtmaya çalışmaktadır. Orada bir insanlık, bir halk ve bir örgüt ne olduğunu ve ne olmak istediğini olanca açıklığı ve sorumluluğuyla ortaya koymaktadır. Çok sayıda taraflara ve ilgililere anlam vermekte ve rol yüklemektedir. Bu yaklaşımdan kaçınamazdım. Tarihte binlerce adsız şehidin ve niçin son nefeslerini verdiklerini söyleyemeyecek durumda olanların son sözlerini söylemek istedim. Dilsiz bırakılan, nereden nasıl vurulduğu ve çaresizliğe mahkûm kılındığı bile belli olmayan bir halkın, tarihin en eski ama en çok ihanete uğramış halkının gerçeğini ve çığlıklarını yansıtmak istedim. Binlerce kahraman şehidi olan, içten ve dıştan büyük ve ihanete uğramış bir örgütün, PKK'nin gerçekten ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini yüksek bir sorumlulukla tanıtlamaya ve savunmaya çalıştım.

Uğradığım komplonun tamamen farkındayım. Bu savunmam yalnız bana değil, tüm insanlığa karşı komploculukla üstün gelmeye ve günlerini gün etmeye çalışanlara da ilk etkili cevabımdır. İntikam

almayı kendime pek yakıştıramam. Eğer binde bir ihtimal olabilecek öz varsa, düşmanı bile dost yapmak insanlık karakterimin ayrılmaz bir parçasıdır. Ama eğer fırsat bulur ve gerekli görürsem, komploculardan nasıl intikam alındığını, bir daha insanlığa bu yönlü lanetli yaklaşımlarda bulunamayacak kadar akıllarını başlarına getirmeyi sağlayacak kahramanlık eylemlerinin ve savaşçılığın nasıl olduğunu göstermeyi çok isterdim.

Yaşadığımız Gerçeklik Her Alanda Meşru Savunmayı Zorunlu Kılıyor

Savunmamı uygarlık çözümlemesine dayandırmam zorunluydu. Toplumların daha üst biçimlenişler temelinde yaşadığı dönüşüm, çözümlemenin özünü teşkil etmektedir. Gelişmelerin dayandığı diyalektik özü belirlemek söz konusu toplumsal olgunun tanımını vermekte; uygarlık tarihinin temelinde sınıflaşma ve devletleşmenin yattığı görüşüne bağlı kalınmaktadır. Tarihin kendisi günümüze kadar gelişmeleri bir zincirin halkaları biçiminde organik bir bütün olarak yaşamaktadır. Dinamik ve organik bir tarih anlayışı, sınıflaşmaya dayalı diyalektik sürecin ifadesi olarak değerlendirilmektedir. Bu anlayışın doğal sonucu olarak, dün kalan gerçeklerle gelecekte oluşacak gerçekler arasındaki mesafenin ve özün birbirinden pek uzak olmadığı teorik olarak öngörülmektedir.

Tarihsel çizimde iki husus kilit öneme sahiptir. Birincisi, artı ürüne dayalı sınıflaşma ve politik sistem esas olarak Sümer rahiplerinin tapınak kültürüne dayanmaktadır. Uygarlık bir anlamda bu tapınak kültürünün açılıp serpilmesidir. Tapınağın dayandığı mitolojiyle artı ürün arasında çok sıkı bir ilişki mevcuttur. Diğer bir deyişle rahiplerin mitolojik üretimiyle artı ürün üretimi, tarihe damgasını vuran en temel gelişmedir. Sümer rahiplerinin bu yolda ilk orijinali -arketip- oluşturduklarında tüm tarihçiler hemfikirdir. Bu nedenle Sümer tapınak kültürünü çözümlemek, Marks'ın Kapital çözümlemesinden daha öncelik taşımaktadır. Kapital çözümlemesi kendi başına çok büyük eksiklikler ve yöntemsizlikler içermektedir. Artı değer artı ürünün bir tarihsel kategorisi olup çok sonradan ortaya çıkmıştır. Etrafında gelişen burjuva-proleter sınıf farklılaşması da tarihsel bütünlük içinde sınırlı bir konuma sahiptir. Kendi başına

düşünce, devlet, ahlâk ve sanatı tarif etmekten uzaktır. Sınıf mücadelesini bile ancak egemen sömürücü sistemin mantığı içinde ele almakta ve sonuçta reel sosyalizm örneğinde görüldüğü gibi yeni bir artı değer sistemine yol açmaktan öteye gidememektedir. Hayal edilen ve komünist ütopya olarak da adlandırılan toplumsal sisteme doğru gidişin yolu bir türlü aralanmamaktadır. Şüphesiz bunda tutulan yolun veya bağlı kalınan yöntemin etkisi belirleyici olmaktadır. Amacın kendisi ile çabaların büyüklüğü ve kahramanlığı yeterli olmamaktadır. Bu çıkmazdan kurtulmada Sümer tapınak kültürünü çözümleyerek aşmak bir katkı sunabilir. En azından tüm uygarlıksal gelişmeyi doğru yorumlamaya, bütünsel bir toplumsal dönüşüm tanımlanmasına daha çok imkân verir.

Uygarlık çözümlemem bu yolda çok hazırlıksız ve sağlık koşullarından yoksun bir biçimde atmaya çalıştığım deneme türünden bir adım olarak görülmelidir. Bu bir taslak olarak da değerlendirilebilir. Fakat geliştirilen kavram ve bağlı kalınan yöntemin gerçeği yakalamadaki değerinin bilimsel olduğuna, dolayısıyla önemli üstünlükler içerdiğine inanmaktayım. Tarihe bu çerçevede bakıldığında, olup biten her şeyin tapınak etrafında artı ürünle mitolojik üretimin kurumlaşarak zaman içinde derinliğine ve genişliğine yayılmaktan ibaret olduğu görülecektir. Örneğin çok saçma gibi görülen ve belki de en az ilişki kurulabilecek bir alan olarak cinsel istismarı değerlendirdiğimizde, bu tarihsel yaklaşımın doğruluğu daha iyi anlaşılacaktır. ABD'nin Holywood ve Playboy kurumu, Sümerlerin tapınak kültüründe bir alt bölüm olan rahip ve rahibe kurumunun yozlaşmış yerel bir biçimi olmaktan öteye bir anlamdan daha fazlasına sahip değildir. Fabrikalar, köşk ve saraylar, devlet kurumları, hukuk, inançlar, cami, kilise, havralar, sanatın ve zanaatların tüm kolları tapınak kültürünün ana rahminde gizlidir. Zamani ve koşulları hazır olunca hepsi yeniden doğmaktan ve yerini daha gelişmiş olanlarına terk etmekten geri durmayacaklardır. Böylelikle tarihin günümüzde, günümüzün de tarihte gizli olduğu daha rahat görülecektir. Kendimizi tarihin dışında veya üstünde görmenin doğru olmadığı, tarihin sadece müzelerde veya harabelerde yatmadığı, kendisini günümüzde sürdürdüğü de bir o denli gerçeklik olarak kabul edilmek durumundadır.

Burada karşımıza çıkan bir gerçeklik, her anlamlı tarihsel dönemin, kurumun, düşünce ve inancın kendini orijinal göstermek gibi bir özelliği her zaman esas aldığıdır. Güncellikle tarih arasındaki kopukluk, bu özelliğin resmi egemen propaganda gücünden ileri gelmektedir. Bunlar hakim olmak için yeni ve ilk olduklarını söylemek zorundadırlar. Fakat burada da iki hususu birbirinden ayırt etmek gerekir: Gerçekten dönüşümle sağlanan yenilikle yalnız propagandanın gücüne dayanan, aldatmayı ve yalanı içeren demagojiyi ve yozlaşmış makyajlı gerçeği ayırt etmek büyük önem taşır. Uygarlık tarihinde demagojinin ve propagandanın makyajladığı olguların aldaticılığına fırsat vermediğimizde, geriye kalan, tarihin daha duru, doğru ve güncelliği belirleyen gerçekliği olacaktır. Çözümlememde uygarlığı bu hat üzerinde doğru ortaya koyduğuma inanmaktayım. Dolayısıyla bana karşı düzenlenen 20. yüzyılın en son kapsamlı uluslararası komplosu gerçekliğini bu uygarlıkta bulacaktır.

Uygarlığın kendisi, Sümer rahiplerinin insanlığa, o dönemin henüz sınıflaşmayı ve devleti tanımayan neolitik toplumuna karşı mitolojik düşünce ve inanç temelindeki aldatmasına, daha sonra sistemleştirilen baskısı ve fiziki zorlamasına dayanmaktadır. Hukuk yine de tüm bu uygarlıksal gelişme içinde adalete en yakın kurum olarak gözükmektedir. Burada da bahsettiğimiz hukuk, artı ürün etrafında şekillenen hukuktur. Avrupa uygarlığında hukukun aldığı en son biçim, hukukun demokratik ve insan hakları alanında sağladığı önemli gelişmelere dayanmaktadır. Sınırlı da olsa, Avrupa'nın demokratik ve insan haklarına dayalı hukuk sisteminde bireyin ve halkların bazı haklarını talep etme şansı bulunmaktadır.

Tarihsel çizimdeki ikinci önemli boyut, kendilerinden artı ürün sağlanan toplumsal kesimlerin konumlarına ilişkindir. Sınıflı toplumun üst tabakaları, tarih boyunca bu kesimlerin aleyhine tüm alt ve üst toplum kurumlarında üstünlük kazanmışlardır. Bunlar etnik topluluklar biçiminde kendilerini savunmaya çalışsalar da, bağırılarında gelişen sınıflaşmaya dayalı olarak sürekli mevzi kaybetmişlerdir. Düşünsel ve maddi koşullarındaki göreceli gerilik ve sürekli baskı durumu, halkların tarih boyunca adeta neolitik toplum konumunda çakılıp kalmalarına yol açmıştır. Uygarlık bir şehir toplumu olarak hep kırdaki köy toplumuna karşı güç kazanmış; halkların kırsal gerçekliğine karşı sınıflı toplum ağırlıklı olarak kentsel

koşullarda gelişme sağlamıştır. Halkların toplumsal gerçekliğinde sınıflaşma, küçük bir azınlık dışında fazla gelişme şansı bulamamıştır. Bunda baskı ve sömürüye karşı direnmelerin payı belirleyicidir. İnsanlık hiçbir zaman sınırsız kölelik kurumlarını kendiliğinden benimsememiştir. Kendisine zorla ve büyük bir ideolojik çabayla dayatılan bu sınıflı toplum sistemlerini sürekli özgürlük arayışları ve başkaldırılarıyla karşılamış, fırsat bulur bulmaz özgürlük düşüncesini ve kurumlarını geliştirip ilan etmekten çekinmemiştir.

Kapitalist uygarlığın çözümlenmesine dayanan bilimsel sosyalizm, ilk defa ezilen ve sömürülen toplum kesimleri için mücadelelerinde ideolojik kılavuz rolünü oynamıştır. Fakat bağrında şekillendiği sınıflı toplumun etkilerini tümüyle aşamaması, reel sosyalizmin başarısızlığındaki esas nedendir. Bu gerçeklik, özgürlük ve eşitlik arayışındaki toplumsal hareketlerin, çıkış noktasını neolitik toplumun kendiliğinden yaşadığı ilkel özgürlük ve eşitlik koşullarına dayandırmakla olumlu temelde aşılabilir. Neolitik toplum koşullarında çakılmış halklar gerçeği tüm uygarlık aşamalarında benzer kaderleri paylaşmaya zorlanmış; ezilen kadın cinsi en alta olmak üzere sınıfsal, etnik, kültürel ve ulusal baskılar iç içe bürünerek, günümüze kadar kendilerine özgü bir tarihi yaşamışlardır. Kimi az, kimi çok, kimi kısa süreli, kimi sürekli bu baskı ve sömürü zinciri altında kültürel varlıklarını koruyarak ve direnişler geliştirerek, tarihin resmi olmayan kısmını oluşturmuşlardır. Bu tarih, silik ve gözden düşürülmüş biçimlerde de olsa, tüm mitolojik, dinsel, felsefi ve bilimsel düşünsel formlarında varlığını korumuştur. Dönemlerin resmi egemen düşüncelerine karşı farklı yarı gizli mezhepler ve ekoller halinde mücadele ederek, özgürlük arayışlarına ışık ve iradelerine güç olarak hizmet etmişlerdir.

Uygarlık tarihine bu yönlü yaklaşımım, şüphesiz adına yargılandığım Kürt olgusu ve sorunuyla bağlantısı nedeniyle, Kürtlerin uygarlık tarihi içindeki yerlerini doğru belirlemeden sorunlarını doğru kavramanın da mümkün olmadığını göstermektedir. Kalın çizgilerle de olsa, Kürtlerin tarihi çözümlenebilmiştir. Kürtler neolitiğin yaratıcısı halkların başında gelmektedir. Şüphesiz halk kategorisi sonradan ortaya çıkmış da olsa, orijinal etnik toplulukları kendine kök olarak almak durumundadır. Bu yönüyle neolitik devrimin tarım ve hayvancılık toplumunun gelişimindeki rolü

kesindir. Bütün arkeolojik, etimolojik ve coğrafi gerçekler bu rolü doğrulamaktadır. İnsanlık tarihine en büyük katkısı, doğuşundan günümüze kadar yaklaşık 15 bin yıl boyunca, bir tarım ve hayvancılık toplumu olarak sürekli hizmet etmesidir. Bu özelliği aynı zamanda tüm uygarlık tarihi boyunca neolitik koşullarda çakılı kalmasında da etkili olmuştur.

Tarih şunu göstermektedir: Bir toplum biçimini en derinliğine ve uzun süreli yaşayan halklar ve kültürler, kendilerinden sonra gelen biçimlere merkezi olarak beşiklik edemezler. Yaşadıkları eski toplumun yoğun etkisi yenisine fırsat tanımamaktadır. Yeni toplum, eskisinin antitezlerine dayalı olarak, bu etkilerin en zayıf olduğu alanlarda ve koşullarda gelişmektedir. Kürtlerin talihsizliği neolitiği en derinliğine ve en uzun süreli yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Kürtlerin ana dünyası, binlerce yıl tarım ve evcil hayvanlar etrafında şekillenmiştir. Bu gerçeklik aynı zamanda şehir toplumuna yabancılaşma ve sürekli aşiretler biçiminde yaşamaya mahkûmiyet anlamına da gelmektedir. Kürtler doğuşuna beşiklik ettikleri Sümer şehir toplumuyla doğduğu günden beri sürekli ilişki ve çatışma içinde olmuşlardır. Şehir toplumunun artan gücü kısa sürede askeri üstünlüğe de yol açınca, o günden günümüze yaklaşık 5 bin yıldır Sümerlilerin deyişle ‘yüksek tepeler halkı’ Hurriler ve ‘yüksek dağlar halkı’ Kürtler olarak, varlıklarını dağlarına çekilip korumaktan başka tür bir gelişmeye kolay kolay fırsat bulamamışlardır. Dört taraftan gelişen baskılara karşı ancak küçük aşiret birimleri halinde en asi noktalara çekilerek soy varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Şehirleşmeye öz dinamikleri temelinde çok istisnai durumlarda ve sınırlı olarak fırsat bulmuşlardır. Kısa süre sonra da yeni bir işgal adeta kaderleri olmuştur.

Bu gerçeklik, Kürtlerin neden çok dar, ama güçlü aşiret birlikleri halinde kaldıklarını ve toplumsal varlıklarını fazla geliştiremediklerini de açıklamakta; aynı zamanda dar bir işbirlikçi kesim dışında kendi bağrında derinliğine bir sınıflaşmaya dönüşmemesini de izah etmektedir. Sınıflaşma bir dış olgu olarak gerçekleşmektedir. Hem işbirlikçi üst sınıf, hem de sömürülen alt sınıf yabancı uygarlık koşullarında oluşmaktadır. Bu durum yoğun asimilasyonun, kendi dil ve kültürünü özgürce geliştirememenin de en temel nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşadıkları tarihsel gerçekliğe daha yakından

baktığımızda, Kürtlerin statüleri ne tam iç egemenlikle ne de tam dış egemenlikle izah edilebilmektedir. Dışa doğru taşıkça eriyip asimile olmakta, içe doğru çekildiğinde ise en geri aşiret, kabile ve aile birlikleri biçiminde tecrit durumunu yaşamakta ve izolasyona uğramaktadır. En marjinal, dolayısıyla tehlikede olan bir toplum statüsüne mahkûm olmaktadır. Adeta insanlığı doğuran en eski bir ebe olarak, köşede dilinden bir şey anlaşılmayan ninenin konumuna düşmektedir. Bu gerçekliğin çok zalim ve anlayışsız bir statüye yol açtığı açıktır.

Değişik bir açıdan yaklaşıldığında, işe din ve ahlâk boyutlarında bakıldığında kutsallık, günah ve lanetliliğin en çok yaşandığı toplumsal koşulları da bağrında taşımaktadır. Kutsallığı, insanlığa ilk defa kazandırdığı tüm tahıl, meyve ve evcil hayvanlara dayanmaktadır. Ekmeğin, şarabın, sütün kutsallığı gerçeğin bu yönünü sembolize etmektedir. Kürtlerin genlerinde küçümsenmemesi gereken bir kutsallığın mevcudiyeti ve yaşamsallığı inkâr edilemez. Ama bu, altta kalan ve kendini tam ifade edemeyen bir gerçekliktir. Kürtlerdeki günahkârlık, kutsallıklarına layıkıyla sahip çıkamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu kadar kutsallığa sahip olup da ona layık bir özgür toplum haline gelememe, genel bir günahkârlık durumunu ortaya çıkarmaktadır. Din Kürtlerde esas olarak günahlardan arınmayı değil, örtbas etmeyi sağlamaktadır. Bunda da daha neolitik toplum koşullarında ana tanrıça kültüründen sonra gelen tüm dinsel inançların yabancı kökenli olması temel rol oynamaktadır.

Başka toplumsal koşulların, yayılma ve kolonileştirmenin ideolojik aracı olan bu dinler ve tanrıları, Kürtlerin varolan öz bilinç, irade ve inançlarını da bozarak düşünsel ve duygusal alanda da çok geri kalmalarına yol açmaktadır. Kendileri ve dayandıkları yaşam koşulları için yaratıcı düşünce ve duygu üretememekte, maddi yoksunluk manevi yoksunlukla sonuçlanmaktadır. Lanetlilik ise, tarih boyunca yaşanan tüm işgal, istila, yıkım ve talan hareketlerine verilen ahlâki karşılık olmakta; dini açıdan da en yüksek günahkârlığı ifade etmektedir. Hiçbir toplum tarihi boyunca bu kadar işgal, istila ve yıkımı iç içe ve sürekli olarak yaşamadığından, Kürtler lanete en çok uğramış, bahtsız ve geleceksiz bir halk olmanın acısına ve karanlığına da mahkûm olmuş bulunmaktadır. Lanetlilik tüm uygarlık biçimleri tarafından ve en seçkin güçleri yoluyla büyük felaketler halinde

yüzyıllarca dalga dalga günümüze kadar etkili bir konum arz etmiştir. Kürtleri lanete uğramış bir toplumun büyük acıları, karanlıkları ve utancı içinde tutmuştur. Bu gerçekler Kürtlerde kutsallık, günahkârlık ve lanetliliğin trajik ifadesini çizmekte ve resmetmektedir.

Kürt sorununu aydınlatmak savunmanın en temel hedeflerinden birisidir. Kürt sorunu dar anlamda bir ulusal sorun olmasının çok ötesinde, tüm tarihsel ve toplumsal yönleriyle çözümlenmesi gereken bir insanlık sorunu olarak karşımıza çıkmakta; sadece kapitalist sistemin bağrında gelişen ulusal pazar etrafında şekillenen ulusal sorunlara benzememektedir. Tarihsel ve toplumsal temeli bu yönlü bir şekillenmeye fırsat tanımamaktadır. Sınıflı toplumun Sümer örneğinde yanı başında gelişmesiyle birlikte doğup büyüyen bir sorun karakterindedir. Köleci ve feodal sistemlerin hepsinden en çok etkilenme söz konusudur. Denilebilir ki, Ortadoğu'da kurulup gelişen tüm önemli uygarlıklar Kürt olgusunda derinliğine sorunlara yol açmıştır. Sümer, Babil, Asur, Hitit, Greko-Romen, Bizans, Pers, Sasani ve İslamiyet'e dayalı her imparatorluk Kürt coğrafyasını bir savaş alanına çevirmek durumunda kalmıştır. Kürtlerin bu güçlere yanıtı, küçük aşiret ve kabile toplulukları halinde dağlarının derinliklerine çekilip öz savunma temelinde varlıklarını korumak, ovada kalan kesimlerde ise hakim güç ve kültür içinde eriyip kişiliksiz bir konuma düşmek biçiminde olmuştur. Üst tabakanın her zaman 'Gelene ağam, gidene pašam' tavrı da bu sürecin değişmez özelliğidir.

Bu koşullar altında Kürt sorunu siyasi bir seviyeye bile yükselmemekte; sınır tanımaz istila ve işgallere karşı ancak fiziki varlığını koruyabilmektedir. Bir nevi katliam tehdidi altında toplumsal varlığını fiziki olarak korumak, temel hedef biçiminde somutluk kazanmaktadır. Başarı, kültürel ve siyasi bir hamleye dayalı olmanın dışında, ancak toplum olmaktan çıkmamanın önlenmesinde kendini göstermektedir. En geri aşiret, kabile ve hatta aile birlikleri halinde kendini ayakta tuttuğunda, buna da şükredilmekte ve başarı sayılmaktadır. Çünkü bu konumun ötesi, toplum olmaktan çıkmadır; bir nevi jenosit, soykırım konumuna düşmedir. İkilem fiziksel sınırlarda bir varolma veya yok olma sorununa indirgenmiştir. Kavram, siyaset ve örgüt gücü olarak siyasi ve kültürel özgürleşme düzeyine gelebilme çok sınırlı bir durum arz etmekte, ancak günümüz koşullarında bu yönlü gelişmeler yaşanmaktadır. Ama esas tehlikeli

olan, fiziki olarak katliam biçiminde olmasa da, zorla ve asimilasyoncu politikalarla kendisi olmaktan çıkma, sorunun en temel özelliği olarak tarih boyunca sürekli karşımıza çıkmaktadır. Bir özgürlük problemi olarak varlığını duyurması ondan sonra bir anlam ifade etmektedir.

Kürt sorunu bu özellikleriyle iki temel anlama sahiptir: Birincisi, kendisi olmaktan çıkmaya karşı direniş; ikincisi, özgür yaşam olanaklarına ulaşmadır. Sorunun karmaşıklığı ve çok boyutluluğu bu tarihsel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kapitalizme dayalı olarak gelişen sömürgecilik, ulusal baskı, ekonomik sömürü ve kültürel asimilasyon, Kürt olgusunda tarih boyunca yaşanan ağır sorunları daha da derinleştirmiştir. Zaten sürekli zorda, adeta Sırat köprüsünde bir yaşam tarzına mahkûm olan Kürtler, kapitalist sistem altında örgütlenmiş çeşitli ulusal ve siyasal güçlere karşı son derece donanımsız bir durumdadır. Geleneksel baskı, sömürü ve eritme politikalarıyla çağdaş ve çok daha güçlü olan ulusal baskı, sömürü ve eritme yöntemleri karşısında Kürt olgusu ve sorununda yaşanan gerçeklik, teslimiyetten de ötede çaresizlik, kendi kendisinden gönüllü vazgeçiş, kendine yabancılaşma ve düşman kimliklere sığınma biçiminde gelişmeler olmuştur. Ortaya çıkan sınırlı özgürlük direnişleri ise, kısa sürede iç ve dış komplolarla tersine sonuçlara yol açmaktan kurtulamamışlardır.

Bu gerçeklikler içinde yaşayan Kürtlerin sağlam düşünce, inanç, sanat ve politik yetenek geliştirmeyecekleri anlaşılır bir husustur. Adeta gelenin ve gidenin suratında patlattığı yumrukların altında doğru dürüst nefes bile alıp verememektedir. Bu koşullar altında bilimsel ve sanatsal bakış açılarına ve eserlerine ulaşamayacağı açıktır. Kürt bakış açısındaki delilikle iç içe çaresizlik ve merhamet dileme ile iç içe ilkel isyancılık, yaşamındaki dolap beygiri misali aşırı tekrar, giderek tam bir anlamsızlık ve şekilsizlik yığını haline dönüşmesi kaynağını yine bu gerçeklikten alır. Dinlerin anlatmak istediği günahkârlık ve lanetlilik de bu gerçekliğin diğer bir sonucudur. Kürt sorununda varılan boyut, kendinden kaçış ve objektif ihanetin derinliği, yabancı ve düşman kimliğe gönüllü sığınış, ancak en gelişmiş bir lanetlilik ve günahkârlık altında mümkündür. Bu iklimde ve ortamda güzel ses, renk ve şekil gelişemez. Doğruya, iyiye ve güzelliğe yönelik anlam gücüyle duygusal derinliklere ulaşamaz.

Özce insani diyebileceğimiz maddi ve manevi koşulların yoksunluğundan ötürü onurlu ve özgürce yaşanamaz.

Savunmamda önemli bir yer tutan PKK gerçekliğine ilişkin çözümlenelerde, PKK'nin Kürt sorununda hiç olmazsa insanın dedirtebilecek bir duruşun gerçekleştirilmesini amaçladığı kanıtlanmaya çalışılmıştır. Kapsamlı bir ideolojik derinlik ve pratik güce ulaşmamış olsa da, PKK esas olarak Kürt olgusunda tutarlı bir insani duruşu aramakta ve ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Başarıyla uygulamaktan uzak olduğu şiddet yöntemine başvurmasının, özünde meşru savunma aracı olmaktan öteye bir rolü olamaz. Çok yönlü imha terörlerine karşı meşru savunmayı doğru dürüst yürütememesi, en çok eleştirilmesi ve suçlanması gereken yanıdır. Kürtlerin yaşadığı gerçeklik; her sahada ideolojik, moral, siyasi, askeri ve kültürel temellerde bir meşru savunmayı zorunlu kılmaktadır. Aksi halde kendilerini insan olarak tanımlamaları mümkün olmamaktadır. Kürt direnişi öncelikle insan ve halk olarak yaşamakta ısrarla birlikte, adalet ve özgürlüğün kendilerine de tanınması gereken bir hak olması dışında farklı bir değerlendirmeye konu teşkil edemez. İstismar edilmesi, basit kişisel ve ailesel çıkarlara alet kılınması, daha gelişmiş politik oyunlara kurban olarak sunulması özündeki doğru arayışı değiştiremez; sorunun esas tanımını ortadan kaldıramaz. PKK'nin başardığı; sorunu açığa çıkartması, ulusal ve uluslararası kamuoyuna mal etmesi ve doğru çözüm yolları göstermesidir. Önemli hata ve yanlışlıkları olsa da, tarihsel rolünün böyle tanımlanması gerektiği kanısındayım. PKK'nin 2000'lerde önemli dönüşümlerle karşı karşıya bulunduğu göz ardı edilemez.

Kürtlerin Demokratik Çıkışı ve Çözümü Ortadoğu Uygarlığının Kaderini Teşkil Tayin Edecek

Kürt sorununun çağdaş çözümünün tam demokrasi ve hukuk devleti ölçülerinden geçtiği gösterilmeye çalışılmıştır. 19. ve 20. yüzyılda esas alınan milliyetçi çözümlerin getirdiklerinden çok götördükleri ortaya konulmuştur. Milliyetçi ideoloji ve yöntemlerin aşiretçiliğin ve dinciliğin yerini almaya çalıştığı, bilimsel temellerden çok duygulara ve şovenizme dayanarak yol aldığı, sonuçta iki büyük dünya savaşının yanı sıra çok sayıda bölgesel ve yerel savaşlarla

insanlığı kasıp kavurduğu toplam bilançosu olarak gösterilmiştir. Kapitalizmin bunalımdan çıkış yolu olarak denediği faşist milliyetçiliğin iflasıyla birlikte, 20. yüzyılın sonlarında demokratik sistemin en geçerli rejim olarak zaferi kesinleşmiştir. Siyasal sınırlarla oynama gereği duymadan ve şiddetin gelişen teknolojik ve bilimsel devrimlerle anlamını yitirmesine bağlı olarak, demokratik uzlaşma olanakları en zor sorunlarda bile çözümleyici değerini kanıtlamıştır. Avrupa uygarlığının en önemli kazanımı olarak güç kazanan demokratik sistemin en uzun süreli barışla birlikte ekonomik kalkınmaya da imkân vermesi, dünya çapında bir çekim gücü kazanmasına yol açmıştır. İnsan haklarının kapsamlı tanımlanması ve hukukun yükselen değer olarak anlam bulması, hukuk devletiyle demokratik sistemin daha güçlü sentezini beraberinde getirmiştir. Bu demokratik hukuk devleti sentezinde tüm ulusal ve toplumsal sorunların çözüm bulması zor olmamaktadır. Avrupa uygarlığının büyük tecrübesi bu çözüme yol açtığı gibi, esas gücünü de bu çözüm yolundan aldığı kesinlik kazanmıştır.

Kürt halkının Ortadoğu coğrafyasında üç büyük halk grubunun, Türk, Arap ve İran halklarının tam ortasında yer alması, tarihin garip bir cilvesi olarak, günümüzde temel bir dezavantaj değil avantaj rolünü oynamasına fırsat tanımaktadır. Milliyetçilik yöntemi esas alındığında, bunun tıpkı tarihteki aşiret, din ve mezhep çatışmalarındaki boğazlaşmaya benzer sonuçlara yol açması kaçınılmazdır. Milliyetçilik Kürt sorununda hem ezen hem de ezilen ulus söylemi olarak felaketten başka bir getiriye sahip değildir. 19. ve 20. yüzyılda Kürdistan üzerinde gelişen politikalar bu acı gerçekliği yeterince kanıtlamıştır. Son İsrail-Arap çatışması da özünde milliyetçiliğin iflasını ve acımasızlığını kanıtlayan en çarpıcı örneklerdendir. Tarih demokratik uygarlık çağında Kürtlere Ortadoğu'da bir kez daha önemli bir rol tanımaktadır.

Nasıl ki uygarlığın şafak vaktinde Kürt anaları ve ataları Sümerlerin şahsında uygarlığın doğuşuna temel teşkil etme ve beşik olma rolünü oynamışlarsa, günümüzde de aynı coğrafyada demokratik uygarlığın doğuşundaki temel halk olarak rol oynamak durumundadır. Kürt halkı kendini demokratikleştirirken, aynı zamanda Mezopotamya'dan kaynaklanan uygarlığı da Ortadoğu'da demokratikleşmeye zorlamaktadır. Bir kez daha uygarlığı doğurtmada

ve büyütmede ana ve beşiklik rolünü oynarken, bunun ancak adalet ve özgürlüğe en yakın sistem olan demokratik ölçüler içinde gerçekleştirilebileceğinin güvencesi olmaktadır. Bu rol eski Sümer yurdu olan Irak'ta uluslararası sistemin de bir vazgeçilmezliği olarak iyice gündeme oturmuştur. Demokratik çözüme ulaşmadan gündemden düşmesi de söz konusu olamayacak kadar köklü nedenlere dayanmaktadır. Kürtlerin demokratik çıkışı ve çözümü adeta Ortadoğu uygarlığının yeni kaderini teşkil etmektedir.

İran Devrimi demokratik İslam'la çıkış ararken de Kürtlerin rolü yine eşsizdir. İran demokrasisinin kaderi de Kürtlerin eyleminde, uyanış ve yeni yaşam biçimlerinde filizlenmektedir. Türkiye'de ise demokratikleşme hem devlette ve toplumda, hem de tüm sivil siyaset kurumlarında olmazsa olmaz bir konuma ulaşmıştır. 20. yüzyılın başından beri zayıf bir burjuva temele dayalı olan Türk milliyetçiliği, aşırı ve şoven biçimiyle Anadolu uygarlığını inkâr etmekle Türk ulusunun çağdaş gelişmesinin önünde temel bir engel konumuna gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'ün kültür ve yurt korunmasına dayalı milliyetçiliği önemli oranda inkârla karşı karşıyadır. Daha zayıf soluklu olan Kürt milliyetçiliği yüzyıl boyunca Kürtler için hiçbir umut yaratmadığı gibi, acı felaketlerin hazırlayıcı gücü olmaktan öteye bir rol oynayamamıştır. Her iki halkın arasında milliyetçiliği körüklemek, yeni felaketler hazırlamaktan öteye gidemez. Tüm ulusal, bölgesel ve uluslararası koşullar 2000'lerde Türkiye'nin gündemine tam demokratikleşme programını dayatmaktadır. Başta Kürt sorunu olmak üzere tüm ekonomik, sosyal ve siyasal sorunların ancak demokratik hukuk devleti ölçülerine sahip olmakla çözümlenebileceği bir aşamaya gelinmiştir. Türkiye'nin her zaman hedef sloganı olan çağdaş uygarlık seviyesini yakalayabilmesinin yegane yolunun da bu çözümden geçtiği açıktır.

Türklerin tarihinde Kürtlerin rolü üç önemli stratejik aşamada kendini yeterince kanıtlamıştır. Kürtler olmaksızın 1071 Malazgirt zaferinin mümkün olmadığı tarihsel olarak sabittir. Yine Osmanlı İmparatorluğunun bir cihan gücü haline gelmesinde, Kürtlerle 16. yüzyıl başlarında geliştirilen ilişkiler ve 1517'deki Çaldıran Savaşı başta olmak üzere birçok büyük zaferdeki rolleri de belirleyicidir. Türklerin Osmanlı İmparatorluğunun 1918'deki dağılışında içine girdikleri en tehlikeli durumdan kurtulmaları, bizzat kurtarıcı rolünde

olan Atatürk'ün konuşmalarıyla strateji ve taktiklerinde de açıklandığı gibi, Kürtler olmaksızın mümkün görünmemektedir. Bu gerçekler aslında Türklerin yaşadığı siyasal oluşumların Kürtlerin de gerçekliği olduğu biçiminde yorumlanabilir. Son bin yılda Anadolu'da ve Mezopotamya'da yükselen siyasal oluşumlarda Kürtlerin payı Türklerinkinden sonra birinci sıradadır. Günümüzde yaşanan siyasal oluşum, demokratik ve laik cumhuriyet karakteridir. Kuruluşta olduğu gibi yine Kürtler olmaksızın bunun mümkün olmadığı isyanlar, oligarşik yönetim ve en son PKK başkaldırısıyla yeterince kanıtlanmıştır. Demokratik ve laik Türkiye Cumhuriyeti ancak Kürtlerin yaşayacağı adalet ve özgürlük katılımıyla mümkün olabilecektir. Tarihsel kökenler kadar, günlük olarak yaşanan ağır krizlerden kurtulma da bu gerçekliği dayattığı gibi, yeniden güçlü bir tarihsel yükseliş de bu demokratik katılımdan geçmektedir.

Savunmada hukukun çözümleyici gücüne değer biçilmektedir. Toplumsal iradelerin yaptırımlı kurallar bütünü olarak hukuk ne kadar demokratik ise, o kadar çözümleyici olmaktadır. Ortadoğu uygarlıklarında ilahi kaynaklı gibi yansıtılan hukuku, özünde halk iradesinin silindiği köleci ve feodal despotizmi monarkın ağzıyla tek taraflı ifade etme biçiminde tanımlamak mümkündür. Avrupa hukukunun temel dayanağı olarak Roma hukukunda ise, açıkça toplumsal güçlerin iradeleri belirleyici olmaktadır. Daha demokratik bir gelişmeye açık olma, bu hukuk sisteminin temel özelliğidir. Günümüz Avrupa hukuku burjuva sınıf iradesini esas almakla birlikte, halkı temsil etmede çok sayıda iradeyi ve bizzat bireyi de daha fazla kapsamına almaktadır. Demokratik hukuk karakteri bu gelişmelerle bağlantılıdır. Bireyin ve halkların temel çıkarları ve hakları hukuk mevzuatında ne kadar yansıtılırsa, sorunları çözümleyici değeri de o denli artar. Hukukun bu yönlü gelişmesi adalet ve özgürlüklerin güvencesi anlamına da geleceğinden, toplumsal barış, kalkınma ve istikrar anlamlı bir statü kazanır. Avrupa uygarlığı yaşadığı önemli deneyimlerden sonra kendini Avrupa Birliği (AB) biçiminde siyasal bir güç olarak bütünleştirirken, bu gelişmenin hukuki temelini de bir anayasa değeri olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) biçiminde normlaştırmıştır. Avrupa Birliği AİHS temelinde bir hukuk birliğini de ifade etmektedir. AİHS'nin kurumsal ifadesi ise, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir. AİHM şüphesiz bireylerin ve halkların

temel insan haklarının güvence altına almasında önemli bir rol oynamaktadır.

Davamın AİHS'nin birçok maddesine aykırılıktan ötürü AİHM'ne taşınması, bireysel haklarının ihlalden öteye, Kürt halkının temel hakları bakımından hangi konumda bulunduğunu yansıtmaya açısından önem taşımaktadır. Bireysel hak ihlalden dayalı bir irade beyanı çok dar bir yaklaşım olup, hukukun halkların hakları boyutunu göz ardı etme tehlikesini, dolayısıyla adaletsizliğe yol açabilme riskini taşımaktadır. AİHM bu riski çözmek durumundadır. Aksi halde kapsamlı bir komponun ürünü olan ve AİHS'nin özüne ve somut ilgili maddelerine ters düşen kaçırılma ve gözaltına alınma durumuma hukuki bir kılıf biçmesi halinde, kendisini de komponun bir aleti durumuna düşürmüş olacaktır. Objektif olarak savaşın her iki tarafında düşük yoğunluklu bir çatışma olarak değerlendirilen eylemleri Kürt halkının meşru savunması olarak değerlendirmek ve eğer bu meşru savunma savaşında savaş suçu teşkil edebilen eylemler olmuşsa bunu her iki tarafta da arayıp özel bir mahkemede yargılanmasına çalışmak, adaletin ve çağdaş hukukun gereğidir. Türkiye'deki İmralı yargılaması bu bakımdan hem içerik, hem de pozitif hukuk açısından AİHS'ne aykırıdır. Birçok örnekte görüldüğü gibi tarafsız bir savaş suçları mahkemesini geliştirmek, Türkiye'nin de kurucu üyesi olduğu ve AİHM'nin yürütme gücü olan Avrupa Konseyi'nin (AK) hem siyasi hem de ahlâki görevidir.

40.000'i aşkın ölüm ve 4.000'e yakın köy ve mezranın boşaltıldığı bir çatışma terörizm olarak nitelendirilemez ve bir kişiye, bana mal edilemez. Türkiye'de bizzat Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 'Bazen rutin dışına çıkılır' demesi, yine dönemin Başbakanı Tansu Çiller'in 'Öldürüleceklerin listesi cebimde' demesi, ayrıca aynı dönemin İçişleri Bakanı Mehmet Ağar'ın Susurluk hadisesi nedeniyle 'Benzer binlerce eylemlerimiz olmuştur' demesi, hukukun en üst düzeyde ve hangi boyutlarda çiğnendiğini açıkça göstermektedir. AİHM'ne taşınan binlerce dava bu hukuksuzluğu yansıtmaktadır. Birkaç bin Dolar parayla bu ağır hukuksuzluğu telafi etmek mümkün olamaz. Böyle geçirilirse, AİHM ve AK, Kürtler aleyhine AİHS'ni alet etmiş olacaklar; hukuk özünde çiğnenmiş sayılacaktır. Davam bu ağır hukuk ihlalden yol açmaması anlamında büyük önem taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin hem AK'nin kurucu üyesi olması, hem de

AB'ne aday üye bulunması, AİHS'ne bağlı hareket etmesini zorunlu kılmaktadır. Kürtlerin bir devleti olmaması nedeniyle taraf olarak kabul görmemesi adil bir yaklaşım olamaz. Dolayısıyla sadece bireyler düzeyinde bir hak arayışı, AİHS'nin tüm halklara objektif olarak tanıdığı ve hukukta 'üç kuşak haklar' olarak tanımlanan gerçekliğine ters düşecektir. Balkanlarda yaşanan sorunlardan daha ağırını yaşayan Kürtler için daha adil bir özel yargılama yolunun açılması AİHS'nin ruhuna uygun olacaktır. Kendi savunmamı bu çerçevede ele alıyor ve özünü bu gerçekliğe dayandırıyorum. Yoksa İmralı'da yaşadığım hukuk dışılıkları ikinci derecede sorunlar olarak değerlendiriyorum. Şüphesiz yargılama boyunca Türkiye'de estirilen siyasal linç girişimleri, bir adada tek başıma ve sağlığıma hiç de uygun olmayan koşullarda adeta çarpmıya gerilmiş bir biçimde bir tabutluk odasında tutulmam, Avrupa'da İşkenceyi Önleme Komitesi'nin yönetmeliğine de ters düşmektedir. Tüm bu konularda da hukukun özüne uygun tedbirlerin alınması gerekirdi.

Şunu da önemle belirtmeliyim ki, bu hukuksuzluğun işlenmesinde esas olarak Türkiye Cumhuriyeti'ni değil, başta Yunanistan, Rusya ve İtalya hükümetlerini sorumlu görmekteyim. Hukuk dışılık, savunmamda da kapsamlı gösterdiğim gibi, bu hükümetlerin komplovari yaklaşımlarından kaynaklanmıştır. Avrupa'da siyasal iltica hukukum çiğnenerek, özel temsilcisi olarak görev yapan Blindken tarafından bizzat basına da açıklandığı gibi, ABD Başkanı Clinton'un emriyle paketlenip teslim edildiğim çok açık olan bir durumdur. Sistemin en başından tutun, birçok hükümet ve ajanı bu hukuk dışılıktan sorumludur. AİHM bu sorunu çözemedikçe ve hukuk dışılığa son vermedikçe, dolayısıyla İmralı yargılamasını batıl sayıp düşürmedikçe, asla adil davranmış sayılmayacak; şahsımda Kürt halkına karşı düzenlenmiş bir komplonun etkisine düşme riskinden de kurtulmuş olmayacaktır. AİHM tarihsel rolünü bu davam dolayısıyla oynadığında, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik ve laik hukuk devletine dönüşmesinde de gerçek yerini almış olacaktır. Bu vesileyle Yüce Mahkemenin de yol göstericiliğiyle, 'dostane çözüm' denilen yönteme açık olduğumu belirtmeliyim. Türkiye yetkililerinin de kabul etmesi halinde, silahların bırakılması ve mevcut devlet sınırlarının esas alınması temelinde diyalogla demokratik kriterlerde uzlaşmaya

çalışmayı en geçerli yol saydığımı ve PKK'nin de bu konuda aynı irade beyanında bulunduğunu önemle belirtmeliyim.

Gerek AIHM'nin, gerek diğer yetkili AB kurumlarının soruna dar bireysel haklar açısından bakmakla yetinmemeleri ve hukuk ile siyaset arasındaki ilişkiyi demokratik kriterlere uygunluk halinde çözümlenmeleri, hem Kürtleri hem de Türkiye Cumhuriyeti'ni yaşadıkları ağır sorunlardan kurtarmaya önemli katkı sunacaktır. Bu yönlü bir gelişme Türkiye'nin AB ile bütünleşme yolunda da temelde bir etkide bulunacak ve katılım sürecini hızlandıracaktır. Tarihte hukukun önemli davalar dolayısıyla devletlerin olumlu dönüşümlerinde büyük rol oynadığı çokça görülmüş bir husustur. Böylesi bir dönüşümde Avrupa demokratik hukuku pozitif bir rol oynayabilir. Avrupa için bu yönlü bir gelişmenin aynı zamanda ahlâki ve siyasal bir görev olduğunu tekrar belirtmeliyim.

Türkiye ve Kürt sorunlarının kaynağında Avrupa'nın sömürgecilik dönemindeki yaklaşımlarının ağır etkisi vardır. Bu etki hızından ve ağırlığından hiçbir şey yitirmeksizin günümüze kadar hükmünü icra etmiştir. Bu sefer pozitif rol oynamalı derken, bu olumsuz etkiyi bertaraf etmeyi, dolayısıyla siyasal ve ahlâki görevlerini hem AIHS'nin bir gereği, hem de demokratik rejimin özüne karşı ikilik içine düşmeden yerine getirmesini kast etmekteyim. Geliştirdiğim savunmanın bu yönlü çözüm yollarını aydınlatacağına inanmaktayım. Sadece Kürt sorunu açısından değil, Avrupa uygarlığının da en son ürünü olduğu Ortadoğu uygarlık kalıntılarıyla demokratik ölçütler temelinde bir sentezle olumlu çözümlenmelere gitmesinin daha gerçekçi ve doğru olduğuna dair güçlü bir inancın sahibi olarak da yaklaşmaktayım.

Milliyetçilik çağından kalma ve daha çok yerel gericiliğe hizmet eden soyut bir anti-Avrupa emperyalizmi anlayış ve eylemliliğini gerçekçi ve ilerici bulmamaktayım. Yapılması gereken, uygarlıkların düşmanlığını körükleme değil, özgül ve özgür yanlarına dayalı sentez kabiliyetlerini açığa çıkarmadır. Böylelikle tarihin daha da özgürleştirici ve adaletli yürüyüşüne katkıda bulunmadır. Savunmamın vardığı sonuç ve anlamı budur. Özgürlük tarihinin, bizzat yaratılmasıyla haklılık kazanacağından hiç kuşku yoktur.

**ZORBALIK VE YALANA DAYALI DÜZEN
KAYBEDECEKTİR! ÖZGÜRLÜK VE ADALETE DAYANAN
DÜZEN KAZANACAKTIR!**